

CHOV OVIEC a KÔZ

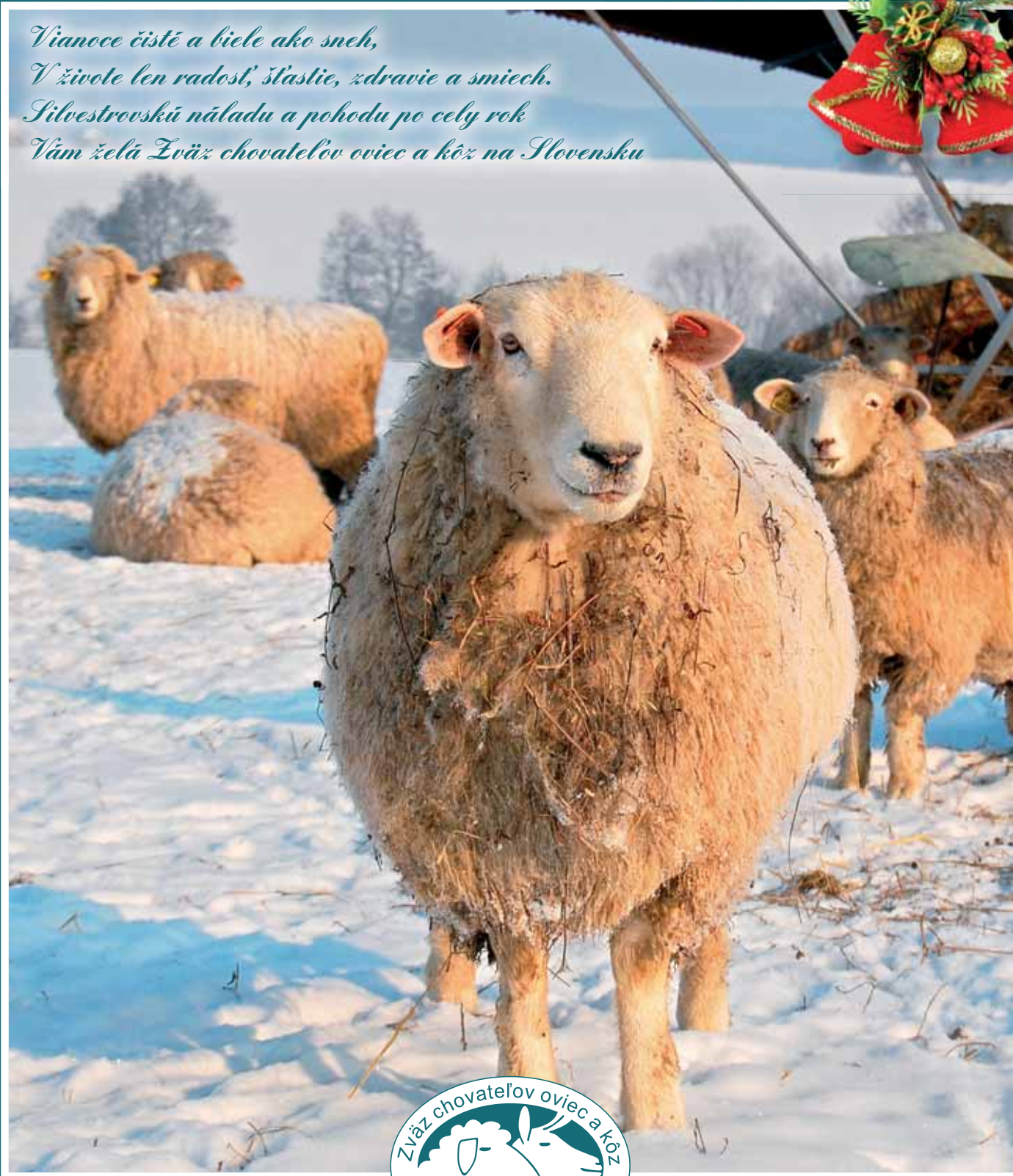
Vydáva Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku - družstvo pre priaznivcov chovu

číslo 4 / 2010

www.zchok.sk

*Vianoce čisté a biele ako sneh,
V živote len radosť, šťastie, zdravie a smiech.
Silvestrovskú náladu a pohodu po celý rok
Vám želá Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku*

Demeter 2010

Obsah

4	Vplyv probiotík a humínových látok na reprodukčné ukazovatele bahníc, rast a mortalitu jahniat do odstavu a po odstave	
7	Aktuálna situácia v chove oviec na Slovensku	
10	Ovčiarstvo, výživa a zdravie	
12	Školenie výcviku pastierskych psov	
13	13. stretnutie chovateľov oviec a kôz Seč 5. – 6. 11. 2010 – Medzinárodná konferencia chovateľov oviec a kôz	
14	Prečo je odchov jahniat na Slovensku taký nízky alebo niečo zo štatistiky???	
16	Pracovní cesta do Rakouska	
18	Informačné konferencie,, Aktuálne otázky v oblasti podpory pre chovateľov oviec a kôz“	
19	Demeter 2010	
22	Vlna a čo s ňou	
24	Geotrichum candidum: významná súčasť eukaryotickej mikroflóry mlieka	
26	Preprava zvierat (II.časť)	
29	Zápisnica zo zasadnutia Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK konaného dňa 16.11.2010 v zasadačke RVPS Banská Bystrica, Skuteckého 19	
32	Koncepcia chovu oviec na Slovensku pre obdobie 2006 – 2010 s výhľadom do roku 2013	
34	Koncepcia chovu kôz na Slovensku pre roky 2006 – 2010	
35	Plemenárske služby SR, štátny podnik priniesli novú službu vo výkone kontroly úžitkovosti mäsových plemien	
36	Zo starých časopisov	

Vážení chovatelia a priaznivci chovu oviec a kôz,

s blížiacim sa koncom roka 2010 prichádza aj obdobie hodnotenia toho, čo sa nám všetkým v tomto roku podarilo uskutočniť. Je to určitý spôsob bilancovania úspechov ale aj neúspechov.

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku si v tomto roku pripomenul 15. výročie založenia. Týchto pätnásť rokov znamenalo pre mnohých z nás roky veľmi pestré a plné zmien. Práve sa Vám dostáva do rúk posledné tohtoročné číslo

časopisu, ktorého obsah tiež predstavuje určité bilancovanie. V príspevkoch obsahujúcich koncepcie rozvoja chovu oviec a kôz do roku 2010 si môžete porovnať myšlienky, ktoré si pred rokmi kládli za cieľ jednotlivé organizácie pracujúce v chove oviec a kôz. Podľa týchto vízií je jasné, že mnohé sa v dnešnej dobe darí naplniť. Niektoré ciele však už v dnešnej situácii nie sú žiaduce a iné ostali nesplnené. Práve tieto požiadavky vtedajšej doby sú pre Váš zväz

výzvami do budúcnosti. Na niekoľkých stránkach časopisu sa venujeme priamemu pohľadu na jeho stránky z minulosti. Určite Vás zaujmú názory z doby nedávno minulej.

Na záver Vám chcem v mene pracovníkov ZCHOK na Slovensku-družstvo poďakovať za dôveru v roku 2010 a zaželať pevný krok a dobré rozhodnutia v roku 2011!

Ing. Slavomír Reľovský

VEDA A VÝSKUM

Vplyv probiotík a humínových látok na reprodukčné ukazovatele bahníc, rast a mortalitu jahniat do odstavu a po odstave

V chove oviec podobne ako u iných hospodárskych zvierat sa stále v širšom meradle využívajú rôzne druhy probiotík. Konečným cieľom ich použitia vo výžive hospodárskych zvierat a aj oviec je zlepšiť ich zdravotný stav, znížiť mortalitu jahniat, zlepšiť produkčné a reprodukčné vlastnosti bahníc. Probiotiká sú charakterizované ako živé mikrobiálne zložky krmiva, ktoré sú v určitom množstve schopné zmeniť mikrobiólu tráviaceho traktu hostiteľa.

¹doc. RNDr. M. Margetín, PhD.,

¹Ing. A. Čapistrák,

¹doc. RNDr. J. Rafay, CSc.,

²MVDr. D. Pospíšilová, PhD.,

¹Ing. D. Apolen

¹Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra;

²Vetservis, s.r.o. Nitra

Medzi probiotiká sú zaraďované niektoré mikroorganizmy, hlavne mliečneho kvasenia (*Lactobacillus* spp., *Bifidobacterium* spp., atď.), ale aj niektoré iné baktérie (napr. *Bacillus licheniformis*, *Bacillus subtilis*, atď.). Presné mechanizmy pozitívneho účinku probiotických baktérií na hostiteľa a negatívneho účinku na škodlivé baktérie nachádzajúce sa prevažne v tráviacom trakte nie sú známe. Všeobecne sa však predpokladá, že probiotiká bránia adherencii a množeniu patogénnych a podmienené patogénnych mikroorganizmov v črevách a v urogenitálnom trakte. Vytvárajú určitú bariéru, ktorá bráni priľnutiu patogénov na sliznice. Probiotiká podporujú tráviace procesy v čreve, udržiavajú optimálne pH a vytvárajú

prostredie nevhodné pre uplatnenie patogénov. Stimulujú aktivitu imunitného systému a zvyšujú produkciu protilátok. V dôsledku vyššie uvedeného môžu probiotiká nahradiť použitie antibiotík, hlavne v prevencii, ale aj liečbe črevných infekcií (napr. pri enterotoxémiách).

V poslednom období sa pre zlepšenie zdravotného stavu a úžitkovosti hospodárskych zvierat využívajú aj rôzne krmné doplnky s vysokým obsahom humínových kyselín, ktoré majú veľkú absorpčnú kapacitu, viažu na seba rôzne toxické látky a aj vírusy v tráviacom systéme zvierat (mykotoxíny, fytotoxíny a pod.). Humínové kyseliny podľa dostupných materiálov majú tiež veľmi dobrú pufracnú schopnosť, čím stabilizujú pH v celom tráviacom systéme zvierat a podporujú množenie a činnosť symbiotickej mikrobióly (laktobacily, bifidobaktérie a pod.).

Vzhľadom k deklarovaným pozitívnym účinkom probiotík a humínových látok na zdravotný stav a úžitkovosť hospodárskych zvierat, rozhodli sme sa realizovať na Účelovom hospodárstve CVŽV v Trenčianskej Tepľej na prelome

rokov 2009/2010 (v úzkej spolupráci s Vetservis, s.r.o. Nitra) experiment, ktorého cieľom bolo overiť účinok komerčného prípravku PROGAL a HUMAC NATUR. V prípade PROGAL-u ide o druhovo špecifický potencionovaný probiotický prípravok s obsahom *Lactobacillus casei*, určený pre teľatá, ovce a kozy. V prípade HUMAC NATUR ide o 100% prírodnú látku z čistého zdroja oxihumolitu, kde účinnou látkou sú humínové kyseliny.

Bahnice pokusnej aj kontrolnej skupiny boli pred začiatkom experimentu odčervené a na základe výsledkov ultrasonografickej diagnózy gravidity bola vytvorená pokusná a kontrolná skupina bahníc (33 + 33 ks). Obe skupiny boli z hľadiska plemennej i vekovej štruktúry vyrovnané a základná krmná dávka bola v oboch skupinách rovnaká. Prípravok PROGAL sme v pokusnej skupine bahníc podávali v dávke 2g/ks/deň, pričom prípravok bol primiešaný do jadrového krmiva pre bahnice (200 g/ks/deň predposledný; 400 g/ks/deň posledný mesiac gravidity resp. na začiatku laktácie). Začiatok podávania PROGAL-u bol cca 2 mesiace pred očakávaným bahnením, a to vždy 1 týždeň v mesiaci v nepretržitom slede (v termínoch 17.12.-24.12. 2009; 18.1.-24.1. 2010; 18.2.-24.2. 2010; 15.3.-21.3. 2010). Prípravok HUMAC NATUR (v dávke 3 kg na tonu jadrového krmiva) bol podávaný pokusnej sku-

Tab. 1 Reprodukčné ukazovatele.

Skupina	Počet bahníc zaradených do pokusu	Počet obahnených oviec (ku dňu 12.2.2010*)	Počet narodených jahniat	Počet uhynutých jahniat (do 2 dní po obahnení)	Plodnosť na obahnenú ovcu (veľkosť vrhu)	Percento úhynu jahniat
Kontrolná	33	29	50	5	1,724±0,455	10,0 %
Pokusná	33	30	49	7	1,633 ±0,490	14,3 %
Spolu	66	59	99	12	1,678±0,471	12,12 %

*Bahnice, ktoré neboli k uvedenému dňu obahnené boli z experimentu vyradené

Tab. 2 Odhady priemerov (LSM $\pm$ SE) ukazovateľov charakterizujúcich intenzitu rastu jahniat z umelého odchovu a jahniat dôsledne škôlkovaných

Ukazovateľ	Kontrolná skupina			Pokusná skupina			P
	n	LSM	SE	n	LSM	SE	
Hmotnosť všetkých jahniat do odstavu							
Hmotnosť pri narodení (kg)	45	4,86	0,163	42	4,54	0,170	0,0801
Hmotnosť 23.2. (kg)	45	8,93	0,326	42	8,50	0,341	0,2365
Hmotnosť 2.3. (kg)	45	10,36	0,385	42	10,82	0,398	0,2490
Hmotnosť 9.3. (kg)	43	12,23	0,463	42	12,83	0,478	0,3226
Hmotnosť 16.3. (kg)	43	14,64	0,552	42	14,99	0,550	0,5491
Hmotnosť pri odstave 23.3. (kg)	43	17,01	0,629	42	17,29	0,650	0,6900
Hmotnosť vybraných jahniat po odstave							
Hmotnosť 23.3. (kg)	20	16,39	0,818	25	17,30	0,793	0,2862
Hmotnosť 29.3. (kg)	20	17,83	0,906	25	19,27	0,879	0,1273
Hmotnosť 7.4. (kg)	19	20,90	1,124	25	21,09	1,032	0,8684
Hmotnosť 10.5. (kg)	14	30,98	1,651	25	28,74	1,274	0,1533
Priemerné denné prírastky jahniat (PDP)							
PDP medzi narodením a odstavom - všetky jahňatá (kg)	43	0,287	0,014	42	0,308	0,014	0,1714
PDP jahniat týždeň po odstave, t.j. medzi 23.3. a 29.3. – len vybrané jahňatá (kg)	20	0,239	0,052	25	0,329	0,050	0,0965

Tab. 3 Priebeh vyradovania jahniat v pokusnej a kontrolnej skupine do odstavu a po odstave.

Skupina	Počet jahniat		Percento jahniat, ktoré boli vyradené z pokusu medzi narodením a odstavom*1	Počet jahniat		Percento jahniat, ktoré boli vyradené z pokusu medzi odstavom a ukončením pokusu*2
	Pri narodení (začiatok pokusu)	Pri odstave		Po odstave (jahňatá vybrané na chov)	Pri ukončení pokusu	
Kontrolná	45	43	4,44 %	20	14	30,0 %
Pokusná	42	42	0 %	25	25	0 %
Spolu	87	84	3,44 %	45	39	13,3 %

*1 – do odstavu boli jahňatá vyradené z pokusu pre nedostatočný vývin, minimálny prírastok, zdravotné problémy (2 jahňatá dvojčky).

*2 – po odstave boli z pokusu vyradené jahňatá (6 ks), u ktorých boli nízke prírastky hmotnosti požadované pre plemenné jahňatá (všetko jahňatá z dvojčiat).

pine bahníc od 13. januára (400 g jadrového krmiva/ks/deň) do 19.3.2010.

Po obahnení boli ovce oboch skupín (prvá bahnica sa obahnila 4.2. 2010, posledná 12.2. 2010) presunuté spolu s jahňatami do individuálnych pôrodných koterčov. Jahňatá boli postupne škôlkované, pričom vytvorená bola 1 škôlka kontrolných a 1 škôlka pokusných jahniat. Jahňatám pokusnej skupiny bol taktiež podávaný od 19.2. 2010 prípravok PROGAL v dávke cca 1 g/ks/deň (primiešavaný bol do krmnej zmesi pre jahňatá). Vek jahniat na začiatku podávania PROGAL-u bol 7-15 dní. Prípravok bol jahňatám pokusnej skupiny aplikovaný nepretržite počas celého experimentu, a to až do 10.5.2010. Jahňatá pokusnej aj kontrolnej skupiny boli odstavené 23.3. 2010 (42 resp. 43. jahniat). Po tomto termíne zostali v oboch skupinách len jahňatá ponechané na ďalší chov (plemenné, zatetované jahňatá), a to až do ukončenia experimentu (10.5. 2010).

V tab. 1 sú uvedené reprodukčné výsledky, ktoré boli dosiahnuté v kontrolnej a pokusnej skupine. Výsledky v oboch skupinách čo sa týka plodnosti na obahnenú ovcu sú na Slovenské

pomery nadpriemerné (v priemere sa dosiahla 168 % plodnosť). V protiklade s očakávaním bola plodnosť vyššia v kontrolnej skupine (172,4 %) ako v skupine pokusnej (163,3 %). Rozdiel medzi oboma skupinami nebol ale štatisticky významný. Ani v jednej skupine sa nevyskytovali trojčatá. Naopak úhyn jahniat v pokusnej skupine bol vyšší (14,3 %) v porovnaní so skupinou kontrolnou (10,0 %). Rozdiel nebol opäť štatisticky významný. Úhyn jahniat považujeme ale v oboch prípadoch za relatívne vysoký (v priemere 12,2 %), a to aj s ohľadom na pomerne vysokú plodnosť. Vyšší úhyn, ale určite nebol spôsobený aplikáciou PROGAL-u bahniciam počas posledných fáz ich gravidity. Vyššie úhyny jahniat krátko po obahnení boli spôsobené určitými subjektívnymi chybami ošetrovateľa počas bahnienia. Bahnice boli vo výbornej kondícii, s mimoriadne veľkými vemenami pred aj po obahnení, a to najmä pri čistokrvných lacaunských bahnicach, ale aj pri niektorých kríženkách ZVxLC resp. CxLC. U niektorých bahníc boli vemená vakovité, s horším postavením ceckov a mimoriadne vysokým vnútrovemeným tlakom pred aj po obahnení. V takýchto prípadoch je veľmi dôle-

žitý, najmä pri slabších jahňatách zabezpečiť to, aby jahňatá včas (do dvoch, maximálne do 4 hodín) prijali dostatočné množstvo mledziva matiek. To nie je prakticky možné bez asistencie ošetrovateľa. V niektorých prípadoch je potrebné časť mledziva oddojiť.

Ak slabšie jahňatá neprijmú včas mledzivo, veľmi rýchlo hynú.

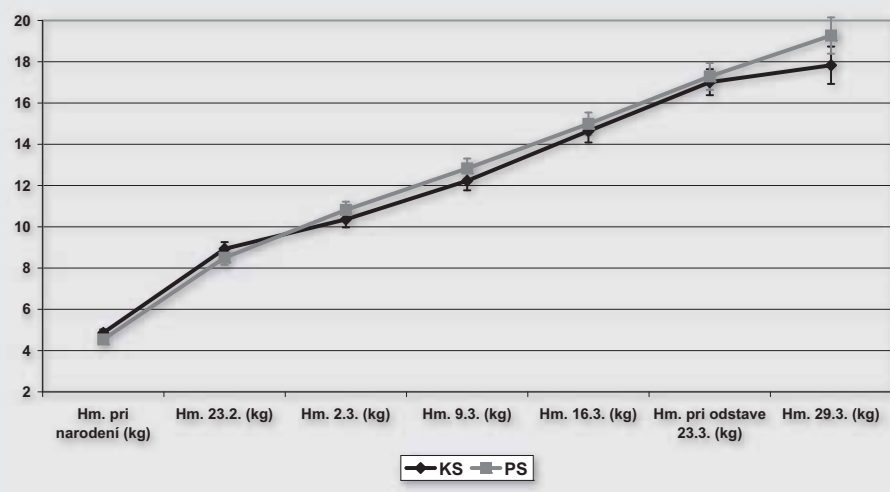
V tab. 2 sú uvedené výsledky intenzity rastu jahniat pokusnej a kontrolnej skupiny od narodenia po odstav a vybranej skupiny jahniat po odstave do ukončenia pokusu (jahňatá ponechané na ďalší chov). Z tab. 2 aj grafu 1 je zrejmé, že intenzita rastu jahniat pokusnej skupiny bola lepšia ako jahniat skupiny kontrolnej, ale rozdiely neboli ani v jednom prípade štatisticky významné ($P>0,05$). Pri odstave vo veku 39-47 dní mali jahňatá kontrolnej skupiny v priemere 17,01 kg a jahňatá pokusnej skupiny 17,29 kg. Priemerný denný prírastok (PDP) od narodenia po odstav bol v pokusnej skupine 42 jahniat 0,308 kg a bol o cca 7 % vyšší ako v skupine kontrolnej (0,287 kg). Aj v tomto prípade bol však rozdiel štatisticky nevýznamný. Určitý pozitívny náznak lepších prírastkov v skupine pokusných jahniat sme pozorovali týždeň po

odstave, keď skupina pokusných jahniat mala prvý týždeň po odstave PDP 0,329 kg a skupina jahniat kontrolnej skupiny len 0,239 kg. Naznačovalo by to, že jahňatá pokusnej skupiny mali po odstave lepšie pripravený tráviaci trakt a aj v prechodnom období bol ich prírastok hmotnosti prakticky rovnaký (dokonca vyšší) ako pred odstavom. Opačne to bolo v kontrolnej skupine.

Prídavok probiotík a humínových látok do jadrových krmív bahníc by sa mal najvýraznejšie prejavíť v ich dobrom zdravotnom stave a čo sa týka jahniat aj v ich nižšej mortalite. V tab. 3 sú uvedené výsledky vyradovania jahniat z pokusnej a kontrolnej skupiny od začiatku pokusu do ich odstavu a následne po ich odstave do ukončenia pokusu (len pri jahňatách ponechaných na ďalší chov). Ako je z tab. 3 zrejme opäť lepšie výsledky boli dosiahnuté v pokusnej skupine. V kontrolnej skupine boli do odstavu vyradené 2 jahňatá zo 45 (t.j. 4,44 %), kým v pokusnej skupine zo 42 jahniat nebolo vyradené ani jedno (všetky jahňatá boli zdravé, s adekvátnym prírastkom hmotnosti). Ešte výraznejšie rozdiely boli v tomto ukazovateli po odstave. V pokusnej skupine nebolo vyradené z 25 jahniat ponechaných na ďalší chov ani jedno jahňa, kým v kontrolnej z 20 zaradených jahniat až 6 ks t.j. 30 %. Z pokusu boli vyradené z toho dôvodu, že ich intenzita rastu po odstave nezodpovedala požiadavkám kladeným na plemenné zvieratá, čo bolo odrazom ich horšieho zdravotného stavu.

Záverom možno konštatovať, že prídavok

Graf č.1: Intenzita rastu jahniat do odstavu a týždeň po odstave pri kontrolnej (KS) a pokusnej skupine (v kg) .

probiotík a humínových látok vo výžive bahníc a ich jahniat sa neprejavil v našom experimente výrazne. Rozdiely v intenzite rastu jahniat pokusnej a kontrolnej skupiny boli nesignifikantné. Určité pozitívne náznaky lepšej intenzity rastu boli však zaznamenané v pokusnej skupine jahniat, a to do odstavu a ešte výraznejšie krátko po odstave. Pozitívny vplyv použitia probiotík sa prejavil u pokusných jahniat aj ich nižším vyradovaním, a to do odstavu a najmä po odstave. Vyššie percento vyradovania bolo spôsobené ich horším zdravotným stavom, v dôsledku čoho ich intenzita rastu bola mini-

málna, resp. jahňatá strácali na hmotnosti, čo by mohlo viesť až k ich úhynu. Vyššie uvedené výsledky možno ale považovať za predbežné. Bude potrebné verifikovať získané výsledky na početnejšom biologickom materiáli, pričom väčšiu pozornosť bude potrebné venovať sledovaniu zdravotného stavu matiek a ich jahniat.

Experiment bol uskutočnený s podporou projektu VMSP-P-0024-09 „Systém chovu hospodárskych zvierat s využitím probiotík a rastlinných látok so zameraním na produkciu funkčných potravín živočíšneho pôvodu“.

Aktuálna situácia v chove oviec na Slovensku

Stavy zvierat a ich vývoj

Po roku môžeme opäť konštatovať, že chov oviec je jedinou kategóriou hospodárskych zvierat, kde počty zvierat mali stúpajúcu tendenciu. Aj v koncepčných materiáloch pre chov oviec sa predpokladal nárast početných stavov oviec na úroveň 340 tis. kusov v roku 2010. Tieto stavy však boli dosiahnuté už v roku 2007. V rámci EÚ medzi najväčších chovateľov oviec patria Veľká Británia a Španielsko, kde sa chová približne 20 miliónov ks oviec.

Reprodukcia a úžitkovosť oviec.

Odchov jahniat k 30. 06. 2010 podľa štatistických hlásení bol len 73,9 ks na 100 bahníc. Aj napriek tomuto konštatovaniu je počet narodených jahniat k 30. 06. 2010 188 323 ks, čo je o 7 255 ks viac oproti roku 2009.

Podobný trend je aj v produkcii ovčieho mlieka na bahnici. Počet dojnych bahníc bol k 30. 06. 2010 147, 4 tis. ks, čo je nárast o 1,02 %. Z priemerného počtu bahníc spolu tvorili dojné bahnice 61,4 %. Produkcia mlieka na jednu dojnu bahniciu však nie je uspokojivá. Kým podľa plemenného štandardu by naše domáce plemená mali po odstave jahniat produkovať v priemere okolo 80 -100 kg mlieka, v skutočnosti bola produkcia na priemernú dojnu bahniciu za rok 2009 68,4 kg, a ani v roku 2010 to nebude viac.

Dlhodobá nízka cena ovčej vlny len poukazuje na skutočnosť, že tento produkt nie je resp. je menej zaujímavý a spôsobuje ovčiarom

len starosti. Tento pohľad na túto komoditu potvrdzujú aj výsledky vlnovej úžitkovosti.

Jatočné ovce a ovčie mäso

V roku 2010 sa k 30. 06. 2010 v SR predalo 1513 ton ž. hm. jatočných oviec vrátane jahniat, čo je menej o 92 ton ž. hm. ako v roku 2009.

Predaj jatočných jahniat k 30. 06. 2010 bol 1 296 ton ž. hm., t.j. 106,3 tis. ks. Predaj jahniat stúpol oproti roku 2009 o 16 t a počet predaných jahniat stúpol o 2,2 tis. ks jatočných jahniat.

Ceny jatočných oviec

V priebehu roku 2010 mala cena jatočných jahniat akostnej triedy A podobný priebeh ako v predchádzajúcich rokoch. Priemerná cena jahniat akostnej triedy A za 1. polrok 2010 bola nižšia ako priemerná cena v 1. polroku 2009 o 0,16 € za kg ž. hm.

Ceny ostatných jatočných oviec triedy B sa pohybovali v intervale od 0,50 €/kg ž. hm. do 0,63 €/kg ž. hm.

Domáca spotreba ovčieho mäsa

Prakticky celá produkcia ovčieho a jahňacieho mäsa sa zo Slovenska vyvezie či už v živom alebo v mäse. V záujme zvýšenia spotreby produktov z domácej produkcie je potrebné pokračovať v propagácii ovčiarskych výrobkov. V tomto smere naozaj vidieť snahu všetkých ovčiarskych inštitúcií medzi ktoré patrí hlavne Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku, ako aj novo založené občianske združenie Bačova cesta.

OVČIE MLIEKO

Produkcia a predaj ovčieho mlieka

Produkcia mlieka k 30. 06. 2010 bola 5 758 tis. kg, čo je oproti predchádzajúcemu roku viac o 125 tis. kg mlieka.

Ceny ovčieho mlieka

Priemerná cena platená výrobcom v poľnohospodárstve SR za ovčie mlieko bola za 1. polrok 2010 mierne vyššia ako v roku 2009. Hlavná je však stabilita cien na ktorú sa môžu chovatelia spoľahnúť.

Domáca spotreba ovčieho mlieka

Podľa ŠÚ SR sa v roku 2009 na 1 obyvateľa spotrebovalo 1,5 kg ovčieho mlieka, ale stále je tá spotreba veľmi nízka. Predpokladáme, že v roku 2010 bude spotreba ovčieho mlieka na jedného obyvateľa na úrovni 1,5 -1,6 kg.

OVČIA VLNA

Produkcia a predaj ovčej vlny

Nízka cena ovčej vlny, nepodnecuje k zvyšovaniu jej produkcie. Náklady na strihanie pritom prevyšujú túto cenu. Keďže spracovateľský priemysel ovčej vlny je v kríze, mnohí spracovatelia zanikli a iní využívajú kvalitnejšiu ovčiu vlnu z dovozu. Produkcia vlny k 30. 06. 2010 bola 252 ton.

Cena ovčej vlny

Po prepade už aj tak nízkej ceny vlny v roku 2009 na úroveň 0,31 €/kg, zostala cena vlny na tejto úrovni aj v roku 2010. Cena vlny sa

Vývoj počtu oviec v SR

Obdobie	Ovce spolu								Bahnice							
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
	tis. ks				Oproti stavu k 1.1. (%)				tis. ks				Oproti stavu k 1.1. (%)			
31. 3.	404,7	417,0	457,5	445,0	21,7	20,1	26,5	18,2	238,8	250,8	265,0	273,8	4,3	8,5	6,8	7,7
30. 6.	375,6	386,4	397,5	424,0	12,9	11,3	9,9	12,6	235,6	248,3	260,9	272,0	2,9	7,4	5,2	7,0
30. 9.	363,8	368,9	378,7		9,4	6,3	4,7		236,4	242,5	254,4		3,2	5,0	2,6	
31. 12.	347,2	361,6	376,5		4,4	4,2	4,1		231,1	248,1	254,2		0,9	7,4	2,5	

Zdroj: ŠÚ SR, VUEPP

Ukazovatele reprodukcie a úžitkovosti oviec v SR

Ukazovateľ	M. j.	2006		2007		2008		2009		2010
		I. polr.	Rok	I. polr.	Rok	I. polr.	Rok	I. polr.	Rok	I. polr.
Prevod do stavu bahníc	ks/100 bah.	11,8	17,1	11,3	17,9	14,5	20,9	12,8	18,0	13,2
Brakovanie bahníc	ks/100 bah.	2,8	7,4	3,8	7,9	1,9	7,1	2,8	7,4	1,8
Úhyn bahníc	ks/100 bah.	4,8	7,4	4,9	7,6	5,3	8,7	4,8	7,5	3,8
Konfiškáty bahníc	ks/100 bah.	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0
Narodené jahňatá	ks/100 bah.	93,6	101,7	90,5	97,9	89,7	96,1	77,1	82,4	77,4
	ks/100 bah.Ø stavu	89,8	98,4	87,0	94,7	84,4	91,1	80,1	86,4	79,7
Uhynuté jahňatá	% z nar.	4,6	4,7	3,9	4,0	4,5	4,8	5,3	5,6	4,6
Odchované jahňatá	ks/100 bah.	89,3	96,9	87,0	94,0	85,7	91,6	73,0	77,8	73,9
	ks/100 bah.Ø stavu	85,6	93,7	83,6	90,9	80,6	86,7	75,8	81,5	76,0
Nastrihaná vlna	kg/ovcu k 1.1.	0,92	1,99	0,90	1,88	0,92	1,8	0,81	1,6	0,71
	kg/ostrihanú ovcu	2,05	1,80	2,04	1,74	2,07	1,82	1,93	1,81	1,92
Výroba mlieka	kg/bah. na zač. roka	25,5	43,6	27,1	43,8	27,5	43,3	24,0	39,3	23,7
	kg/1 dojnu bah.	40,9	71,0	44,1	71,5	43,9	69,2	41,4	68,4	40,9

Prameň: ŠÚ SR;

pohybovala v rozmedzí od 0,30 €/kg do 0,43 €/kg, a jej priemerná cena dosiahla historické minimum.

Pripravované legislatívne zmeny:

Návrhu zákona o šľachtení a plemenitbe (Plemenársky zákon)

- dôvodom je potreba úplnej transpozície smerníc ES; hlavne vo vzťahu k uznaným chovateľským organizáciám a podnikom, povereným organizáciám, ako aj problematika plemenných kníh,
- čo sa týka chovu oviec do zákona sa zapracoval počet baranov potrebných v plemenitbe na určitý počet bahníc a problematika overovania pôvodu baranov,
- návrh zákona upravuje i plemenársku činnosť v chove rýb a rieši aj problematiku farmových chovov zvier, dôležitou problematikou v rámci návrhu zákona je program ochrany živočíšnych

genetických zdrojov využívaných v poľnohospodárstve, ktorý zabezpečí zachovanie a ochranu živočíšnych genetických zdrojov a zachovanie ich genetickej rozmanitosti.

Novelizácia zákona č. 39/ 2007 o veterinárnej starostlivosti

- evidencia a registrácia farmových chovov;
- požiadavky vo vzťahu ku CEHZ
- úprava v zadefinovaní veterinárnych opatrení v súvislosti s chorobami na včelách a na rybách

Novelizácia zákona č. 491/2001 o organizovaní trhu s vybranými poľnohospodárskymi výrobkami

- vo vzťahu k výkonu špecifických činností súvisiacich s vývozom hovädzieho a teľacieho mäsa.

Novelizácia vyhlášky č. 371/2007 Z. z. Ministerstva pôdohospodárstva Slovenskej republiky

z 26. júla 2007, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o identifikácii a registrácii oviec a kôz

Podľa nariadenia Rady (ES) č. 21/2004 o identifikácii a registrácii oviec a kôz je jedná z alternatív označovania aj tetovanie. Podľa článku 4 tohto nariadenia sa musia zvieratá nad 12 mesiacov identifikovať dvomi prostriedkami identifikácie. V prílohe A ods. 2 sa hovorí, že tieto prostriedky musia obsahovať kód krajiny a individuálny kód zvieratá. Práve túto požiadavku je veľmi ťažko technicky dodržať. V Holandsku a vo Veľkej Británii to riešia spôsobom, že začínajú tetovať v jednom uchu a pokračujú v druhom uchu.

Novelizácia a príprava nových právnych predpisov:

- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva o registrácii hydiny a bežcov
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva o registrácii včiel
- Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva o registrácii rýb
- Zákon o akvakultúre

Riešenie aktuálnych problémov v rámci živočíšnej výroby

Antrax

Aktuálnym problémom v nasledujúcom období bude náhrada škôd spôsobených nariadením opatrení pri výskyte ochorenia antrax v súlade s § 10 nariadenia vlády SR č. 264/2009 Z. z. zvierat.

Modrý jazyk

V súčasnosti existuje stále hrozba prepuknutia ochorenia zhubnej katarálnej horúčky Blue Tongue. V dôsledku výskytu ohniska v Českej republike je vymedzená zakázaná zóna v okresoch: Skalica, Senica, Malacky, Myjava, Bratislava, Pezinok, Senec, Trnava, Hlohovec, Piešťany, Topoľčany, Nové M. n/Váhom, Trenčín, Bánovce n/Bebravou, Ilava, Púchov a Považská Bystrica.

Mimoriadnym núdzovým opatrením z 13. 1. 2010 je vymedzená táto zakázaná zóna a zároveň je zakázané chovateľom vnímavých zvierat (hovädzieho dobytku, oviec a kôz) premiestňovať vnímavé zvieratá z tejto zakázanej zóny.

Scrapie

Na každý rok je vypracovaný chovateľský program na rezistenciu oviec voči prenosným spongiformným encefalopátiám – scrapie. Cieľom chovateľského programu je selektovať plemenné zvieratá na rezistenciu voči scrapie. Zvieratá nikdy nemenia svoj genotyp a jeden test počas života postačuje na definovanie vnímavosti alebo rezistencie voči scrapie. Vyšetrenie na genotypizáciu je podmienkou zaradenia plemenných zvierat do plemenitby.

Chov kôz a evidencia chovov

Na Slovensku je chov kôz jedným z málo zmapovaných chovov hospodárskych zvierat, čo sa týka počtu zvierat, užitočnosti i produk-

Predaj jatočných oviec spolu v SR

Obdobie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
t ž. hm.								
1. Q	228	979	1 387	502	1 281	1 277	839	1215
2. Q	1 502	766	398	1 362	424	323	765	298
3. Q	426	516	242	267	209	338	416	
4. Q	456	483	536	477	457	361	296	
Rok	2 611	2 745	2 563	2 609	2 371	2 298	2 317	

Prameň: ŠÚ SR;

Predaj jatočných jahniat v SR

Obdobie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
t ž. hm.								
1. Q	78	781	1 181	389	1 069	1 155	667	1 130
2. Q	1 187	552	201	1 119	251	227	613	166
3. Q	129	98	92	78	97	77	46	
4. Q	176	192	198	152	130	116	115	
Rok	1 570	1 623	1 672	1 737	1 547	1 575	1 440	

Prameň: ŠÚ SR;

Spotreba ovčieho mäsa v SR

Roky	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Celkom v tonách	1 148	1 024	747	398	418	554	680	700
kg na obyvateľa	0,21	0,19	0,14	0,07	0,08	0,10	0,13	0,13

*Prameň: ŠÚ SR; *) Prognóza (vlastný výpočet)*

Produkcia ovčieho mlieka v SR

Obdobie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
tis. kg							
1. Q	125	401	130	223	604	284	603
2. Q	5 602	5 225	4 950	5 219	5 025	5 349	5 155
3. Q	3 575	3 437	3 393	3 164	2 992	3 283	
4. Q	172	264	201	203	240	299	
Rok	9 475	9 327	8 674	8 809	8 861	9 215	

Prameň: ŠÚ SR;

Predaj ovčieho mlieka v SR

Obdobie	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
tis. kg							
1. Q	133	368	110	196	560	262	487
2. Q	5 543	5 179	4 868	5 131	4 931	5 242	5 019
3. Q	3 523	3 406	3 334	3 087	2 934	3 232	
4. Q	167	255	193	192	234	294	
Rok	9 365	9 207	8 505	8 607	8 660	9 030	

Prameň: ŠÚ SR;

cie. Pre tento druh zvierat je na Slovensku charakteristické, že na rozdiel od iných druhov hospodárskych zvierat, je takmer celá populácia zvierat chovaná v podmienkach drobného chovu. Počet kôz chovaných na Slovensku nie je stabilný a vzhľadom na organizáciu chovu kôz na Slovensku, nie sú dostupné presné údaje. Počet zaregistrovaných zvierat v CEHZ je stále veľmi nízky, len necelých 22 % z celkového počtu živých kôz. Aktuálna je aj problematika čiernej plemenitby.

Problematika predaja z dvora

V snahe pomôcť farmárom je potrebné rozšíriť možnosti predaja z dvora na viaceré poľnohospodárske výrobky.

Odbor živočíšnej výroby iniciuje vytvorenie pracovných skupín jednotlivých druhov hospodárskych zvierat, kde členmi v týchto skupinách budú nielen zástupcovia organizácií, ale aj Vás samotných chovateľov. Cieľom týchto pracovných skupín bude zabezpečenie čo najlepšej komunikácie pri riešení problémov, vzájomná informovanosť o nových poznatkoch a skutočnostiach v chove oviec.

Sme presvedčení, že vzájomná informovanosť, ústretovosť a aktívna spolupráca všetkých zainteresovaných strán bude len v prospech chovu oviec.

Ing. Andrea Hrdá

**Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja
vidieka Slovenskej republiky
riaditeľka odboru živočíšnej výroby**

Cena ovčieho mlieka (ŠÚ SR)

Obdobie	Priemerná cena						
	(€/l)						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Január							
Február							
Marec	0,68	0,74	0,81	0,75	0,82	0,85	0,91
Apríl	0,69	0,73	0,72	0,72	0,8	0,8	0,83
Máj	0,69	0,73	0,72	0,72	0,81	0,8	0,83
Jún	0,68	0,74	0,71	0,72	0,82	0,8	0,82
Júl	0,71	0,73	0,71	0,72	0,82	0,79	
August	0,69	0,73	0,71	0,72	0,82	0,8	
September	0,7	0,72	0,71	0,71	0,81	0,8	
Október	0,67	0,72	0,74	0,7	0,78	0,81	
November	0,7	0,73	0,72	0,7	0,74	0,8	
December							
Od zač. roka	0,69	0,73	0,71	0,72	0,81	0,8	0,85

Spotreba ovčieho mlieka na 1 obyvateľ a v SR

Roky	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	Odhad 2010
v kg	1,6	1,8	1,6	1,7	1,6	1,5	1,4	1,5	1,5

Prameň: ŠÚ SR;

Produkcia ovčej vlny v pote v SR

Obdobie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
t								
1. Q	211	229	167	161	207	214	174	166
2. Q	104	70	94	92	55	68	102	86
3. Q	172	190	154	157	145	166	126	
4. Q	116	114	149	137	138	93	157	
Rok	603	603	564	547	546	541	558	

Prameň: ŠÚ SR;

Ovčiarstvo, výživa a zdravie

Spotrebiteľská verejnosť, výrobné organizácie, spracovateľský priemysel a obchod nástojčivo vyžadujú dostatok správnych, pravdivých a aktuálnych informácií o tom, aké potraviny máme konzumovať aby sme si zachovali zdravie, sviežosť, intelektuálnu schopnosť do vysokého seniorského veku.

Ak nám teoretici hovoria o tom, že biologické hodiny v našich podmienkach máme nastavené na dosiahnutie veku 160 rokov, zostáva otázka ako organizovať vlastný životný štýl a ktoré veci sú v ňom najdôležitejšie. Ak uvažujeme spoločne, že ženy žijú v priemere 76 rokov a muži 68, na druhej strane úmrtnosť sa sústreďuje na dve choroby a to kardiovaskulárne a rakovinu. Je jasné, že hľadať syndrómy spájajúce zdravie s výživou je hlavným problémom zdravotného stavu. Všetci vedci potvrdzujú, že novodobé ochorenia (nie civilizačné) sú ovplyvnené správnou výživou až do výšky 80 %. Základnou otázkou je ako vytvárať podmienky a pre ktoré

potravínové zdroje. To je úlohou pôdohospodárstva.

Spracovanie potravín a ich hygienicko – bezpečnostná kvalita je požiadavkou doby a tlak obchodných reťazcov na prechod zo živých, čerstvých potravín na konzervy, t. j. predlžovanie trvanlivosti je obchodnou realitou.

Do tohto logického systému vstupuje úloha štátu, ktorý musí regulovať stratégiu výživovej politiky štátu ekonomickými, motivačnými, legislatívnymi a výchovno – vzdelávacími programami na spotrebu tých potravín, ktoré osožia ľudskému zdraviu.

Preto systém voľného trhu bez akéhokoľvek

zásahu štátu, pri slobodnom výbere podnikania je základnou podmienkou, čo výrobca potravinových zdrojov má a ako bude motivovaný.

Už samotné spracovanie potravín a následne ročná spotreba určená vedeckými aspektmi odporúčaných dávok potravín dnes jasne hovorí, že nadmerná spotreba škodí zdraviu, znižuje pracovnú výkonnosť a odkázanosť na farmaceutické prostriedky.

Linearita nadbytku je nasledovná:

- dvojnásobná spotreba olejov a margarínov, hlavne ako saturovaných tukov s výrazným vznikom škodlivých transmasných kyselín
- dvojnásobne vyššia spotreba cukrov, hlavne repného a enormne vysoká spotreba sladkých sytených nápojov.
- Eliminácia chuťových vlastností potravín úpravou a použitím soliacich ingrediencií

potvrdzuje, že spotreba soli je trojnásobne vyššia ako odporúčaná dávka.

Ak chceme riešiť disproporcie, musíme na prvé miesto dať spotrebu potravín z mlieka, hlavne tvarohov, kyslomliečnych nápojov a syrov. Spotreba v prepočte na mlieko má úroveň terajších 138 litrov na obyvateľa a rok je nízka. To nás posunulo o niekoľko desaťročí a možno aj storočí dozadu.

Podobne je to s nízkou spotrebou nášho najkvalitnejšieho ovčieho mäsa a mäsa hovädzieho.

Nízka spotreba masla ale aj bravčovej masti je kontraproduktívna proti spotrebe margarínov.

Obdobne nízka spotreba ovocia a hlavne len 60 % - né krytie zeleniny.

Pri nedostatku pohybu a strese, dostávame odpoveď nato, prečo sa Slovenská republika zaradila s vysokou úmrtnosťou obyvateľstva na 1. miesto v Európe a predbehli sme aj iné, málo

rozvinuté štáty.

Ak príspevok je orientovaný do ovčiarstva, je potrebné spomenúť dva základné problémy:

- Mliečne a ovčie výrobky a ich vplyv na zdravotný stav obyvateľstva
- Ovčiarstvo v kontexte sociálne – historických, zdravotných, kultúrnych identít občanov Slovenska.

K prvej téme rezonuje otázka nebývalej ochrany bryndze, ovčích a mliečnych výrobkov a medzinárodného uznania, na druhej strane otázka znižovania kvality substitúciou kravského mlieka.

V čase písania článku je potvrdený stav 426 00 kusov oviec, čo je jediný poľnohospodársky ukazovateľ, ktorý má stúpajúcu tendenciu a môžeme ho analyzovať z rozličných hľadísk.

Určite že motivačné, finančné a hlavne komerčné argumenty prezentované blahodarnými probiotickými účinkami na zdravie ľudí boli príčinou, napriek mnohým nepriaznivcom a krivdám spáchaným na výrobcov a spracovateľoch že ovčiarstvo a ovčie mliekarstvo naznačilo možný smer rozvoja pôdohospodárstva a spracovateľského priemyslu.

Za rok 2010 bude vyrobené určite viac ako 8000 ton výrobkov z ovčieho mlieka a zmesných mliek. To je nebývalý nárast v spotrebe a predstavuje 1,7 kg na obyvateľa a rok.

Syrov všeobecne spotrebujeme málo, je to 5,5 kg na obyvateľa a vyspelé štáty majú spotrebu od 15 do 25 kg.

To vytvára teoretickú možnosť a praktickú realizáciu ako motivovať výrobcu, ako mu pomôže štát, hlavne fiškálnymi zdrojmi, vzdelávaním personálu, dotačnými titulmi na výrobné zariadenia a kvalitnú plemenársku prácu s vlastnou úžitkovou orientáciou.

Odvetvia pôdohospodárstva vďaka neschopnosti politikov a štátnikov nepresadzovali národohospodárske záujmy a publikované informácie o blahodarných účinkoch ovčích a mliečnych výrobkov na zdravotný stav obyvateľstva, skôr pochopil bežný občan ako elitní politici či štátnici.

To nie je kritika, ale konštatovanie.

Z plemenárskeho hľadiska – zlý výber – zlá selekcia – zlý výsledok ako dopad negatívnej ekonomiky a zato sme zodpovední všetci.

Stovky článkov, kníh, mediálnych informácií rozdelili spoločnosť ale vďaka všetkým tým, čo pochopili že ovčie mliečne výrobky okrem bežných úžitkových hodnôt majú tri osobitosti, ktoré hlavne Slovenskú bryndzu vynášajú na historický unikát irečiteľnosti, neopakovateľnosti a slovenského pôvodu.

1. Slovenská bryndza z hľadiska tukovej štruktúry obsahuje nasýtené masné kyseliny zo 6 – 12 počtom uhlíkov, čo na prvý pohľad pri všeobecnom konštatovaní o nasýtených masných kyselinách živočíšneho pôvodu zdieľa udomácnení názor o ich škodlivosti. Ale výskum potvrdil, že tieto masné kyseliny sú výrazným a najrýchlejším zdrojom energie, nielen pre

všetky cicavce a človeka zvlášť, z dôvodov využitia dispozibilnej energie pre rozvoj mikroflóry. Jej rozsah a obsah v období rastu a vývoja určuje celú štruktúru mikroflóry gastrointestinálneho traktu a hrubého čreva zvlášť. Hrubé črevo a mikroflóra v ňom obsiahnutá je základom modelácie imunitného systému.

2. Vo vzťahu obsahových zložiek bryndze a mliečnych výrobkov vstupuje faktor probiotických mikroorganizmov v celom profile bryndze a to zvlášť bryndze tepelne neošetrenej s naturálnou mikroflórou. Má na jednej strane filogenetický význam a v priesečníku súčasnosti i genetické atribúty. V tom slova zmysle metabolizmus a hlavne mikrobiálne zložky, obsah masných kyselín a selén proteíny určujú nezastupiteľný význam v metabolizme za účasti *glutathionperoxydázy* a jej vplyv na odstránenie metabolických *amidov*.

3. Tretí základný bod hodnotenia zdravotného účinku na človeka je z dôvodov obsahu nenasýtených masných kyselín, kde ich rozsah sa nedá sa uviesť do tohto článku, ale výber len jednej nenasýtenej masnej kyseliny *oktadekadienovej* v jej štruktúre cis-9 trans-11 foriem má evidentný vplyv na reguláciu krvného tlaku v súčinnosti z mnohými zložkami ako sú biopeptidy a ionizovaný vápnik. V tepelne neošetrenej bryndzi je až 1200 mg ionizovaného vápnika a v tom slova zmysle bryndza ako probiotický výrobok má výrazný vplyv na znižovanie krvného tlaku. Napokon na záver časti sa natláča hypotéza či prognóza do akej miery možno Slovenskú bryndzu, ovčie mliečne výrobky a ovčie mäso môžeme využiť v regulovaní a úprave novodobých ochorení. Už samotný matematický súčet naznačuje, že pri spotrebe 6 kg bryndze včítane ovčích mliečnych výrobkov je reálny predpoklad zníženia symptómov zdravotného deficitu obyvateľstva a to:

- a./ Hypertenzie
- b./ Obezity
- c./ Osteoporózy.

Pre stanovenie cieľa je určite potrebné zvoliť akceleračné princípy chovu oviec, spracovania a marketingu na jednej strane, ale aj zvýšenie obsahu bioprotektívnych látok v ovčom mlieku a mäse, všeobecne v mlieku a mäse vyrobenom na horských lúkach a pasienkoch. Sú vedecky známe a preukázateľné výsledky v zložení napríklad trávnych porastov, ktoré zvyšujú fragmenty probiotických štruktúr. Čo však úplne opomíame v modernej teórii výživy a získavania potravinových zdrojov je ich výroba na horských lúkach a pasienkoch značným obsahom polyfenolických látok v pôsobiacich molekulárnych a submolekulárnych systémoch a ukazuje sa, že v boji proti novodobým ochoreniam môžu mať dominantné postavenie.

Ďalšie pokračovania o možnostiach akcelerácie a využitia ale i histórii a postavení slovenského pôdohospodárstva zvlášť ovčiarstva v Európskej únii z ich akceleračnou diverzitou uvediem v ďalších článkoch.

Autor: Ing. Ján Keresteš

Školenie výcviku pastierskych psov

V sobotu 16.10. sa na gazdovstve Zamlyn v Pliešovciach konalo jednoduché školenie výcviku pastierskych psov pod vedením Emila a Zuzany Besson z firmy Agrizdroj. Zišlo sa 25 ľudí s 10 psami od 6 mesiacov do 8 rokov. K našej veľkej radosti išlo prevažne o ľudí, ktorí naozaj so psami pasú.

Doobeda sme sa snažili vysvetliť a ukázať ako docieľiť aby pes s vrozeným inštinktom na pasenie nepracoval sám pre seba, ale pre svojho pána – pastiera. Poobede sa pracovalo s ovcami. Správanie každého psa sa zhodnotilo s radami na čo sa má majiteľ pri výcviku zamerať. Mohli sme vidieť mladých psov s veľmi dobrými inštinkтами adobrou väzbou na pána. Veľmi zaujímavé bolo pozorovať starších psov, ktorí už nejaký čas pracujú s ovcami a dobytkom, ako

sa úplne prispôbili požiadavkám svojho pána a úplne zanachali vrozené inštinkty.

Všetci účastníci školenia vyzerali spokojní. Snažili sme sa zodpovedať na všetky otázky a riešiť opísané problémové situácie, s ktorými sa pastieri na vlastnej farme stretávajú. Každý mohol na vlastné oči vidieť, že na efektívne využitie psa pri pasení nestačí mať len dobrého psa. Treba vedieť ako pes « funguje » a ako s ním komunikovať. Toto prvé školenie bolo

zamerané hlavne na to – na výcvik pastierov. Pre tých, ktorí to nestihli, zopakujeme rovnaké školenie v sobotu 20.11. Pre pastierov, ktorí absolvovali toto prvé školenie, pripravujeme na jar ďalšie, zamerané na zlepšenie práce psa: presúvanie stáda od pastiera, oddeľovanie oviec, práca v rohoch ovčína a pod.

Pre všetkých účastníkov školenia, ponúkame možnosť (individuálneho) tréningu každý utorok od 10. do 15. hod. na našom gazdovstve v Pliešovciach. Pokiaľ máte nejaké otázky píšite na agrizdroj@yahoo.fr, radi odpovieme.

Autor: MVDr. Zuzana Besson

13. stretnutie chovateľov oviec a kôz Seč 5. – 6. 11. 2010 - Medzinárodná konferencia chovateľov oviec a kôz

Aj v tomto roku sme prijali pozvanie od našich českých kolegov na Medzinárodnú konferenciu chovateľov oviec a kôz, ktorá sa už tradične konala v Seči. Slovenský zväz zastupovali podpredseda Eduard Janíček, členka predstavenstva Anna Kováčiková a riaditeľ zväzu Ing. Slavomír Reľovský. Program tohtoročnej konferencie bol opäť mimoriadne bohatý a plný zaujímavých informácií. Organizovaný bol do tematických okruhov, ktoré mali na starosti príslušní vedúci okruhov.

Na konferenciu bol pozvaný aj český minister poľnohospodárstva, ktorého zastúpil pracovník ministerstva. Úvod patrilo zástupcom českého zväzu, ktorí informovali o činnosti zväzu. Za ZCHOK sme tiež dostali priestor na vystúpenie. Prostredie chovu oviec a kôz na Slovensku prezentoval Ing. Reľovský. Na záver vystúpenia nám českí kolegovia odovzdali Čestné uznanie pre ZCHOK za dlhodobú spoluprácu v rozvoji chovu oviec a kôz. Treba uviesť, že spolupráca medzi ZCHOK a SCHOK je dlhodo-

bo na nadštandardnej úrovni a je v rámci štátov EÚ skutočne výnimočná. O tom svedčí aj to, že pri uvedení novej knihy prof. Horáka s názvom Svetový genofond oviec a kôz bol jedným z „krstných rodičov“ aj podpredseda ZCHOK Eduard Janíček. V rámci ďalšieho programu sa prednášky orientovali na Vyhodnotenie výsledkov kontroly úžitkovosti. Boli tiež vyhlásené a ocenené najlepšie chovy oviec a kôz. Veľký priestor bol samozrejme venovaný veterinárnej problematike. Nechýbala ani problematika

výživy a plemenárskej práce. Druhý deň bol prevažne venovaný legislatívnym opatreniam v chove oviec a kôz. S mimoriadne zaujímavým kritickým pohľadom na legislatívne opatrenia pre chov v rámci EÚ vystúpil pán Ing. Ivan Hrbek. Jeho prezentácia sa stretla s veľkým ohlasom u českých chovateľov. Na záver je potrebné konštatovať, že na základe našej účasti na tejto konferencii je zrejme prepojenie medzi našimi štátmi - chovateľov trápia takmer identické problémy (zložitá legislatíva, nízke reálné ceny produktov, nedostatok voľných finančných zdrojov). Práve to nás predurčuje na spoločné riešenie problémov na pôde EÚ.

**Autor: Eduard Janíček,
Anna Kováčiková, Ing. Slavomír Reľovský
ZCHOK na Slovensku-družstvo**

V roku 2009 bolo na Slovensku 662 podnikov, ktoré chovali bahnice a mali spravodajskú povinnosť, t. j. vyplňali štvrťročný výkaz o živočíšnej výrobe a predaji živočíšnych výrobkov Poľ 1-04. Na začiatku roka 2009 bolo v týchto podnikoch 339,7 tisíc oviec a z toho 234,7 tisíc bahníc a do konca roka stúpol počet oviec spolu na 354 tisíc a počet bahníc na 241 tisíc. Na celkovom počte oviec na Slovensku sa podieľali ovce v týchto podnikoch 94 % a bahnice 94,8 %. To by mal byť dostatočne veľký súbor, aby nám poskytol reálny obraz o situácii v chove oviec na Slovensku.

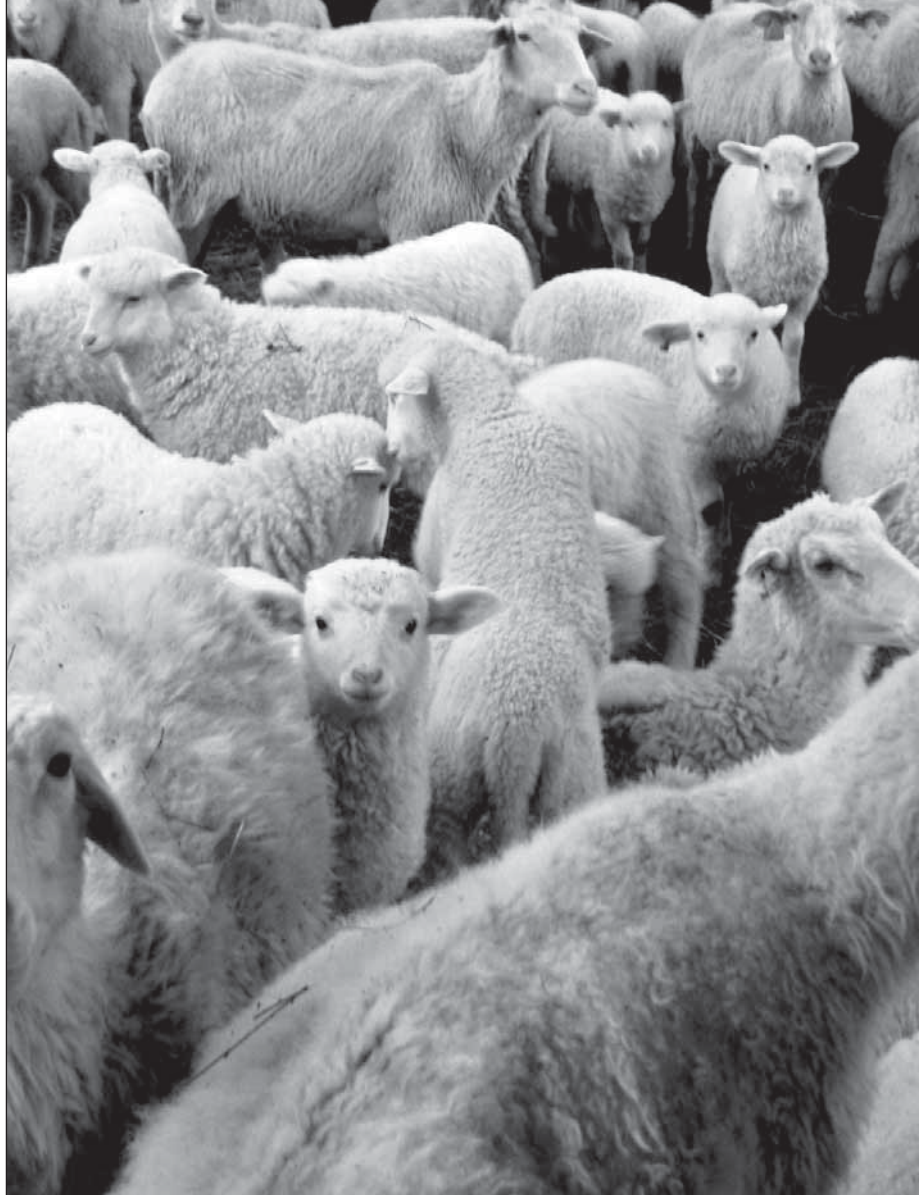
Podme si zhodnotiť niektoré údaje poskytnuté podnikmi. Priemerný počet bahníc v roku 2009, vypočítaný na základe počtu kŕmnych dní, pripadajúci na 1 podnik bol 323 ks a pohyboval sa od 0,5 ks do 2 416 ks. Do 100 ks bahníc bolo v 184 podnikoch a nad 1 000 ks bahníc v 36 podnikoch.

V týchto podnikoch sa na 100 bahníc priemerného stavu odchovalo 85,3 ks jahniat (bez dopočtov). Údaje poskytnuté jednotlivými podnikmi o počte narodených a uhynutých jahniat sú často polemické. Napriek rôznym možnostiam, ako likvidácia chovu, výskyt „vyššej moci“ alebo posun termínu bahnenia v jednotlivých rokoch, je v niektorých prípadoch ťažké veriť pravdivosti poskytovaných údajov. Každý človek je omylný, pripúšťame, že aj pri vyplňaní výkazov sa vyskytnú chyby, ale posúďte sami, či je to možné až v toľkých prípadoch.

Počet narodených jahniat na 100 bahníc sa v roku 2009 pohyboval od 0,5 ks do 2 346 ks. Obe tieto čísla sú extrémami, obe sa dajú logicky zdôvodniť. V prvom prípade sa môžeme domnievať, že všetky bahnice v danom podniku sa obahnili ešte na konci roka 2008 (bahnenie v roku 2009 nebolo vôbec?) a v druhom prípade to môže byť z dôvodu, že daný podnik mal nízky počet kŕmnych dní bahníc, začal s chovom bahníc, resp. s bahnením jariet až na úplnom konci roka 2009.

Lenže tieto dva extrémny nie sú jediné. Počet narodených jahniat menej ako 50 ks na 100 bahníc priemerného stavu vykázalo 111 podnikov. Celkovo bolo v týchto podnikoch viac ako 27 tisíc bahníc a narodilo sa len 8 666 jahniat. Ak by sa práve v týchto podnikoch došlo k posunu pôrodov a jahňatá sa narodili na konci roka 2008, celkový počet narodených jahniat by bol cca 19 tis. ks a na 100 bahníc v daných podnikoch by pripadalo aj tak len 70,8 ks jahniat. (Vo štvrtom štvrťroku 2008 sa narodilo 10,5 tis. ks jahniat a vo štvrtom štvrťroku 2009 to bolo 9,4 tis. ks. To ukazuje, že počet narodených jahniat na konci roka je každoročne nízky a tvorí necelých 5 % z celkového počtu narodených jahniat za celý rok.) Okrem predchádzajúcich podnikov, je tu ešte ďalších 285 podnikov, ktoré vykázali počet narodených jahniat menej ako 100 ks na 100 bahníc. To je spolu 396 podnikov s 59 % bahníc z celkového počtu.

Ďalšiu malú skupinku tvoria chovatelia, kto-

Prečo je odchov jahniat na Slovensku taký nízky alebo niečo zo štatistiky???

Jednou z pripomienok v diskusii na Informačnej konferencii začiatkom novembra v Sabinove bola aj pripomienka k správnosti údajov o počte odchovaných jahniat na Slovensku. Tento údaj, tak ako aj mnoho ďalších je vypočítaný na základe údajov poskytovaných prvovýrobcami.

ri vykázali počet narodených jahniat vyšší ako 200 ks na 100 bahníc. Jedná sa však len o 0,4 % z celkového počtu bahníc a len o 1,4 % z celkového počtu narodených jahniat. Tu sa môže jednať o nízky počet kŕmnych dní, t. j. o nové stáda v chove oviec, resp. jarky obahnené na konci roka 2009.

Nasledujúce tabuľky ukazujú akými rôznymi spôsobmi sa dajú spočítať a interpretovať základné údaje. Všetky však hovoria o jednom. Počet odchovaných jahniat na Slovensku bol v roku 2009 **len 85,3 ks** na 100 bahníc priemerného stavu. Úhyn jahniat bol 5,6 %.

Z tabuľky č. 1 vyplýva, že viac ako 50 % bahníc bolo v stádach nad 500 ks. Takých stád bolo 133. Počet odchovaných jahniat na 100 bahníc

bol však vyšší v malých stádach, do 50 ks bahníc. 32,6 % bahníc z ich celkového počtu odchovalo menej ako 75 jahniat na 100 ks a ďalších 34,4 % bahníc odchovalo od 75 do 100 ks jahniat (tab. 2). Počet odchovaných jahniat v jednotlivých krajoch (tab. 3) je rovnako neuspokojivý. Najhoršie výsledky boli v Bratislavskom kraji (kvôli nízkemu počtu podnikov sú tieto údaje dôverné) a najvyšší odchov bol v Prešovskom kraji.

Na záver: V roku 2009 bolo na Slovensku 433 podnikov, ktoré vykázali odchov jahniat menej ako 100 ks na 100 bahníc. 40 % bahníc oficiálne neprodukuje ovčie mlieko. Preto by ich hlavnou produkciou mala byť produkcia jahniat (nepočítajúc vlnu). A bez jahňatá nie je ani mlieko.

Pri priemernom počte 214 tis. bahníc a plod-

nosti 120% by sa na Slovensku malo narodiť približne 257 tisíc jahniat, odchov by sa mohol pohybovať okolo 240 tis. ks, len za podniky v Registri fariem. Podľa rovnakého zdroja údajov sa v roku 2009 predalo 113 tis. jatočných jahniat. Kde sa potom podelo vyše 100 tisíc jahniat? Alebo je pravdou, že chováme jalové bahnice?

Toto sú len teoretické výpočty, názor si musí urobiť každý čitateľ sám. Tieto údaje nás reprezentujú aj voči ostatným krajinám EÚ a neukazujú slovenské ovčiarstvo v najlepšom svetle. Veď ak nedokážeme odchovať primeraný počet jahniat k chovanému plemenu, aká nízka musí byť naša chovateľská úroveň? Alebo existuje nejaký závažný dôvod, prečo chovatelia nevykazujú narodenie jahniat?

*Autor: Ing. Svetlana Borecká,
Výskumný ústav ekonomiky
poľnohospodárstva a potravinárstva*

Tab. č. 1: Rozdelenie podnikov podľa počtu bahníc

Počet bahníc		Počet podnikov	Priemerný počet bahníc na podnik (ks)	Podiel počtu bahníc v skupine na celkovom počte bahníc (%)	Počet odchovaných jahniat na 100 bahníc (ks)
	do 10	23	4,4	0,05	194,3
od 11	do 50	92	30,0	1,29	101,4
od 51	do 100	69	72,9	2,35	77,9
od 101	do 200	108	143,3	7,23	84,4
od 201	do 500	237	324,4	35,90	85,2
od 501	do 1000	97	675,0	30,57	86,5
nad 1000		36	1345,0	22,61	83,7
Spolu		662	323	100,00	85,3

Prameň: ŠÚ SR (Poľ 1-04), vlastné prepočty

Tab. č. 2: Rozdelenie podnikov podľa počtu odchovaných jahniat

Počet odchovaných jahniat na 100 bahníc priemerného stavu		Počet podnikov	Priemerný počet bahníc na podnik (ks)	Podiel počtu bahníc v skupine na celkovom počte bahníc (%)	Priemerný počet odchovaných jahniat na 100 bahníc v danej skupine (ks)
	do 10	15	295,3	2,07	4,5
od 10,01	do 25	30	144,3	2,02	19,1
od 25,01	do 50	77	277,6	9,98	40,6
od 50,01	do 75	128	310,5	18,56	61,5
od 75,01	do 100	183	403,0	34,43	87,8
od 100,01	do 125	152	362,3	25,71	109,8
od 125,01	do 150	41	277,0	5,30	134,6
od 150,01	do 175	12	194,7	1,09	160,2
od 175,01	do 200	9	139,9	0,59	188,6
nad 200,01		15	34,2	0,24	352,0

Prameň: ŠÚ SR (Poľ 1-04), vlastné prepočty

Tab. č. 3: Rozdelenie podnikov podľa krajov a počtu odchovaných jahniat

Kraj	Počet podnikov	Priemerný počet bahníc na podnik (ks)	Počet odchovaných jahniat na 100 bahníc (ks)	Odchov na 100 bahníc (ks)	
				od	do
Bratislavský	D	D	D	D	D
Trnavský	17	60,0	57,5	7,09	162,43
Trenčiansky	42	453,3	90,7	14,07	191,49
Nitriansky	43	111,2	91,4	17,50	450,00
Žilinský	122	379,1	92,1	2,39	2346,87
Banskobystrický	230	302,6	75,6	0,00	841,01
Prešovský	127	385,9	93,2	-8,66	1013,89
Košický	79	309,0	79,5	3,93	141,08

D - dôverný údaj

Prameň: ŠÚ SR (Poľ 1-04), vlastné prepočty

Pracovní cesta do Rakouska

Koncem června jsme se po roce vydali na návštěvu rakouských chovatelů, tentokrát jsme se chtěli věnovat chovu koz, zpracování a realizaci jejich produkce na farmách. Cestu připravil Jirka Kopecký ve spolupráci s rakouskými chovateli, jelo nás 13, z toho dva kolegové ze Slovenska. Stejně jako před rokem jsme jeli několika osobními auty a začínali jsme v oblasti solné komory v Horním Rakousku. Po srazu účastníků 23. 6. 2010 v Altenbergu u Lince jsme navštívili koží farmu paní Gertraudy Eckerstorferové v Pargfriedu. Farma je zařízená na podobné exkurze, bez ohledu na počet návštěvníků je poplatek za prohlídku stanoven na 110 €. Musím říci, že za další návštěvy jsem již neplatil a rádi jsme si koupili zboží, které nám hostitelé nabídli.

Farma paní Gertraudy Eckerstorferové má 23 letou tradici, je zaměřená na chov koz s produkcí a zpracováním mléka. Produkty realizuje prodejem ze dvora, mléko zpracovává v pondělí, ve středu a v pátek, v úterý a ve čtvrtek jezdí prodávat na trh do Lince. Chová zde 48 koz bez pastvy, hospodaří na 8 ha, na kterých vyrobí krmení na celý rok. Základem celoroční krmné dávky je kvalitní seno, které zabezpečí stabilní kvalitu mléka. Na farmě se chovají bílé a hnědé kozy a kříženky, kozli jsem viděli rohaté, bílé i hnědé. Zvířata byla většího tělesného rámce, kozy s pravidelnými prostornými vemínky. Organizace chovu je klasická, kůzlata se rodí na jaře, po porodu se ihned oddělují od matek a přemísťují pod infralampy. Prvních 10 dnů jsou napájena mlékem matky, potom se přechází na náhražku na bázi sušeného kravského mléka. Kozy dosahují plodnosti 220% a nadojí v průměru 3 l mléka denně. K prodeji je určeno i syrové nepasterizované koží mléko, které se prodává za 1,7 za litr (plus 0,1 záloha na láhev). Kůzlata se prodávají k jatečným účelům živá nebo jatečně zpracovaná v živé váze 10 – 12 kg za cenu 16,4 za kg v mase. Maso z vyřazených koz používají na výrobu uzenin, z jedné kozy získají 8 – 13 kg masa. V zimním období (od konce listopadu do začátku března) se kozy nedoají a mléko se nezpracovává. Kozy jsou ustájeny v prostorné stáji, která je členěna krmnými žlaby. Podestýlka je vyhrnována jednou za 14 dnů. Při naší návštěvě jsme nezaznamenali téměř žádné mouchy, ani ve stáji, ani v sýrárně, která byla přes malý dvorek. Dojení se provádí na dojírnu vlastní konstrukce pro 2 x 12 koz. Celé stádo je tak podojeno v krátké době. V současné době není chov za-

pojen v kontrole užitkovosti, i když se zde KU 11 let prováděla. Důvodem je vysoký náklad na její provádění – 8 týdně a podle majitelky se jí to nevyplatí. Ze stejného důvodu po 8 letech zrušili ekologický způsob hospodaření.

Mléko se zpracovává na tři druhy sýra – čerstvý, který je hlavním produktem, camembert a schnitkase. Technologie zpracování mléka mně připomínala tradiční postupy výroby sýrů ve Francii – zasýřené mléko se nechá stát do druhého dne, potom se plní do forem, ve kterých zůstává 56 hodin. V chladírně, při teplotě 2 – 3 °C, zraje sýr týden. Sýrárna byla vybavena výrobky sýra, pasterem a třemi zracími chladírnami pro jednotlivé druhy sýrů. K farmě patří i vybavená prodejna, kde jsme mohli ochutnat celý sortiment sýrů. Hospodářství není daleko od našich hranic a jistě by bylo možné domluvit pro další zájemce jeho prohlídku.

Další cesta byla poznamenána problémy s Jirkovým autem, které se rozhodlo na dálnici vařit. Pomohli jsme mu minerálkou bez bublinek a nakonec, po návštěvě servisu (náhradní termostat neměli a za vyfouknutí prachu z chladiče si vzali to co u nás za nový chladíč), jsme s několika zastávkami na vychladnutí motoru šťastně dojeli až domů.

Odpoledne jsme se zastavili na farmě manželů Ganglových u jezera Attersee. Paní Eva Ganglová je předsedkyně hornorakouského Svazu chovatelů ovcí. Navštívili jsme ji již v loňském roce, na farmě od letošního roku dojí 30 východofrýských ovcí, zpracovávají mléko, provozují minijatka a páleníci. Celkem chovají 50 bahnic, ostatní jsou kříženky bergschaf a suffolk, mají k dispozici 21 ha, z toho 11 ha lesa. Letos uvedli do provozu novou dojírnu na 10 ovcí. Přecházejí

na zpracování mléka, zatím zahájili výrobu sýrů v prostorách minijatek, což jim úřední veterinář na přechodnou dobu povolil. Milé setkání po roce bylo doprovázeno i bohatým pohoštěním, které pro nás paní Eva připravila.

Večer nás čekal přejezd Alp přes vysokohorské středisko Obertauern a ubytování v penziónu Gruber ve Weisspriachu v oblasti Lungau.

Druhý den jsme dopoledne strávili na slavnosti v Zederhausu, kde jsme viděli procesí s květinovými sloupy. Tato tradiční slavnost se koná jako poděkování za to, že se podařilo zastavit ničivý nálet afrických kobylek do tohoto alpského údolí. Od té doby se připravují několikametrové sloupy ověšené květy místních horských rostlin, se kterými se vykoná toto procesí. Sloupy jsou potom celý rok umístěny v místním kostele. Pro místní mladíky je to něco jako zkořuka dospělosti, protože nést obrovský sloup celou cestu není vůbec lehké. Byl to velký zážitek, celé městečko v krojích nebo ve slavnostních uniformách – ostrořelci, hasiči, skauti, ale i dámy v letech s úžasnými kloboučky.

Další návštěvy jsme měli domluvené až na odpoledne, tak jsme využili krásného počasí a udělali si výlet do údolí Gorriach. V jeho ústí je dřevěná vesnička, která byla využívána sedláky na zpracování mléka v období pastvy, nyní je z ní turistická atrakce, ale červenostrakaté a pincgavské krávy a ovce plemene bergschaf se v jejím okolí stále pasou. Prošli jsme se údolím ke krásnému vodopádu a večer o způsobu chovu ovcí v Alpách besedovali s naším hostitelem Hansem Fufsem z Weisspriachu. Je vlastníkem vysokohorských pastvin, kde společně s dalšími ovčáky přes sezónu pasou společné stádo 200 ovcí s jehňaty. Jedná se o údolí a alpský hřeben o délce 15 km. Ovce jsou sem přivezeny začátkem června a pasou se až do října. Nemažijí tendenci se vracet zpět do údolí a postupují stále do vyšších poloh. V údolí je dostatek pastvy a vody. Ovčáci podle počasí kontrolují ovce jednou týdně. Během pastvy jsou ve stádě berani, bahnění probíhá v jarních měsících na farmách. Jehňata po skončení pastvy jsou zabíjena a na jehněčí pečínky z alpských pastvin

se sjíždějí do oblasti Lungau gurmáni z celého světa. Hans nám povídal, že žádná jehňata nemusí prodávat mimo tuto oblast, všechna se na podzim spotřebují v místních hospůdkách a penziónech. Před ukončením pastvy si ovčáci pronajmou malé letadlo, aby našli v horském terénu jednotlivá stádečka rozptýlených ovcí, která potom seženou dolů do údolí. Ztráty, až na výjimečné případy, kdy před lety celou skupinu zvířat zabil blesk, jsou malé, několik kusů za sezónu. V Alpách nejsou velké šelmy a soukromé vlastnictví je zde nedotknutelné.

Druhou farmu s chovem koz jsme navštívili v u rodiny Windů v Moltersdorfu u Tamswegu. Na farmě chovají 30 dojnych koz, skot, který byl na horských pastvinách a prasata ve společné staji s kozami. Kozy byly převážně hnědé a byl mezi nimi již i rohatý kozel. Byly menšího tělesného rámce než ty co jsme viděli u Linze. Dosahují užítkovosti 800 l mléka za rok, jsou chovány bez pastvy, základ krmné dávky tvoří seno a zelné krmení. Windovi hospodaří na 42 ha, jádro pro zvířata nakupují. Ustájení bylo podobné, volná stáj vybavená krmnými žlaby, dojírna byla mimo ustájení. Farma je ekologická, to že se kozy nepasou v Rakousku nevádí. Na farmě zpracovávají vlastní produkci – vyrábí bio kozí sýry, bio maso, speciální lungaerský špek a uzeniny. Výroba speciálních uzenin je jejich nosným programem, jsou vybaveni dodávkou, která je pojiždňou prodejňou a se kterou jezdí prodávat na místní trhy. Prodávat jezdí dvakrát týdně do Salzburgu a každý pátek do městečka Tamsweg, kde jsme je druhý den na trhu opět viděli. Nebyla to kozí farma, na které jsme u nás zvyklí, ale orientace na realizaci vlastních produktů a přímý prodej stála

za vidění. Vepřové maso na výrobu nakupují od dalších sedláků, vlastní produkce jim nestačí, domů jsme si dovezli z trhu kus jejich špeku a byl úžasný.

Rodina Hotzerů z Trimmingerhofu v Sauerfeldu hospodaří na ekologické farmě v nadmořské výšce 1 120 m. Mají 8 ha zemědělské půdy a 5 ha lesa. Farmu koupili před 20 lety a mají velice široký sortiment svého podnikání. Chovají 28 východofrýských ovcí, které dojí a vyrábí čtyři druhy sýrů – čerstvý, schittkaase, ovčí sýr s modrou plísní a bergkaase – tvrdý sýr, který zraje půl roku, vyrovná se parmazánu a je na prodej v období, kdy se ovce nedoají. Mléko na zpracovávají nakupují i od souseda. Dále chovají pastevním způsobem prasata, která dostávají syrovátku z výroby sýrů. Pěstují brambory, obilí – špaldu, původní odrůdy žita, ovoce, zeleninu, koření a bylinky. Všechny produkty jsou v biokvalitě, viděli jsme solární sušárnu na bylinky. Paní zpracovává bylinky do různých tinktur a mastí, ochutnali jsme i výborný jablečný mošt. Vedle toho všeho mají v podkroví ateliér na zpracování vlny, kde pořádají kurzy a nabízejí svoje výrobky. Pan Hotzer ve spolupráci s dalšími dvěma farmáři provozuje dodávku jako pojiždňou prodejnu a každý pátek navštíví místní trhy v Tamswegu a Maurten-dorfu. Prodává produkty ze své farmy, uzeniny a pečivo, které mu dodávají jeho partneři. Také s ním jsme se setkali další den ráno na náměstí v Tamswegu. Tato návštěva na nás udělala ohromný dojem, jenom jsem nemohl pochopit, jak se to dá všechno zvládnout, protože Hotzer chodí ještě do práce.

Ráno nás pozval pan Hans Fuchs na prohlídku jeho dvě stě let staré dřevěnice, ve které

bydlí a má i pokoje na pronajmutí. Dům je pokrytý dřevěnými taškami z horského modřínu, které vydrží 30 i více let. Podívali jsme se do kostela svatého Ruperta, ve kterém je zachována románská rotunda z let 1 050 až 1 150 s nedávno objevenými původními freskami.

Poslední společnou návštěvou byl páteční trh na náměstí v Tamswegu. Už jsem se zmiňoval o tom, že jsme se tam znovu viděli s farmáři, které jsme navštívili na jejich farmách. Bylo to vyvrcholení našeho programu, který jsme zaměřili na produkci z jednotlivých farem. Viděli jsme, že se jedná o pravidelný páteční trh, kdy jsou většinou z dodávek nebo prodejních přívěsů, nabízeny místním obyvatelům speciality farmářů. Sortiment od zeleniny, přes mléčné výrobky, pečivo, ryby, uzeniny byl kulturně nabízen a po skončení trhu všichni praskli do koní a náměstí bylo prázdné a ohla se tam konat třeba přehlídka místních ostrořelců.

Z Tamswegu jsme se rozjeli ve všechny strany, každý nejkratší cestou domů. My jsme ještě navštívili zajímavé muzeum dřeva. Letošní návštěva rakouských farmářů se od té poslední lišila počtem navštívených hospodářství, ale měli jsme možnost vidět oblast s jinými zeměpisnými podmínkami, krásnou přírodu a jiné způsoby chovu ovcí a koz. Především jsme se ubezpečili v tom, že cesta k prosperitě farem vede přes zpracování a realizaci vlastních produktů a nabídku specialit. Zaujalo nás i to, že rakouští farmáři vzájemně spolupracují, pomáhají si s odbytem a například společně investují do pojiždňých prodejen se kterými jezdí za svými zákazníky.

Ing. Vít Mareš
SCHOK Česká republika

Informačné konferencie „Aktuálne otázky v oblasti podpory pre chovateľov oviec a kôz“

Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku-družstvo organizoval sériu troch konferencií s témou Aktuálne otázky v oblasti podpory pre chovateľov oviec a kôz. Konferencie sa uskutočnili na troch miestach na Slovensku:

10. 11. 2010 Hotel Bránica - Belá okrem Žilina

11. 11. 2010 Hotel Šachtica - Banská Bystrica

12. 11. 2010 Mestské kultúrne stredisko - Sabinov.

Konferencia bola pre všetkých účastníkov bezplatná. Nosnými otázkami konferencií boli tieto témy, ktoré prednášali títo lektori:

- Aktuálna situácia v chove oviec na Slovensku-Ing.Andrea Hrdá, Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
- Systém podpôr a dodržiavanie krížového plnenia v chove oviec a kôz-Ing.Juraj Kožuch- Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
- Výroba mäsa v prevádzkarniach

s malým objemom výroby s opatreniami na úpravu požiadaviek na konštrukciu, usporiadanie a vybavenie-MVDr.Miroslav Ondriaš-Štátna veterinárna a potravinová správa SR

- Kontrola užitočnosti oviec na Slovensku-Ing.Martina Rafajová,Plemenárske služby SR,š.p.
- Analýza súčasného genofondu a perspektíva šľachtenia a hodnotenia plemenných oviec a kôz na Slovensku-Doc.RNDr.Milan Margetín,PhD.- SPU Nitra
- Zoohygienické a zdravotné aspekty chovu oviec a kôz-MVDr. Peter Mydlo,Štátny veterinárny a potravinový ústav Dolný Kubín.

Uvedené témy boli zárukou toho, že konferencie budú svojím obsahom pre chovateľov zaujímavé. Zúčastnilo sa ich dostatočné množstvo chovateľov. Veríme, že aj takéto odborné stretnutia pomôžu chovateľom k lepšej orientácii v legislatíve a ďalších odborných témach.

Koniec októbra už tradične znamená pre chovateľov oviec symbolické ukončenie ovčiarkej sezóny. Demeterské stretnutie ovčiarov sa nieslo v znamení 15. výročia ZCHOK. Konalo sa 29. októbra 2010 v priestoroch Mestského kultúrneho strediska v Liptovskom Hrádku.

Stretnutie slávnostne otvoril riaditeľ ZCHOK Ing. Slavomír Reľovský a privítal všetkých chovateľov a prítomných hostí. Za Ministerstvo pôdohospodárstva ŽP RR SR – Ing. Róbert Mészáros a samozrejme hostí zo zahraničia zástupcov českého Zväzu chovateľov oviec a kôz Ing. Víta Mareša a prof. Františka Horáka. Následne odovzdal slovo predsedovi predstavenstva Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku – družstvo Ing. Igorovi Nemčokovi. Vo svojom príspevku vyzdvihol význam sviatku svätého Demetra pre ovčiarov, ktorí v minulosti na tento deň zvykli zháňať ovce späť do dedín na prezimovanie. Pre pastierov deň. Sv Demetra bol veľkým sviatkom valašských osláv, pri ktorom v slávnostnom oblečení za doprovodu valašských hudobných nástrojov, najmä gájd, v kostoloch obetovali syr a oštiepky, čím chceli poďakovať pánovi za úrodu, produkciu a zdravie. Všetkým účastníkom priblížil činnosť ZCHOK počas

uplynulého roka a dal všetkým prítomným do pozornosti publikáciu s údajmi z plemennej knihy, ktorú zväz pri tejto príležitosti vydal. Postupne vymenoval množstvo vydarených a úspešných podujatí organizovaných ZCHOK pre širokú chovateľskú verejnosť, spomenul vydávanie časopisu Chov oviec a kôz.

Následovalo slávnostné vyhodnotenie najlepších chovateľov TOP 10 za rok 2009. Výsledky vyhlásil Ing. Slavomír Reľovský v týchto kategóriách:

- plemeno zošľachtená valaška – Agropol Hradová s.r.o., Tisovec
- plemeno cigája – PD Sklabiňa
- mliekové plemenná oviec – CVŽV ÚH Trenčianska Teplá za lacaune
- mliekové krížence – Agrofarma s.r.o. Červený Kameň za C x LC x VF
- plemeno merino – Agrodružstvo Turňa, Turňa nad Bodvou

- mäsové plemená – Agrofarma Šándor, Pleš za Ile de France
- celkový víťaz TOP 2009 – PD Sklabiňa

Víťazom jednotlivých kategórií odovzdal ocenenie predseda predstavenstva Ing. Igor Nemčok.

Po tomto slávnostnom akte nasledovala diskusia. Vystúpil v nej Ing. Vít Mareš a prezentoval poznatky a skúsenosti Svazu chovateľov oviec a kôz v Českej republike. Do diskusie sa zapojili Ing. Jarmila Dúbavská, Ing. Ján Keresteš a MVDr. Mária Kantíková, PhD. Po tejto časti nasledovala voľná diskusia medzi chovateľmi navzájom.

Pred kultúrnym strediskom sa varil vynikajúci jahňací guláš na ktorý boli pozvaní všetci zúčastnení chovatelia a hostia. Pre verejnosť bola ukážka praskania bičom, ukážka kolekcie oviec a predaj ovčích výrobkov. O príjemnú atmosféru a dobrú náladu sa postaral folklórny súbor.

Posledné slovo patrilo predsedovi predstavenstva, ktorý poďakoval všetkým za účasť na dnešnom stretnutí a do ďalšej činnosti zažela veľa pracovného elánu a chovateľských úspechov.

Vyhodnotenie nákupných trhov na plemenných baranov v roku 2010

Miesto nákupného trhu	Dátum konania NT	Počet prihlásených	Počet predvedených	Zaradené do výsledných tried					Počet vyradených	Počet zaradených do plemenitby
				ER	EA	EB	I	II		
SS GROUPE s.r.o., Rapovce-Pleš	8.5.2010	207	187	21	94	61	9	0	2	185
CVŽV ÚCHOK Trenčianska Teplá	19.5.2010	49	47	11	25	9	1	0	1	46
M. Angelovičová, Lipany-Kamenica	9.6.2010	212	198	76	97	20	3	0	2	196
PD Liptovské Hole Kvačany	16.6.2010	294	273	90	126	48	6	0	3	270
AT-Tatry Spiš.Belá-Podhorany	23.6.2010	180	157	40	74	23	5	1	14	143
PD Liptovské Hole Kvačany	30.6.2010	268	248	107	104	25	0	0	12	236
Roziak Jaroslav, Zvolen	26.8.2010	114	98	33	35	21	6	0	3	95
Spolu		1324	1208	378	555	207	30	1	37	1171

TOP 2009 - celkový víťaz

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Počet zaradených baranov r.2009	Bahnice v PK k 1.1.2009 len v ŠCH	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Počet predvedených baranov v r.2009	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1.	PD Sklabiňa	506 525 044	C	12	142	0,0845070	11	12	0,9166667	0,077465
2.	CVŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 381 201	LC	14	82	0,1707317	6	14	0,4285714	0,073171
3.	Agrofarma s.r.o., Červený Kameň	302 504 087	C x LC x VF	22	172	0,1279070	12	22	0,5454545	0,069767
4.	AGROSPOL HRADOVA s.r.o., Tisovec	609 733 057	ZV	18	190	0,0947368	12	19	0,6315789	0,059834
5.	Agrofarma Šándor Pleš	606 708 201	IF	38	203	0,1871921	9	39	0,2307692	0,043198
6.	AGRODRUŽSTVO TURŇA, Turňa nad Bodvou	806 098 005	M	15	243	0,0617284	1	17	0,0588235	0,003631

G=E/F, J=H/I, K=G*J

Pre stanovenie TOP 2009 boli použité podklady prevzaté z databázy PS SR š.p. Bratislava, ÚPZ Žilina

TOP 2009 - mäsové plemená

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Priemerný korigovaný denný prírastok [g]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2009	Počet bahnic v PK k 1.1.2009	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2009	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1.	Agrofarma Šándor Pleš	606 708 201	IF	169,9	266,3	452,4	38	203	0,187	9	39	0,231	19,543
2.	Štefan Csank SHR, Gemerské Dechtáre	609 023 041	CH	155,9	269,4	419,9	12	139	0,086	5	13	0,385	13,942
3.	AGRIFARM BS spol. s r.o., Stropkov	711 711 125	SF	144,0	218,3	314,4	21	83	0,253	3	21	0,143	11,364
4.	KELO A SYNOVIA, s.r.o., Veľké Teriakovce	609 701 043	BE	181,2	274,7	497,7	20	168	0,119	3	20	0,150	8,888
5.	AGRO Hostovce s.r.o., Hostovce	407 703 029	OD	126,9	190,0	241,1	19	293	0,065	3	22	0,136	2,132

TOP 2009 - plemeno merino

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Priemerný korigovaný denný prírastok [g]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2009	Počet bahnic v PK k 1.1.2009	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2009	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1.	AGRODRUŽSTVO TURŇA, Turňa nad Bodvou	806 098 005	M	161,8	257,9	417,3	15	243	0,062	1	17	0,059	1,515

TOP 2009 - mliekové plemená

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2009	Počet bahnic v PK k 1.1.2009	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2009	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1.	CVŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 381 201	LC	167,1	192,8	322,1	14	82	0,171	6	14	0,429	23,571
2.	Agrofarma s.r.o., Červený Kameň	302 504 088	LC	115,8	208,0	240,8	25	355	0,070	7	26	0,269	4,566
3.	POLVITO s.r.o., Lehota pod Vtáčnikom	307 724 012	LC	152,3	171,8	261,7	8	68	0,118	1	8	0,125	3,849

Vyhodnotenie nákupných trhov na plemenných baranov v roku 2010

Nákupný trh	Identifikácia stáda	Názov stáda	Plemeno stáda	Počet prihlásených	Počet predvedených	Zaradené do výsledných tried					Počet vyradených	Počet zaradených do plemenitby
						ER	EA	EB	I	II		
SS GROUPE s.r.o. Rapovce-Pleš 8.5.2010	407 703 029	AGRO s.r.o. Hostovce	OD	18	15	1	4	8	0	0	2	13
	606 041 003	ISOKMAN-trading s.r.o.	ZV	3	3	0	2	1	0	0	0	3
	606 041 004	ISOKMAN-trading s.r.o.	ZVxLCxVF	3	2	1	1	0	0	0	0	2
	606 708 201	Ing.Šándor J. Agrofarma Pleš	IF	29	28	4	16	8	0	0	0	28
	606 708 202	Ing.Šándor J. Agrofarma Šándor	SF	15	15	0	10	5	0	0	0	15
	607 823 905	Vetagro - Antalík	AM	1	1	0	1	0	0	0	0	1
	609 023 041	Štefan Csank SHR	CH	15	11	3	6	2	0	0	0	11
	609 701 042	KELO A SYNOVIA s.r.o.	LC	17	17	1	12	3	1	0	0	17
	609 701 043	KELO A SYNOVIA s.r.o.	BE	23	19	3	5	11	0	0	0	19
	609 701 044	KELO A SYNOVIA s.r.o.	IF	28	25	4	14	6	1	0	0	25
806 098 005 806 098 306	609 724 052	Rimava - Jesenské	M xIF	15	13	0	5	5	3	0	0	13
	609 724 053	Rimava Jesenské	M	3	3	0	2	1	0	0	0	3
	609 702 101	Borbás Peter SHR	SF	14	14	0	9	3	2	0	0	14
	806 098 005	AGRODRUŽSTVO TURŇA	M	18	17	2	5	8	2	0	0	17
	806 098 306	AGRODRUŽSTVO TURŇA	SF	5	4	2	2	0	0	0	0	4
	Spolu za NT			207	187	21	94	61	9	0	2	185

CVŽV ÚCHOK Trenčianska Teplá 19.5.2010	309 381 060	CVŽV ÚCHO Trenčianská Teplá	C xLC	14	14	2	10	1	0	0	1	13
	309 381 061	CVŽV ÚCHO Trenčianská Teplá	ZVxLC	9	8	3	4	1	0	0	0	8
	309 381 064	CVŽV ÚCHO Trenčianská Teplá	C	9	8	1	4	3	0	0	0	8
	309 381 065	CVŽV ÚCHO Trenčianská Teplá	ZV	1	1	0	0	1	0	0	0	1
	309 381 201	CVŽV ÚCHO Trenčianská Teplá	LC	16	16	5	7	3	1	0	0	16
Spolu za NT				49	47	11	25	9	1	0	1	46

M.Angelovičová Lipany-Kamenica 9.6.2010	708 517 053	PD Jarovnice - Hermanovce	C	1	1	0	1	0	0	0	0	1
	701 932 011	Ing.Brudňák	VF	4	4	1	3	0	0	0	0	4
	701 548 015	PD Malcov - Lenartov	C	17	14	7	5	2	0	0	0	14
	701 563 016	Raslavice	C	17	16	5	9	2	0	0	0	16
	707 304 050	AGRO-LENT s.r.o., Malý Šariš	C	27	25	13	10	2	0	0	0	25
	707 562 057	Ovčia farma Proč s.r.o.	C	36	33	14	17	2	0	0	0	33
	707 580 305	PD Tulčík - Demjata	C	24	24	7	14	3	0	0	0	24
	708 517 053	PD Jarovnice - Hermanovce	C	27	26	13	10	1	2	0	0	26
	708 517 309	PD Jarovnice - Už.Pekľany	C	9	9	4	5	0	0	0	0	9
	711 711 125	AGRIFARM BS spol.s r.o.	SF	13	12	3	4	4	0	0	1	11
711 711 126 711 708 381 712 101 001 713 505 096 713 505 361 806 083 022	711 711 126	AGRIFARM BS spol. s r.o.	NC	3	3	1	1	0	1	0	0	3
	711 708 381	Agroekoslužby s.r.o.,Bukovce	C	15	14	4	8	2	0	0	0	14
	712 101 001	Miestna organiz. SZCH Železník	VF	1	1	1	0	0	0	0	0	1
	713 505 096	Agrodružstvo Bystré	C	4	3	2	1	0	0	0	0	3
	713 505 361	Agrodružstvo Bystré	C xLC	13	12	1	9	2	0	0	0	12
	806 083 022	ARONEX - Seňa	VF	1	1	0	0	0	0	0	1	0
	Spolu za NT			212	198	76	97	20	3	0	2	196

PD Liptovské Hole Kvačany 16.6.2010	302 504 086	Agrofarma s.r.o. Červený Kameň	C	41	40	16	23	1	0	0	0	40
	302 504 087	Agrofarma s.r.o. Červený Kameň	C xLCxVF	16	14	0	8	6	0	0	0	14
	302 504 088	Agrofarma sro,Č.Kameň-H.Hôrka	LC	17	16	5	9	1	1	0	0	16
	402 587 135	PD Žemberovce	C	22	21	21	0	0	0	0	0	21
	506 041 034	PETER KARCOL	C	13	12	12	0	0	0	0	0	12
	506 710 036	Turiec-Agro, s.r.o. Turč.Ďur	C	7	7	3	4	0	0	0	0	7
	506 525 040	PD Sklabiňa - Zábore	C xLC	13	13	9	2	2	0	0	0	13
	506 525 044	PD Sklabiňa-Zábore	C	7	7	5	1	1	0	0	0	7
	506 839 905	Valča	LC	7	7	5	1	1	0	0	0	7
	509 519 039	PD Mošovce - Socovce	C	9	9	3	3	2	0	0	1	8
601 534 001 601 022 965 604 704 101 604 704 102 604 509 548 605 529 065 607 501 032 609 601 111 610 510 089 611 515 064	601 534 001	PD Sebedín - Bečov	C	18	18	3	13	2	0	0	0	18
	601 022 965	Ing. Igor Nemčok	VF	2	2	1	1	0	0	0	0	2
	604 704 101	AGROSEV, s.r.o. Detva	C	8	7	1	5	1	0	0	0	7
	604 704 102	AGROSEV, s.r.o. Detva	LC	5	5	2	1	2	0	0	0	5
	604 509 548	RD Látky	C	13	12	0	5	3	3	0	1	11
	605 529 065	PD Senohrad	C	23	22	0	12	9	1	0	0	22
	607 501 032	ZPD Poltár - Kokava n/Rimavic.	C	17	14	0	9	4	0	0	1	13
	609 601 111	OVINI	C	19	16	1	10	5	0	0	0	16
	610 510 089	Prvá družstevná a.s. Dačov Lom	C	21	19	3	12	4	0	0	0	19
	611 515 064	PD Očová	C	16	12	0	7	4	1	0	0	12
Spolu za NT				294	273	90	126	48	6	0	3	270

AT-Tatry Spiš.Belá Podhorany 23.6.2010	703 529 043	PD Spišské Hanušovce	ZV	8	8	5	2	0	0	0	1	7
	703 529 364	PD Spišské Hanušovce	ZV	5	5	2	3	0	0	0	0	5
	703 529 365	PD Spišské Hanušovce	ZV	6	6	3	1	1	0	0	1	5
	703 008 369	NOFA-Ing.N.Fassinger VRBOV	ZV	24	24	6	15	2	0	0	1	23
	703 008 373	NOFA-Ing. Norbert Fassinger	SF	9	9	0	1	4	3	1	0	9
	704 512 072	AGRODRUŽSTVO Granč - Petrovce	ZV	13	12	1	8	1	0	0	2	10
	704 521 081	PD Olšavica - Brutovce	ZV	10	8	0	6	2	0	0	0	8
	706 702 290	AGROOSIVO-ÚSVIT, s.r.o. Hôrka	ZV	9	9	3	5	0	0	0	1	8
	710 532 090	TOMAK s.r.o. PODOLINEC	ZV	16	13	7	3	2	0	0	1	12
	710 532 091	TOMAK s.r.o. PODOLINEC	ZV	6	6	1	4	0	1	0	0	6
710 520 092 710 705 704 801 010 103 801 506 226 808 547 062 810 706 368	710 520 092	RD Litmanová	ZV	5	4	1	2	1	0	0	0	4
	710 705 704	SHR Dziak T.,Podolinec Toporec	ZV	21	17	3	10	4	0	0	0	17
	801 010 103	Agrofarma, s.r.o., Nálepkovo	ZV	16	8	5	2	0	0	0	1	7
	801 506 226	PD Kluknava - Hrišovce	ZV	18	17	0	10	3	1	0	3	14
	808 547 062	PD v Rejdovej	ZV	4	2	2	0	0	0	0	0	2
	810 706 368	Agrourbár s.r.o., Hrabušice	ZV	10	9	1	2	3	0	0	3	6
	Spolu za NT			180	157	40	74	23	5	1	14	143

PD Liptovské Hole Kvačany 30.6.2010	501 508 074	PD Predmier - Súľov	ZVxLCxVF	9	8	2	4	1	0	0	1	7
	501 508 075	PD Predmier-Súľov		7	6	2	2	2	0	0	0	6
	502 512 090	RD Ošadnica	ZV	2	2	0	1	0	0	0	1	1
	503 519 009	PPD Pucov	ZV	11	10	1	6	2	0	0	1	9
	503 511 092	PD Malatiná	ZV	30	26	1	18	6	0	0	1	25
	505 700 001	Agro-Racio s.r.o.	ZVxLC	15	11	7	4	0	0	0	0	11
	505 530 018	AGRIA Liptovský Ondrej, a.s.	ZV	6	6	5	0	0	0	0	1	5
	505 553 019	PD Východná	ZV	27	24	16	7	0	0	0	1	23
	505 519 020	PD Liptovské Hole Kvačany	ZV	14	14	5	6	2	0	0	1	13
	505 700 031	Agro - Racio s.r.o.	CH	2	2	0	0	2	0	0	0	2
505 803 356 505 549 530	505 803 356	J.Šuchtár,Chov oviec a salašn.	ZV	9	9	5	4	0	0	0	0	9
	505 549 530	PD Važec	ZV	12	12	9	2	1	0	0	0	12

	508 512 023	PD Liptovské Revúce	ZV	26	23	17	6	0	0	0	0	23
	509 708 041	AGROTRADE GROUP s.r.o. Turček	ZV	20	20	16	3	0	0	0	1	19
	510 512 011	PD Trsteník - Trstená	ZV	9	7	0	4	3	0	0	0	7
	510 512 012	PD Trsteník - Trstená	ZVxVF	14	13	5	6	2	0	0	0	13
	511 350 071	ASIK s.r.o.	ZV	4	4	3	1	0	0	0	0	4
	511 350 072	ASIK s.r.o. ŽILINA-ZÁSTRANIE	ZVxLCxVF	16	16	3	12	1	0	0	0	16
	609 546 056	RD Klenovec	ZV	17	17	6	8	2	0	0	1	16
	609 733 057	Agrospol Hradova s.r.o.Tisovec	ZV	7	7	3	2	1	0	0	1	6
	609 546 593	RD Klenovec	ZV	11	11	1	8	0	0	0	2	9
Spolu za NT				268	248	107	104	25	0	0	12	236

Roziak Jaroslav	307 724 012	POLVITO s.r.o.,Lehota p/Vtácn.	LC	9	9	3	3	1	2	0	0	9
Zvolen	506 839 903	SZCH Valča - Bernát	VF	1	1	1	0	0	0	0	0	1
	506 839 905	Valča	LC	27	27	8	12	3	1	0	3	24
26.8.2010	603 805 946	SHR Vlastimil Majer, Bystrá 4	LC	11	7	2	2	2	1	0	0	7
	609 701 042	KELO A SYNOVIA s.r.o.	LC	33	24	1	11	11	1	0	0	24
	611 707 002	Roziak Jaroslav Zvolen	LC	30	28	18	7	3	0	0	0	28
	612 201 001	Jozef Kováč, Žarnovica - Huta	VF	2	2	0	0	1	1	0	0	2
	806 083 022	ARONEX - Seňa	VF	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Spolu za NT				114	98	33	35	21	6	0	3	95
Spolu za všetky NT				1324	1208	378	555	207	30	1	37	1171

TOP 2009 - mliekové krížence

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Plemeno	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2009	Počet bahnic v PK k 1.1.2009	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2009	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1.	Agrofarma sro, Červený Kameň	302 504 087	C x LC x VF	135,5	166,6	225,8	22	172	0,128	12	22	0,545	15,751
2.	PD Sklabiňa	506 525 040	C x LC	141,5	198,7	281,2	14	152	0,092	8	14	0,571	14,800
3.	CVŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 381 061	ZV x LC	159,8	181,9	290,7	12	141	0,085	7	12	0,583	14,431
4.	CVŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 381 060	C x LC	164,1	179,4	294,2	22	137	0,161	7	24	0,292	13,791
5.	ASIK s.r.o., Liptovský Mikuláš, Zástranie	511 350 072	ZV x LC x VF	154,8	168,7	261,1	25	252	0,099	13	26	0,500	12,953
6.	PD Predmier, Súľov	501 508 074	ZV x LC x VF	153,4	147,5	226,3	23	319	0,072	6	23	0,261	4,255
7.	Agro - Racio s.r.o., Liptovský Mikuláš	505 700 001	ZV x LC	142,3	134,3	191,0	22	662	0,033	9	22	0,409	2,597
8.	ISOKMAN trading s.r.o., Vladimír Murín, Rátka	606 041 004	ZV x LC x VF	136,8	153,7	210,3	5	94	0,053	1	5	0,200	2,237

TOP 2009 - plemeno zošľachtená valaška

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2009	Počet bahnic v PK k 1.1.2009	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2009	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1.	AGROSPOL HRADOVA s.r.o., Tisovec	609 733 057	133,3	138,2	184,3	18	190	0,095	12	19	0,632	11,026
2.	SHR T.Dziak Toporec, Podolíneč	710 705 704	155,7	101,0	157,2	21	184	0,114	11	21	0,524	9,400
3.	AGROTRADE GROUP s.r.o., Rožňava, Turček	509 708 041	146,3	131,4	192,2	26	420	0,062	17	26	0,654	7,780
4.	PD Východná	505 553 019	137,8	115,2	158,7	31	444	0,070	21	31	0,677	7,506
5.	PD Liptovské Revúce	508 512 023	139,5	113,5	158,3	31	524	0,059	18	31	0,581	5,437
6.	RD Klenovec	609 546 593	121,9	117,3	143,0	36	504	0,071	19	37	0,514	5,245
7.	Agrodrúžstvo-S Revúca	608 201 066	126,6	104,5	132,3	18	310	0,058	11	18	0,611	4,694
8.	Agria Lipt. Ondrej, a.s., Liptovská Porúbka	505 530 018	142,4	114,3	162,8	13	347	0,037	7	13	0,538	3,283
9.	ASIK s.r.o., Liptovský Mikuláš, Zástranie	511 350 071	157,6	126,6	199,5	1	75	0,013	1	1	1,000	2,660
10.	PD Liptovské Hole Kvačany	505 519 020	139,5	100,0	139,4	27	467	0,058	8	27	0,296	2,389
11.	RD Klenovec	609 546 056	128,1	102,5	131,3	19	459	0,041	8	19	0,421	2,289
12.	SHR Šuchtár Ján, Liptovský Ondrej	505 803 356	149,7	97,4	145,8	6	205	0,029	3	6	0,500	2,133
13.	AGROFARMA spol. s r.o., Nálepkovo	801 010 103	137,8	148,8	205,0	25	497	0,050	4	26	0,154	1,587
14.	PD Važec	505 549 530	134,3	127,7	171,4	20	444	0,045	4	20	0,200	1,544
15.	TOMAK s.r.o. PODOLÍNEC	710 532 090	124,2	157,1	195,2	9	382	0,024	3	9	0,333	1,533
16.	TOMAK s.r.o. PODOLÍNEC	710 532 091	128,3	148,6	190,7	15	381	0,039	3	15	0,200	1,502
17.	RD Litmanová	710 520 092	122,9	95,4	117,2	19	443	0,043	5	19	0,263	1,323
18.	PD Trsteník Trstená	510 512 011	124,1	116,8	145,0	15	709	0,021	6	16	0,375	1,150
19.	PD Malatíná, Vyšný Kubín	503 511 092	123,5	114,3	141,2	39	719	0,054	5	44	0,114	0,870
20.	NOFA-Ing.N.Fassinger, Vrbov	703 008 369	128,5	92,4	118,8	29	669	0,043	4	29	0,138	0,710
21.	PD Veľký Lipník	710 542 093	123,4	97,8	120,7	17	516	0,033	3	17	0,176	0,702
22.	RD „VEĽKÁ RAČA“ Osčadnica	502 512 090	132,9	69,7	92,7	3	254	0,012	2	4	0,500	0,547
23.	PD ZAMAGURIE, Spišské Hanušovce	703 529 043	118,2	100,5	118,8	5	462	0,011	2	5	0,400	0,514
24.	PPD Pucov	503 519 009	119,9	106,8	128,0	22	680	0,032	2	23	0,087	0,360
25.	PD ZAMAGURIE, Spišské Hanušovce	703 529 365	117,2	99,5	116,6	3	477	0,006	1	3	0,333	0,244
26.	AGROOSIVO - ÚSVIT, s.r.o., Poprad - Matejovce	706 702 290	119,6	103,4	123,7	7	610	0,011	1	7	0,143	0,203

TOP 2009 - plemeno cigája

Poradie	Názov chovu	Identifikácia stáda	Percento plodnosti na obahnenú bahnicu	Produkcia mlieka [kg]	Index úžitkovosti	Zaradené barany za r. 2009	Počet bahnic v PK k 1.1.2009	Index produkcie baranov	Počet zaradených baranov ER	Predvedené barany za r. 2009	Index podielu triedy ER	Výsledný index
1.	PD Sklabiňa	506 525 044	154,8	148,2	229,4	12	142	0,085	11	12	0,917	17,773
2.	PETER KARCOL, Vrútky	506 041 034	150,9	146,8	221,5	24	239	0,100	16	24	0,667	14,826
3.	CVŽV ÚH Trenčianska Teplá	309 381 064	155,3	128,1	198,9	4	52	0,077	2	4	0,500	7,652
4.	PD Žemberovce	402 587 135	160,8	119,0	191,3	35	951	0,037	35	35	1,000	7,039
5.	AGRO-LENT s.r.o. M.Šariš, Prešov	707 304 050	133,1	98,6	131,2	29	389	0,075	17	29	0,586	5,734
6.	PD so sídl.v Jarovniciach, Hermanovce	708 517 053	126,3	114,9	145,2	23	403	0,057	12	23	0,522	4,322
7.	R.Šťastná-Farma Palomína, Geraltov	707 883 918	129,6	102,9	133,4	13	269	0,048	7	13	0,538	3,470
8.	AGRO RASLAVICE, s.r.o., Nižné Raslavice	701 563 016	128,1	111,6	143,0	21	267	0,079	6	21	0,286	3,213
9.	PD so sídl.v Jarovniciach, Uzovské Peklany	708 517 309	129,4	89,7	116,1	18	472	0,038	12	18	0,667	2,952
10.	Ovčia farma Proč s.r.o., Kapušany	707 562 057	139,7	95,5	133,3	31	459	0,068	10	31	0,323	2,905
11.	Agrofarma sro, Červ.Kameň	302 504 086	139,9	121,6	170,1	13	353	0,037	5	13	0,385	2,409
12.	Združenie PD Poltár	607 501 032	124,4	105,3	131,0	13	306	0,042	5	13	0,385	2,141
13.	I.DRUŽSTEVNÁ a.s. Dač.Lom	610 510 089	125,9	137,8	173,5	22	356	0,062	4	22	0,182	1,949
14.	PD SEKČOV Tulčik	707 580 305	135,3	100,5	136,0	31	643	0,048	9	32	0,281	1,844
15.	PD Mošovce	509 519 039	110,2	149,3	164,5	10	247	0,040	3	11	0,273	1,817
16.	AGRO EKO SLUŽBY, spol.sro, Bukovce	711 708 381	119,0	76,9	91,5	22	515	0,043	7	22	0,318	1,244
17.	Turieč-Agro, s.r.o., Turčiansky Ďur	506 710 036	117,8	121,7	143,3	20	492	0,041	4	20	0,200	1,165
18.	AGROSEV, s.r.o. Detva	604 704 011	122,7	99,1	121,6	11	289	0,038	3	13	0,231	1,068
19.	PD Javorina Malcov	701 548 015	132,1	72,8	96,2	18	505	0,036	4	18	0,222	0,762
20.	PD Sebedín-Bečov	601 534 001	116,3	102,3	118,9	16	366	0,044	2	16	0,125	0,650
21.	Agrodrúžstvo Bystré	713 505 096	135,2	111,9	151,3	11	326	0,034	1	11	0,091	0,464

Vlna a čo s ňou

Napriek tomu, že pochádzam zo Slovenska, už viac ako desať rokov sa venujem ručnému spracovaniu vlny a všetkému, čo s tým súvisí, v Českej republike.

Začiatky neboli ľahké a nebolo jednoduché dostať sa k informáciám o vlně. V deväťdesiatych rokoch nebol u nás ešte internet veľmi rozšírený a tak mi najviac pomohli ľudia zo zahraničia. Manžel pomohol s internetom a angličtinou, mimochodom s chodom firmy pomáha doteraz. Mala som to šťastie, že som začala spolupracovať s firmou Ashford Handicrafts z Nového Zélandu. Pre pána Richarda Ashforda nebol problém vyslať do Českej republiky skúsenú a svetoznámu lektorku pani Rowenu Hart, ktorá ma zasvätila do tajov pradenia, tkania, farbenia a plstenia vlny.

Vďaka tomu som sa stala ich výhradným zástupcom pre Českú a Slovenskú republiku a umožňujem tak aj ľuďom u nás používať veľmi kvalitné nové kolovrátky, krosnú, česačky a ďalšie vybavenie. Vzhľadom na to, že mám aj kolovrátky po babičke, môžem sama porovnať, aký je rozdiel medzi prácou na historickom a novom kolovrátku.

Od roku 2002 robím aj kurzy pradenia, tkania, farbenia a plstenia vlny v Českej republike, ktoré absolvovalo už viac ako päťsto účastníkov. Tohto roku som mala aj kurz v Poľsku a na Slovensku. Pri svojej vlnačkej návšteve Nového Zélandu som mala tiež možnosť zdokonaľiť si svoje vedomosti u svetoznámych lektoriiek, ako napr. Margaret Stove, Jo Reeve a Margaret Mecchia, navštívila som aj ateliér legendy novodobého pradenia a tkania Anne Field v Christchurche.

Už dlhú dobu

Výstava Handarbeit & Hobby 2010 Kolín nad Rýnom

Výstava Handarbeit & Hobby 2008 Kolín nad Rýnom (Richard Ashford, Daniela Linhartová, Kate Sherratt)

Výstava Handarbeit & Hobby 2008 Kolín nad Rýnom (Daniela Linhartová a Kate Sherratt)

Kurz pradenia a tkania Vlašim 8/2010 (uprostred u krosien Daniela Linhartová)

spolupracujem v Českej republike so Zväzom chovateľov oviec a kôz. Organizujeme spoločné kurzy, súťaže v pradení, dokonca sme vytvorili dve družstvá, ktoré sa už trikrát zúčastnili svetovej súťaže Back to Back (Z chrbta na chrbát) v Pelhřimove. O čo v tejto súťaži ide? Každý tím sa skladá z jedného strihača a siedmich členov, ktorí pradú a pletú a jeho úlohou je v čo najkratšom čase ostrihať ovečku, surovú vlnu spriasť a upliesť z nej sveter podľa presne daných pravidiel, a to všetko v priebehu jedného dňa a bez pomoci elektrického náradia.

Strihá sa teda ručnými nožnicami, pradie na klasických kolovrátkoch a pletie na ihliciach. Viac sa o tejto súťaži dozviete na stránkach <http://www.dalinpraha.cz/a552.php?lg=SK>.

Bolo by dobré, keby sa aj na Slovensku podarilo zostaviť tím ľudí, ktorí by sa tejto súťaže zúčastnili.

Vlna je všade vo svete považovaná za luxusný materiál a nie je to materiál iba na jednu sezónu.

Musí to byť ale vlna z vlnených plemien, ktorá je veľmi jemná.

Napríklad z merinskej vlny je obľúbené vhodné nielen pre dospelých, ale aj pre malé deti.

Vlna má navyše veľa ďalších úžasných vlastností ako je pružnosť a schopnosť viazať vlhkosť a pritom výborne tepelne izolovať, v zime hreje, v lete chladí. Z vlnenej priadze je

možné vytvárať pletené aj tkané odevy a doplnky, z česanej vlny sa plstením dajú tvoriť tiež odevy a módné doplnky.

Ale aj vlna z mäsových plemien sa dá dobre upotrebiť - dajú sa z nej robiť koberčeky, tašky, tapiérie ...

Spolu so slovenským Zväzom chovateľov oviec a kôz pripravujeme na začiatok budúceho roku kurz pradenia, farbenia a plstenia na Slovensku.

Daniela Linhartová

Ovenálie 2007 Zlobice - súťaž v pradení junioriek

Súťaž Back to Back Pelhřimov 2010 (strihač Karel Švarc)

Kate Sherratt a Daniela Linhartová Nový Zéland 2009

Margaret Stove a Daniela Linhartová Nový Zéland 2009 - pradenie priadze na čipky

Geotrichum candidum: významná súčasť eukaryotickej mikrobiológie mlieka

Vďaka svojmu zloženiu mlieko predstavuje výživu nielen pre cicavce, ale aj pre mikroorganizmy, vláknité huby nevyimajúc. V mikrobiológii mlieka sa väčšina pozornosti zameriava hlavne na baktérie, už menej na kvasinky a najmenej práve sa venuje otázke vláknitých húb. Napriek tomu sa vláknité huby v surovom mlieku a výrobkoch z neho bežne vyskytujú. Pasterizáciou dochádza k ich devitalizácii. Tu sa však dostáva k slovu možnosť opätovnej kontaminácie tepelne ošetrovaného produktu z prostredia, pretože vláknité huby sú mikroorganizmy vo všeobecnosti prispôsobivejšie na niektoré jeho podmienky v porovnaní s baktériami. Znášajú nižšie hodnoty pH, aktivity vody a teploty. Na základe uvedených skutočností možno povedať, že výskyt tejto skupiny mikroorganizmov v mlieku nie je vôbec ojedinelý a mala by sa mu venovať aj patričná pozornosť.

Ak sa opýtate mykológa, ktoré rody sú v mlieku najviac zastúpené, určite jedným z tých, ktoré ho napadnú bude rod *Geotrichum* a jeho najznámejší zástupca *Geotrichum candidum*. Niektorí autori túto vláknitú hubu dokonca označili za mliekarenskú. Prečo je to tak má hneď niekoľko dôvodov. Prvý je daný jej rozšíreným výskytom v prírode. Možno ju nájsť v rôznych habitatoch ako voda, pôda, tráva, siláž, rastliny, ovocie, krmivá, hmyz, človek a iné cicavce. Jej vysoká frekvencia výskytu v prostredí je zodpovedná za jej prirodzený výskyt v surovom mlieku a jeho výrobkoch. Vo výrobkoch z pasterizovaného mlieka je jej prítomnosť následkom rekontaminácie produktov po pasterizácii z prostredia závodu. Druhým je sila jej metabolického aparátu. Je schopná rásť v prostredí bez vitamínov a s obmedzeným množstvom dusíka a fosforu. Dokáže oxidovať rôzne látky ako napríklad acetát, etanol, acetón, izopropanol, glycerol a v prípade mlieka kyselinu mliečnu. Z pohľadu jej rastu v mlieku sú nemenej dôležité aj jej proteolytické a lipolytické vlastnosti. Okrem iného aj vďaka týmto aktivitám sú pre jej rast nemenej vhodným prostredím ovčie a kozie mlieko, ktoré majú v porovnaní s kravským vyšší obsah tuku a proteínov. Tretím dôvodom je jej pomerná odolnosť na nepriaznivé podmienky prostredia ako sú napríklad nízka teplota, pH a nízky obsah kyslíka. Dokáže rásť už pri 5 °C a jej optimálna teplota pre rast sa pohybuje v intervale od 25 do 30 °C. Svoj rast začína už pri pH 3 a pokračuje až do hodnoty 11. Iní autori zistili, že niektoré kmene sú schopné rásť dokonca aj pri pH 2,2. V súvislosti s obsahom kyslíka v prostredí sa zistilo, že *G. candidum* je schopná rásť pri mikroaerofilných podmienkach. Je veľmi odolná voči redukovanému kyslíku a zvýšenému obsahu oxidu uhličitého. Z vyššie uvedeného vyplýva, že vláknitá huba má na bežný výskyt v mlieku všetky predpoklady.

G. candidum sa rozmnožuje pomerne rýchlo. Má jeden z najnižších generačných časov medzi eukaryotmi iba 1,1 h pri 30 °C v kvapalnom médiu. Aj v prípade mlieka je to tak. Vyšetrovanie dynamiky rastu izolátu *G. candidum* z OHS vyrobeného zo surového mlieka sme uskutočnili v UHT mlieku. Pre rast tohto izolátu bola optimálna teplota 30 °C, pri ktorej v exponenciálnej fáze svojho rastu bol schopný zdvojnásobiť

svoje počty iba 1,3 h. Za týchto podmienok dosiahol maximum svojej populácie už za približne 1 deň.

Ďalšou základnou otázkou, ktorá sa pri tejto vláknitej hube vynára je nasledovná. Aká je jej úloha, respektíve jej význam v mlieku a hlavne vo finálnych mliečnych výrobkoch ako sú napr. fermentované mlieka a syry? Aby sme na túto otázku poznali odpoveď musíme najprv vedieť o aký typ mliečného výrobku sa jedná a v určitých prípadoch sú dôležitými prvkami v rozhodovaní aj požiadavky konzumentov, resp. tradícia v tej danej krajine. Na základe identifikácie týchto kritérií *G. candidum* zohráva, podobne ako aj niektoré iné druhy vláknitých húb dvojakú úlohu, pozitívnu a negatívnu. Treba zdôrazniť, že *G. candidum* nie je patogénnym mikroorganizmom a ani potenciálnym producentom mykotoxínov. Preto jej význam v mliečnych výrobkoch, ako aj v potravinách všeobecne, sa môže hodnotiť len z hľadiska možného znehodnotenia konkrétneho produktu.

Vďaka pozitívnemu vplyvu na finálny produkt sa táto vláknitá huba používa v mliečnom priemysle ako sekundárna prídavná kultúra pri výrobe mnohých mäkkých a polotvrdých syrov z kravského, ovčieho a kozieho mlieka. Používa sa pri výrobe mazových syrov, syrov zrejúcich s plesňou a polotvrdých syrov, kde začína rásť na povrchu kôry. V prípade syrov zrejúcich pod mazom je *G. candidum* súčasťou komerčne prístupných zmesových kultúr. Dobré známe sú dva typy fermentovaných mliečnych výrobkov, pri ktorých sa *G. candidum* používa ako prídavná zrelia kultúra. Sú nimi fínske fermentované mlieko Viili a syr typu kamembert. Štartérmi pre výrobu Viili sú mezofilné laktokoky a kmene rodu *Leuconostoc*. Viili sa vyrába z nehomogenizovaného mlieka a vláknitá huba vytvára vrstvu mycélia na vystúpenej smotane. Jej rast je limitovaný v dôsledku obmedzeného množstva kyslíka v nádobe. Vďaka tomu sa pH udržiava pod 5, čo dodáva výslednému produktu lahodnú chuť a jemný charakter. Viili však predstavuje jediný príklad

kyslého mlieka pri ktorom sa *G. candidum* používa zámerne. Práve tu je rozhodujúca akceptovateľnosť daného produktu spotrebiteľmi, ktorí sú zvyknutí na tiahlovitejšiu štruktúru a špecifickú chuť a arómu daného produktu. Významný vplyv v tomto smere má dlhá tradícia výroby Viili vo Fínsku. *G. candidum* je aj dôležitou súčasťou mikrobiológie potrebnej pri zrení syra typu kamembert. Rastie na povrchu jeho kôry, kde sa využívajú hlavne jej špecifické schopnosti, ako sú utilizácia laktátu a produkcia amoniaku. Týmto činnosťami sa zvyšuje pH hodnota syra, čím sa umožňuje rozvoj ďalšieho dôležitého organizmu, ktorým je *Penicillium camemberti*. *G. candidum* znižuje horkosť syra prostredníctvom hydrolýzy nízko molekulárnych hydrofóbných peptidov. Kmeň vláknitej huby, ktorý prevláda na kôre syra, napomáha pri udávaní jeho textúry, kohezičnosti a hrúbky kôry.

Tak ako aj minca má dve strany, tak aj *G. candidum* má dve tváre. V prípade mlieka a vláknitej huby možno hovoriť aj o nie zanedbateľných negatívnych vplyvoch. Okrem kategórie produktov, do výroby ktorých *G. candidum* v žiadnom prípade nepatrí, možno však v súvislosti s kazením hovoriť aj o výrobkoch, v ktorých sa *G. candidum* bežne vyskytuje. V prípade *G. candidum* si treba totiž uvedomiť, že všetky jej pozitívne vlastnosti, ak sa využívajú za správne zvolených špecifických podmienok, ktoré do určitej miery často obmedzujú jej rast, vyúsťia nakoniec do úspešného výrobku. Ak sa však nedodržia správne výrobné postupy, rast vláknitej huby presiahne požadovanú hranicu a s tým spojenú senzorickú akceptovateľnosť výrobku. *G. candidum* sa nemá vyskytovať v produktoch, ktorých kontaminácia týmto mikroorganizmom vedie k ich znehodnoteniu. Sú to napríklad smotana, všetky fermentované mlieka (okrem Viili), smotanové syry a čerstvé syry ako tvaroh a cottage cheese. V laboratóriu vyrobený tvaroh a cottage cheese podľahli znehodnote-

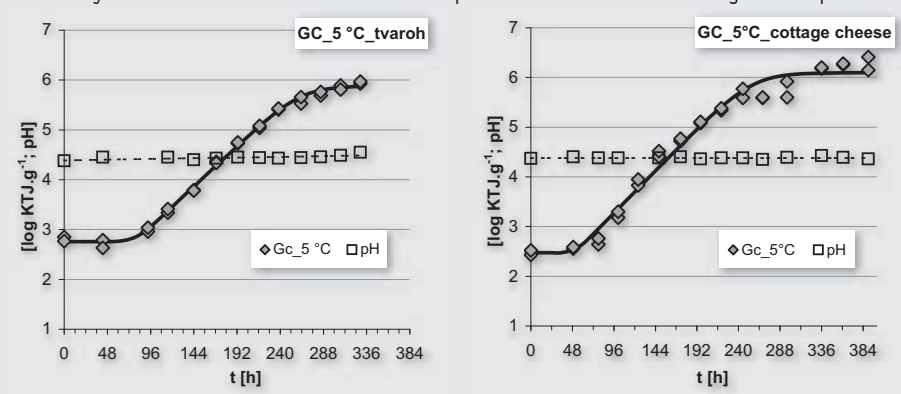
niu vláknitou hubou už za 13 dní aj keď teplota uchovávaní nestúpne nad 5 °C (obr. 1). V prípade týchto mliečnych produktov riziko predstavuje hlavne kontaminácia produktu po pasteurizácii mlieka určeného na ďalšie spracovanie z prostredia závodu. Existuje ešte jeden typ syra, pri ktorom kontaminácia touto vláknitou hubou vedie k nežiaducim efektom. Ide o syry s modrou plesňou vo vnútri, u nás známe pod označením niva. V tomto syre prítomnosť a rozmnožovanie *G. candidum* môže spôsobiť inhibíciu rastu a sporulácie *P. roqueforti*, hlavného zrecieho činiteľa syra, čím sa ovplyvní výrazne jeho kvalita. Tu do popredia vystupuje skutočnosť, že *G. candidum* prejavuje značnú schopnosť kompetície voči iným mikroorganizmom v prostredí, čo potvrdzujú aj štúdie zamerané na túto problematiku. Napríklad sa zistilo, že *G. candidum* je schopná produkovať kyselinu α -3-fenyloctovú, ktorá inhibuje nielen rast *Listeria monocytogenes*, ale aj rast gram-pozitívnych baktérií vyskytujúcich sa u ľudí a v potravinách. Počas štúdia vplyvu *G. candidum* na fungálne kontaminanty syra kamembert (*P. commune*, *P. caseifulvum*, *P. verrucosum*, *P. discolor*, *P. solitum*, *P. coprophilum*) táto vláknitá huba spôsobovala ich špecifickú a pozorovateľnú inhibíciu. Autori uviedli, že skoré klíčenie konidií *G. candidum* a jej rýchly rast často konkurenčne vylúči iné vláknité huby.

V kontaminovaných fermentovaných mliečnych výrobkoch sa vláknitá huba vyskytuje v prítomnosti štartovacích kultúr baktérií mliečného kysnutia (BMK). Ako je jej rast ovplyvnený takouto kultúrou je uvedené na obr. 2. Vláknitá huba bola schopná množiť sa v mlieku pri teplote 5 °C rýchlosťou pomalšou o 29% v porovnaní s mliekom bez prídavku kultúry BMK. Napriek tomu sa *G. candidum* pomnožila v mlieku za rovnako dlhý čas (9 dní). Z nameraných výsledkov možno usúdiť, že prídavok štartovacej kultúry v koncentrácii 10^7 kolónií tvoriacich jednotiek na ml mlieka ($\text{KTJ} \cdot \text{ml}^{-1}$) neovplyvnil výrazne rast vláknitej huby.

***Geotrichum candidum* v tradičných slovenských mliečnych výrobkoch**

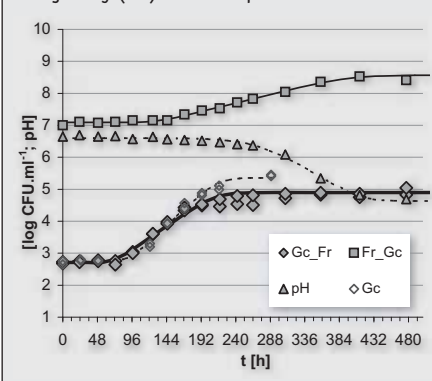
Špecifickým typom mliečnych produktov sú tie, pri ktorých sa na výrobu používa surové mlieko. Vláknitá huba sa v nich vyskytuje bežne aj bez evidentného zámeru. Na Slovensku sa zachovala tradičná výroba syrov za použitia surového ovčieho mlieka. Takto sa vyrába čerstvý ovčí hrudkový syr (OHS), ktorý je určený buď na priamy konzum alebo sa používa ako surovina na výrobu bryndze. Ovčí hrudkový syr sa vyrába na salašoch už od nepamäti a zahŕňa sled krokov, vďaka ktorým vzniká jedinečný a neopakovateľný produkt. Významný podiel na jeho senzorickej kvalite má práve použitie surového mlieka. Surové ovčie mlieko je totiž nositeľom rozmanitej mikroflóry, ktorej zloženie je determinované práve regiónom, v ktorom sa dorába. Pri štúdiu mikroflóry ovčieho hrudkového syra zo surového mlieka sa dôraz kladie na jeho hygienickú bezpečnosť, lebo ako vieme,

Obr. 1: Dynamika rastu *Geotrichum candidum* v experimentálnom tvarohu a cottage cheese pri 5 °C.

takéto mlieko je aj potenciálnym nositeľom patogénnych baktérií ako napríklad *Staphylococcus aureus*. Okrem nich sú v mlieku prítomné aj mikroorganizmy, ktoré sú z technologického hľadiska nežiaduce a môžu spôsobovať chyby OHS. Do tejto skupiny mikroorganizmov patria koliformné, spórotočné a hnilobné baktérie, ale za určitých podmienok sem môžeme zaradiť aj kvasinky a vláknité huby. Hlavnými zdrojmi kontaminácie ovčieho mlieka sú krmivo, výkaly, znečistený povrch tela ovce, znečistené nádoby, pôda, voda, vzduch a aj človek. Zistilo sa, že z vláknitých húb je frekvencovaným práve rod *Geotrichum*, nasledovaný aj zástupcami rodu *Mucor* a *Penicillium*. V prípade rodu *Geotrichum* je viac ako pravdepodobné, že práve *G. candidum* tvorí podstatnú časť vzhľadom na fakt, že ide o najfrekvencovanejšieho zástupcu rodu *Geotrichum* v mlieku. *G. candidum* sa rozmnožuje na povrchu OHS počas jeho zrenia. Dôležitým krokom v prvej fáze zrenia je ošetrovanie povrchu syra, ktorý sa denne obracia a utiera na sucho, tak aby sa povrch uzavrel, získal okôrnený vzhľad a aby neplesnival. Ak by tomu tak nebolo, *G. candidum* by sa na povrchu syra veľmi rýchlo pomnožila a vytvorila by biely povlak. Okrem toho by svojou extenzívnou metabolickou činnosťou nakoniec produkt úplne znehodnotila. V našej predchádzajúcej práci sme sledovali aj rýchlosť povrchového rastu izolátu *G. candidum* z OHS na agare s odstredeným sušeným mliekom, ktorý simuloval prostredie syra. Významným parametrom v prípade rastu vláknitej huby na povrchu syra je čas, za ktorý vláknitá huba vytvorí 3 mm kolóniu. Tá je už viditeľná voľným okom a indikuje začínajúce oplesnenie syra. Pri teplotách primárneho zrenia OHS teda 18 až 20 °C kolónia vláknitej huby dosiahla na agare priemer 3 mm už za 17 až 21 h. Pritom primárna fáza zrenia syra trvá obvykle 3 až 4 dni. Práve ošetrovanie povrchu hrudiek udržiava jej rast v primeranej miere. V tomto prípade teda platí, že menej je niekedy viac. A naopak, tejto vláknitej hube sa pripisuje dokonca určitý podiel na charakteristickej chuti a aróme bryndze. *G. candidum* sa zúčastňuje na sekundárnom aeróbnom zrení OHS v bryndziarni. Tu sa svojou metabolickou činnosťou zúčastňuje procesov ako je rozklad mliečnanov, štiepenie mliečného tuku a proteínov. Uvoľnené masťné kyseliny a peptidy sú prekurzormi pre synté-

Obr. 2: Dynamika rastu *G. candidum* (*Gc_Fr*) počas jej spoločnej kultivácie s komerčnou kvasinkou kultúrou Fresco (*Fr_Gc*) a jej porovnanie so samostatnou kultiváciou vláknitej huby (*Gc*) v mlieku pri 5 °C

zu ďalších senzorycky aktívnych metabolitov. S ohľadom na mikrobiologickú stabilitu bryndze má významný vplyv ďalší faktor, ktorým je solenie. Pomleté hrudky ovčieho syra sa v závislosti od druhu bryndze solia 1,5 až 2 % množstvom soli. *G. candidum* je všeobecne citlivá na soľ, avšak väčšina kmeňov izolovaných zo syrov, môže byť tolerantná na 1 až 2 % soli. Aj keď rast vláknitej huby v bryndzi takýmto spôsobom nemusí byť úplne vylúčený, soľ v kombinácii s vhodným chladením zabezpečujú dostatočnú stabilitu bryndze s ohľadom na premnoženie *G. candidum* až do doby jej spotreby.

Na základe uvedených skutočností možno skonštatovať, že štedrových vláknitá huba má v tradičných mliečnych výrobkoch svoje nezapustiteľné miesto. Výroba syrov zo surového mlieka je z mikrobiologického hľadiska veľmi zložitý proces, v ktorom sa stretávajú rôzne skupiny mikroorganizmov. Kvasinky a vláknité huby sa vo veľkej miere zúčastňujú na tomto procese, kde vo fáze zrenia sú významnými prispievateľmi ku charakteristickej senzorickej kvalite syra. Na druhej strane, tak ako v prípade *G. candidum*, je hranica medzi ich pozitívnym a negatívnym vplyvom na výsledný produkt veľmi tenká a nedodržiavanie správneho výrobného postupu sa môže stať osudným.

Táto práca bola vypracovaná s podporou grantu MŠ VEGA č. 1/0094/10 a programom na podporu mladých výskumníkov STU č. 6408-PM.

Preprava zvierat (II.časť)

V minulom článku *Preprava zvierat* sme popísali základné požiadavky, ktoré musí spĺňať každý prepravca z pohľadu súčasnej platnej legislatívy týkajúcej sa prepravy zvierat v zmysle *Nariadenia Rady (ES) č.1/2005 o ochrane zvierat počas prepravy a s ňou súvisiacich činností (ďalej len NR ES č.1/2005)*. Dnes sa zameriame na povinnosti a podmienky stanovené v prílohe I tohto nariadenia (NR ES č.1/2005), ktoré musí dodržať každý prepravca zvierat, ktorý prepravuje vlastné zvieratá na vzdialenosť väčšiu ako 65 km alebo cudzie zvieratá na vzdialenosť väčšiu ako 50 km.

Celá príloha I je rozdelená do 6 kapitol, z ktorých si vyberieme tie časti, ktoré sa týkajú prepravy oviec a kôz alebo zvierat všeobecne. V každom prípade je potrebné si uvedomiť, že aj majiteľ alebo držiteľ zvierat zodpovedá za zvieratá pred nakládkou, ako aj za samotný proces nakladania zvierat na dopravný prostriedok. Čiže spolu s vodičom/sprievodcom sú spoluzodpovední za to, či sú zvieratá spôsobilé na prepravu ako aj za priebeh nakladania zvierat. Počas prepravy je za zvieratá zodpovedný vodič/sprievodca a počas vykladania opäť nový držiteľ a vodič/sprievodca.

Základnou podmienkou prepravy zvierat je, že zvieratá musia byť „**spôsobilé na prepravu**“. Žiadne zviera nemožno prepravovať, pokiaľ zamýšľanú cestu nie je spôsobilé absolvovať, pričom všetky zvieratá musia byť prepravované za podmienok, ktoré zaručujú, že neutrpiť zranenie alebo zbytočné utrpenie. Za zvieratá nespôsobilé na prepravu, ktoré je potrebné z prepravy jednoznačne vylúčiť sa považujú zvieratá, ktoré sú zranené, prejavujú fyziologickú slabosť alebo patologické procesy najmä ak:

- nie sú schopné samostatne sa pohybovať bez bolesti alebo chodiť bez pomoci (ležiace zvieratá, zvieratá neschopné sa pohybovať na všetkých štyroch končatinách alebo zvieratá, ktorým státie spôsobuje bolesť);
- majú vážnu otvorenú ranu alebo prolaps (výhrez)
- ide o gravidné samice, u ktorých už uplynulo 90 % očakávanej doby gravidity alebo samice, ktoré porodili v predchádzajúcom týždni;
- ide o novonarodené cicavce, ktorým sa ešte úplne nezahojila pupočná šnúra;
- ide o jahňatá mladšie ako jeden týždeň, pokiaľ sa neprepravujú na trase kratšej ako 100 km;

V istých prípadoch je možné prepravovať aj choré alebo zranené zvieratá najmä ak:

- sú ľahko zranené alebo choré a preprava by im nespôsobila dodatočné utrpenie; v prípade pochybností je potrebná konzultácia s veterinárnym lekárom,
- sú prepravované pod veterinárnym dohľadom z dôvodu veterinárnej starostlivosti alebo diagnózy alebo po nej (napríklad na veterinárne ošetrenie a mal by ich správať príslušný veterinárny doklad). Takáto preprava je však povolená, len ak sa

dotknutým zvieratám nespôsobí žiadne zbytočné utrpenie, alebo sa s nimi nebude nesprávne zaobchádzať,

V prípade, že zvieratá počas prepravy ochorejú alebo sa zrania, je potrebné ich oddeliť od ostatných zvierat a čo najskôr im poskytnúť prvú pomoc. Poskytne sa im primerané veterinárne ošetrenie a v prípade potreby sú núdzovo utratené alebo usmrtené spôsobom, ktorý im nespôsobí zbytočné utrpenie. Dojčiacie ovce a kozy, ktoré pri sebe nemajú svoje mláďa, sa doja v intervaloch nepresahujúcich 12 hodín.

Ďalšia časť prílohy I NR ES č.1/2005 sa týka dopravných prostriedkov, kontajnerov na prepravu zvierat, a stanovuje tzv. „**všeobecné požiadavky na vozidlá**“. Všetky dopravné prostriedky používané na prepravu zvierat musia byť navrhnuté, skonštruované, udržiavané a obsluhované tak, aby:

- sa zabránilo zraneniam a utrpeniu zvierat a zabezpečila ich bezpečnosť (ložná plocha nesmie obsahovať ostré hrany, výstupky na ktorých by sa zvieratá mohli zraniť, podlaha musí byť pevná bez dier, kde by si zvieratá mohli poraniť končatiny ap.);
- zvieratá chránili pred nepriaznivým počasím, extrémnymi teplotami a náhlými zmenami klimatických podmienok (musí byť prekrytý strechou a vetraním, ktoré zabezpečí dostatočný prívod vzduchu);
- mohli byť čistené a dezinfikované;
- zvieratám zabránili utiecť alebo vypadnúť a boli schopné odolať námahe presunu (dostatočne pevné bočnice, podlaha ako aj uzatvárateľné zadné čelo);
- zabezpečili, aby bolo možné udržať kvalitu a množstvo vzduchu primerane pre prepravovaný druh zvierat;
- zabezpečili prístup k zvieratám a umožnili ich kontrolu a starostlivosť o ne;
- boli vybavené protišmykovou podlahovou krytinou;
- boli vybavené podlahovou krytinou, ktorá na minimum zredukuje presakovanie moču a výkalov;
- boli vybavené osvetlením dostatočným na kontrolu zvierat a starostlivosť o ne počas prepravy;

Ako sme už spomenuli, vo vnútri oddelenia pre zvieratá a na každej z jeho úrovni by mal byť dostatočný priestor na zabezpečenie primeraného vetrania nad zvieratami, ktoré sto-

ja vo svojej prirodzenej polohe bez toho, aby im niečo bránilo v prirodzenom pohybe. Nad hlavami zvierat musí byť dostatočný priestor a zvieratá sa nesmú hlavami dotýkať strechy alebo podlahy horného podlažia. Pričky musia byť dostatočne silné, aby uniesli váhu zvierat. Vybavenie musí byť navrhnuté tak, aby umožnilo rýchlu a ľahkú manipuláciu so zvieratami. Pre jahňatá ľahšie ako 20 kg sa zabezpečí primeraná podstielka alebo rovnocenný materiál, ktorý im zaručí pohodlie primerané pre druh a počet prepravovaných zvierat, čas trvania cesty a počasie. Tento materiál aj zaručí primerané vstrebávanie moču a výkalov. Vozidlá, v ktorých sa zvieratá prepravujú, sú jasným a viditeľným spôsobom označené symbolom označujúcim prítomnosť živých zvierat. Spravidla obrázkom druhu prepravovaných zvierat a nápisom „Preprava zvierat“. Cestné vozidlá prepravujú vhodné zariadenie na nakladanie a vykladanie. V prípade, že sa zvieratá prepravujú v kontajneroch tieto musia byť jasným a viditeľným spôsobom označené symbolom označujúcim prítomnosť živých zvierat ako aj znakom označujúcim vrch kontajnera. Počas prepravy a manipulácie s kontajnermi je potrebné ich udržiavať v zvislej polohe a minimalizovať silné nárazy alebo otrasy. Kontajnery sú upevnené tak, aby sa zabránilo ich posunu v dôsledku pohybu dopravného prostriedku

Príloha definuje prepravné postupy ako aj postup pri nakladaní a vykladaní zvierat. Zariadenia na nakladanie a vykladanie, vrátane podlahy, musia byť navrhnuté, skonštruované a obsluhované tak, aby:

- zabránili zraneniu a utrpeniu zvierat a na minimum znížili ich rozrušenie a úzkosť počas presunov, ako aj zabezpečili ich bezpečnosť. Najmä podlaha nesmie byť klzká a je potrebné zabezpečiť postranné zábrany, aby sa zabránilo úteku zvierat;
- mohli byť vyčistené a dezinfikované;
- rampy nesmú byť strmšie ako uhol 26 stupňov a 34 minút, čo znamená 50 % horizontálne pre ovce. V prípade, že sklon nakladacej alebo vykladacej rampy prevyšuje 10 stupňov, čo znamená 17,6 % horizontálne, musia byť rampy vybavené systémom, aby zvieratá mohli bez ťažkostí a rizík vyjsť a zísť po rampe (napríklad pripevnenými priečnymi laťami)
- zdvíhacie plošiny a vyššie podlažia sú vybavené bezpečnostnými zábránami, ktoré zabráňujú pádu alebo úteku zvierat počas nakladania a vykladania.

Prí zaobchádzaní so zvieratami sa zakazuje:

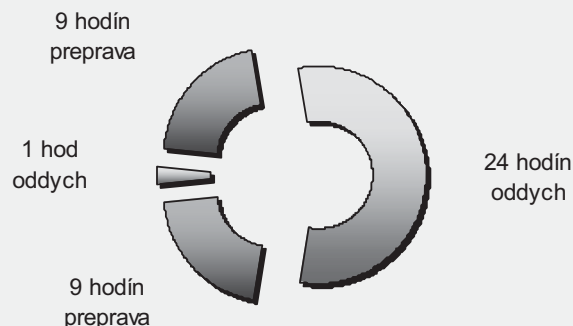
- zvieratá biť alebo kopať,
- vyvíjať tlak na akékoľvek miesto tela so zvýšenou citlivosťou spôsobom, ktorý

Maximálna doba prepravy pre vozidlo so základným vybavením pre všetky druhy zvierat

Obr.č.1: Dr. Gajdoš VL., 2010

Maximálna doba prepravy pre nadštandardné vozidlo - mladé zvieratá

Obr.2: Dr. Gajdoš VL., 2010

zvieratám spôsobuje zbytočnú bolesť alebo utrpenie,

- mechanickými prostriedkami vešať zvieratá,
- zvieratá dvíhať alebo ťahať za hlavu, uši, rohy, nohy, chvost alebo rúno alebo s nimi zaobchádzať takým spôsobom, ktorý by im spôsoboval zbytočnú bolesť alebo utrpenie,
- používať bodce alebo iné nástroje s ostrými hrotmi,
- vedome prekážať akémukoľvek zvieratú, ktoré je vezené alebo vedené ktoroukoľvek časťou priestorov, kde sa manipuluje so zvieratami.

Používanie prístrojov, ktorými sa dávajú elektrické šoky, je u oviec a kôz zakázané. Zvieratá nemožno uväzovať za rohy ani viazať za nohy. V niektorých prípadoch je potrebné so zvieratami zaobchádzať a prepravovať ich oddelene napríklad pri zvieratách rôznych druhov, zvieratách s významnými rozdielmi vo veľkosti a veku, zvieratách s rohmi a bez nich, zvieratá navzájom k sebe nepriateľských.

Pri nakladaní zvierat na dopravný prostriedok treba dbať na to, aby sa neprekročili maximálne povolené limity hustoty prepravovaných zvierat. Pre ovce a kozy sú hodnoty nasledovné:

Predpis stanovuje, že počas prepravy sa zvieratám primerane podľa druhu a ich veku sa podáva voda, krmivo a poskytne sa im možnosť oddychovať vo vhodných intervaloch. Ak nie je stanovené inak, cicavce a vtáky sa krmia aspoň každých 24 hodín a napájajú aspoň každých 12 hodín. Voda a krmivo sú dobrej kvality a podávajú sa zvieratám spôsobom, ktorý na minimum obmedzí znečistenie. Náležitá pozornosť sa venuje potrebe zvierat privyknuť si na spôsob krmenia a napájania.

Intervaly napájania, krmenia, možná dĺžka trvania cesty ako aj čas odpočinku závisia od vybavenia vozidla, ktoré prepravuje zvieratá. V prípade prepravy do 8 hodín, keď vozidlo nemusí byť schválené príslušnou Regionálnou

veterinárnou a potravinovou správou dĺžka trvania cesty v prípade oviec a kôz nesmie presiahnuť osem hodín. Po 8 hodinách sa zvieratá musia vyložiť, nakrmiť, napojiť a musí im byť poskytnutý odpočinok najmenej 24 hodín.

Maximálnu dĺžku trvania cesty možno predĺžiť, ak dopravný prostriedok spĺňa aj takzvané „dodatočné požiadavky na vozidlá“. V tomto prípade musí byť auto schválené príslušnou Regionálnou na prepravu na všetky cesty (nad 8 hodín alebo aj na dlhé cesty). Pri použití schváleného vozidla na dlhé cesty - nadštandardného vozidla môže byť doba prepravy predĺžená nad 8 hodín. Takéto vozidlo musí okrem už vyššie uvedených všeobecných požiadaviek na vozidlo spĺňať aj nasledujúce „dodatočné požiadavky na vozidlá“ pre dlhé cesty:

- Dopravné prostriedky sú vybavené **strechou svetlej farby** a sú riadne izolované.
- Zvieratám sa poskytne **vhodná podstielka** alebo rovnocenný materiál, ktorý im zabezpečí pohodlie primerané ich druhu, počtu prepravovaných zvierat, dĺžke trvania cesty a počasiu. Tento materiál je schopný primerane absorbovať moč a výkaly.
- Dopravné prostriedky sú vybavené **dostatočným množstvom krmiva** pre potreby krmenia prepravovaných zvierat počas príslušnej cesty. Krmivo je chránené pred počasím a pred znečisťujúcimi látkami, ako napríklad prach, palivo, výfukové plyny a zvierací moč a trus.
- Ak sa na **kŕmenie** zvierat používa špecifické dávkovacie zariadenie, prepravuje sa takéto zariadenie v dopravnom prostriedku.
- V prípadoch, keď sa používa **dávkovacie zariadenie** je navrhnuté tak, aby bolo v prípade potreby **pripevnené o dopravný prostriedok a nemohlo sa prevrátiť**. Keď sa dopravný prostriedok hýbe a zariadenie sa nepoužíva, skladuje sa oddelene od zvierat.
- Dopravný prostriedok je **vybavený priečkami** tak, aby bolo možné vytvoriť samostatné oddelenia, pričom je pre všetky zvieratá zabezpečený voľný prístup k vode.

• **Priečky** sú skonštruované tak, aby ich bolo možné **umiestniť do rôznych polôh** a aby bolo možné prispôbiť veľkosť oddelenia špecifickým požiadavkám a druhu, veľkosti a počtu zvierat.

- Dopravné prostriedky sú **vybavené zásobou vody**, ktorá sprievodcovi umožňuje okamžite, kedykoľvek je to počas cesty potrebné, zvieratám **poskytnúť vodu** tak, aby k nej malo prístup každé zviera.
- **Zariadenia na napájanie sú v dobrom prevádzkovom stave** a sú vhodne navrhnuté a umiestnené pre jednotlivé kategórie zvierat napájané na palube vozidla. Celková kapacita nádrží na vodu vo všetkých dopravných prostriedkoch dosahuje aspoň 1,5 % ich maximálneho užitočného zaťaženia. **Nádrže na vodu** sú navrhnuté tak, aby ich bolo možné po každej ceste vysušiť a vyčistiť, a sú vybavené systémom, ktorý umožňuje kontrolovať hladinu vody nachádzajúcej sa v nich. Sú napojené na napájacie zariadenia v rámci oddelenia a udržiavané v dobrom prevádzkovom stave.
- **Systémy vetrania** v cestných dopravných prostriedkoch sú navrhnuté, skonštruované a udržiavané tak, aby boli vo vnútri dopravného prostriedku kedykoľvek počas cesty bez ohľadu na to, či sa vozidlo hýbe alebo stojí, schopné pre všetky zvieratá udržiavať teplotný rozsah od 5 °C do 30 °C, s odchýlkou +/- 5 °C, v závislosti od vonkajšej teploty.
- Systém vetrania je schopný zabezpečiť **rovnomé rozdelenie vzduchu** po celom dopravnom prostriedku s minimálnym prietokom vzduchu s menovitou kapacitou 60 m³/h/KN užitočného zaťaženia. Je schopný prevádzky počas doby aspoň 4 hodín, nezávisle od motora vozidla.
- Dopravný prostriedok je vybavený **systémom monitorovania teploty, ako aj systémom zaznamenávania týchto údajov**.

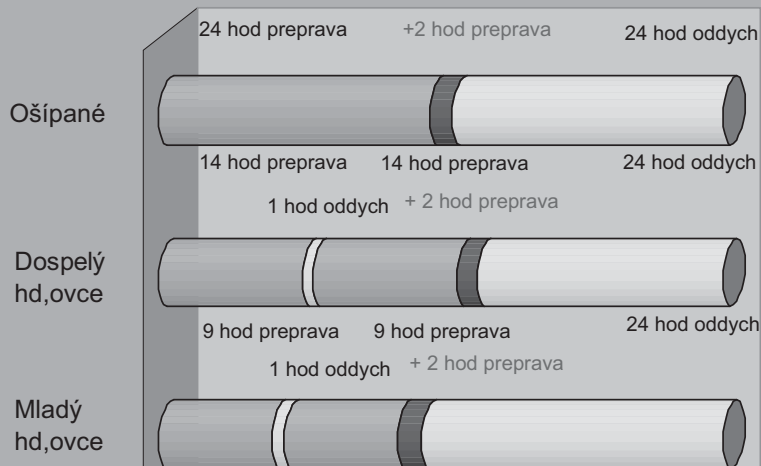
Senzory sú umiestnené v tých častiach nákladného vozidla, pri ktorých je v závislosti od vlastností návrhu pravdepodobnosť, že sa budú vyznačovať najhoršími klimatickými podmienkami. Takto získané záznamy o teplote sa označia dátumom a na požiadanie predložia príslušnému orgánu.

- Cestné dopravné prostriedky sú vybavené **systémom varovania**, ktorý vodiča upozorní v prípade, že teplota v oddeleniach, kde sú umiestnené zvieratá, dosiahne minimálnu alebo maximálnu hraničnú hodnotu.
- Cestné dopravné prostriedky musia byť vybavené zodpovedajúcim **navigačným systémom** umožňujúcim zaznamenávanie informácií a ich poskytovanie, ktorý zodpovedá tomu, ktorý je uvedený v pláne prepravy a informácie týkajúce sa otvárania alebo zatvárania nakladacej plošiny.

Pri použití nadštandardného vozidla sú intervaly napájania a kŕmenia, dĺžka trvania cesty a čas vymedzené takto:

- **neodstaveným jahňatám a kozľatám**, ktoré sú na mliečnej výžive sa po deviatich hodinách cesty umožní čas odpočinku aspoň jednu hodinu, ktorá je dostatočná najmä na to, aby dostali tekutinu a v prípade potreby, aby boli aj nakŕmené. Po uvedenom čase odpočinku ich možno prepravovať ďalších deväť hodín. Po stanovenej dĺžke trvania cesty sa zvieratá musia vyložiť, nakŕmiť, napojiť a musí im byť poskytnutý odpočinok najmenej 24 hodín.
- **Ostatné ovce a kozy** sa môžu prepravovať 14 hodín s následnou 1 hodinou odpočinku a 14 hodín prepravy, po ktorej nasleduje taktiež 24 hodín oddych.

Maximálna doba prepravy pre nadštandardné vozidlo pre všetky druhy zvierat môže byť predĺžená o dve hodiny

Obr.3: Dr. Gajdoš VL., 2010

- V záujme zvierat môžu byť dĺžky trvania cesty uvedené v predchádzajúcom texte, predĺžené o dve hodiny, najmä s prihliadnutím na blízkosť miesta určenia.

Všetky tieto vyššie uvedené požiadavky majú za cieľ minimalizovať riziká, ktoré môže spôsobiť preprava zvieratám. Pri ich dodržaní sa obmedzuje pôsobenie rozličných faktorov, ktoré spôsobujú u zvierat stres, znižuje sa možnosť poškodenia zdravia zvierat, ako aj možnosť úhynov zvierat pri preprave. Tieto požiadavky zabezpe-

čia, aby aj následné potraviny a produkty z prepravovaných zvierat, boli kvalitné a zdravotne neškodné. Dobře prepravené zvieratá po ich zaradení do nových chovov sa rýchlejšie adaptujú na nové podmienky a to bez väčších zdravotných a produkčných problémov. Dodržanie podmienok pri preprave v konečnom dôsledku obmedzí aj možné finančné straty, ktoré by vznikli úhynom zvierat, ich ochorením, možnou konfiškáciou častí tiel na bitúnoch alebo výpadkom produkcie (napríklad znížením laktácie). □

OZNÁMENIE O UZNÁVACÍCH KONANIACH

V zmysle uznesení Šľachtiteľskej rady (ŠR) pri ZCHOK zo dňa 16.11.2010 boli vykonané uznávanie konania na žiadosť chovateľov nasledovne:

1. Hodnotiaca komisia v zložení Ing. Slavomír Reľovský - predseda komisie, Ing. Július Šutý vykonala dňa 30.11.2010 uznávanie konanie spojené s obhliadkou chovu na žiadosť chovateľa Ing. Ivan Fazekaš, Ladice o uznanie štatútu RCH kôz plemena hnedá koza krátkosrstá. Hodnotiaca komisia rozhodla, po splnení opatrení uvedených v zápisnici z uznávacieho konania, odporučiť ŠR pri ZCHOK uznať štatút RCH menovanému chovateľovi. Súhlasné stanovisko RVPS Nitra je prílohou zápisnice.
2. Hodnotiaca komisia v zložení Ing. Július Šutý -predseda komisie, Ing. Slavomír Reľovský, Ing. Anton Čapistrák vykonala

dňa 3.12.2010 uznávanie konanie spojené s obhliadkou chovu na žiadosť chovateľa PD Liptovské Hole so sídlom v Kvačanoch o uznanie štatútu RCH oviec plemena valaška (pôvodná valaška). Hodnotiaca komisia rozhodla, po splnení opatrení uvedených v zápisnici z uznávacieho konania, odporučiť ŠR pri ZCHOK uznať štatút RCH menovanému chovateľovi. Súhlasné stanovisko RVPS Liptovský Mikuláš je prílohou zápisnice.

3. Hodnotiaca komisia v zložení Ing. Július Šutý -predseda komisie, Ing. Slavomír Reľovský, Ing. Anton Čapistrák vykonala dňa 3.12.2010 uznávanie konanie spojené s obhliadkou chovu na žiadosť chovateľa Ing. Alexander Čerevka, Kozia farma Dorinka, Gôtovany o uznanie štatútu RCH kôz plemena biela koza krátkosrstá. Hodno-

tiaca komisia rozhodla, po splnení opatrení uvedených v zápisnici z uznávacieho konania, odporučiť ŠR pri ZCHOK uznať štatút RCH menovanému chovateľovi. Súhlasné stanovisko RVPS Liptovský Mikuláš je prílohou zápisnice.

4. Hodnotiaca komisia v zložení Ing. Július Šutý -predseda komisie, Ing. Slavomír Reľovský, Ing. Anton Čapistrák vykonala dňa 3.12.2010 uznávanie konanie spojené s obhliadkou chovu na žiadosť chovateľa RD Majdan Litmanová o uznanie štatútu RCH oviec plemena valaška (pôvodná valaška). Hodnotiaca komisia rozhodla, po splnení opatrení uvedených v zápisnici z uznávacieho konania, odporučiť ŠR pri ZCHOK uznať štatút RCH menovanému chovateľovi. Súhlasné stanovisko RVPS Stará Ľubovňa je prílohou zápisnice.

Zápisnica zo zasadnutia Šľachtiteľskej rady pri ZCHOK konaného dňa 16.11.2010 v zasadačke RVPS Banská Bystrica, Skuteckého 19

Prítomní: podľa prezenčnej listiny, ospravedlnený Ing. Dvorjak

Program:

1. Otvorenie
2. Kontrola plnenia opatrení z posledného zasadnutia ŠR
3. Posúdenie nových žiadostí od chovateľov
4. Prerokovanie podnetov zo zasadnutia VK pri MPSR
5. Rôzne
6. Záver

K bodu 1.

Zasadnutie ŠR otvoril Ing. Július Šutý, ktorý privítal prítomných členov Šľachtiteľskej rady a pozvaných hostí.

K bodu 2.

Pretrvávajúce opatrenia zo zasadnutia ŠR 12.11.2009

3. f) ŠR pri ZCHOK schvaľuje uznanie štatútu RCH plemena cigája chovateľovi Agro-Mold, a.s., Rožňavská 21, 045 01 Moldava nad Bodvou s podmienkou plnenia opatrení uvedených v zápise z uznávacieho pokračovania, po bonitácii oviec v r. 2010 a súhlasnom stanovisku príslušného šľachtiteľa ZCHOK

- splnené

8. ŠR sa uzniesla, že výpočet PH za rok 2009 a v budúcich rokoch bude vypočítaný podľa východiskovej bázy rok 2000, táto informácia sa zverejní na web stránke ZCHOK- doc.RNDR. M. Margetín, PhD. vypracuje písomný komentár k uvedenej problematike na uverejnenie na web-stránke ZCHOK. Materiál pošle predsedovi ŠR.

Termín: 15.12.2009

Zodpovedný: doc.RNDR. M. Margetín, PhD.

- splnené

12. Pripraviť návrh na problematiku dovezených plemenných zvierat, špecifikovať požadované parametre úžitkovosti pri dovoze zvierat- zoznam pre jednotlivé úžitkové zamerania, umiestniť to na web- stránke ZCHOK a PS SR š.p. Pripraviť z týmito údajmi formulár.

Termín: 31.12.2009

Zodpovední: Ing. J. Šutý, Ing. S. Reľovský

-splnené, materiál bol zverejnený po zapracovaní pripomienok členov ŠR. Treba zdôrazniť, že požadované údaje **slúžia len na stanovenie výslednej triedy plemennej hodnoty, zara-**

denia zvierat do plemenárskej evidencie a zápis do PK. Ako vysvetlili Doc. Margetín a Ing. Machynová, vzhľadom na veľké rozdiely systémov hodnotenia zvierat v jednotlivých členských štátoch EÚ, **z údajov v zahraničných POP nie je možné u importovaných zvierat odhadnúť plemennú hodnotu systémom genetického hodnotenia.**

13. Pripraviť návrh výpočtu PH na základe získaných údajov pri dovoze plemenných zvierat od predávajúceho chovateľa (resp. uznanej chovateľskej organizácie krajiny pôvodu dovezených zvierat).

Termín: do 31.1.2010

Zodpovední: doc. RNDr. M. Margetín, PhD, Ing. A. Machynová

- splnené, vysvetlené vyššie (v bode 12)

Opatrenia zo zasadnutia ŠR 4.5.2010:

1. ŠR schvaľuje komisiu v zložení: predseda komisie Ing. Slavomír Reľovský, členovia doc. RNDr. Milan Margetín, PhD, Ing. Róbert Mészároš, Ing. Martina Rafajová, Ing. Július Šutý vypracovať návrhy novely štatútov plemenných kníh oviec a kôz, ktoré budú neskôr zosúladené s novým zákonom o plemenitbe (po jeho schválení)

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR

Zodpovedný: Ing. S. Reľovský

- pretrvávajú, do schválenia zákona o plemenitbe

2. ŠR poveruje doc. RNDr. M. Margetína, PhD. aby publikoval článok pre chovateľov o hodnotení zvierat z importu a spôsobe výpočtu PH pre ne.

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR

Zodpovedný: doc. RNDr. M. Margetín, PhD.

- splnené

3. ŠR sa uzniesla prijať návrh komisie v zložení doc. RNDr. M. Margetín, PhD., Ing. Anna Machynová, Ing. Martina Rafajová na doplnenie uznesenia ŠR č. 14 zo dňa 12.11.2009, pre plemenné importované zvieratá sa bude plemenná hodnota dopočítavať, stanoví sa na základe priemernej plemennej hodnoty žijúcich zvierat navýšenú o +1 sigma pre bahnice a +1,5 sigmy pre barany.

- splnené, realizuje sa

4. ŠR poveruje Ing. M. Rafajovú doplniť do bonitačného kľúča kôz plemeno anglonúbijská koza. Plemeno bude hodnotené ako dojné. Doplnený bonitačný kľúč pošle predsedovi VK pri

MP SR.

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR

Zodpovedný: Ing. M. Rafajová

- splnené

5. Predseda ŠR na základe žiadosti chovateľov - Ing. Jozefa Tarabu, Poľná 3, 919 34 Biely Kostol o uznanie RCH plemena texel a Andrei Chybovej, Farma RAR, Jablonka 260, 906 21

Jablonka o uznanie RCH plemena anglonúbijska koza poveruje komisiu v zložení Ing. M. Rafajová - predseda komisie, doc. Ing. Egon Gyarmathy, CSc., Ing. Dušan Apolen a Ing. Róbert Mészároš, vykonať obhliadku stáda a chovateľských podmienok žiadateľov. Súčasťou obhliadky chovu je aj ohodnotenie importovaných zvierat podľa bonitačného kľúča platného pre dojnú plemena kôz na území SR. Predseda komisie zabezpečí účasť, aj písomné vyjadrenie zástupcov príslušnej RVPS a z obhliadky chovu vypracuje zápis.

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR

Zodpovedný: Ing. M. Rafajová

- splnené

6. Predseda ŠR na základe žiadosti chovateľa Timea s.r.o. Olešná 701, 023 52 Olešná o uznanie RCH plemena anglonúbijská koza poveruje komisiu v zložení Ing. Július Šutý - predseda komisie, Ing. Slavomír Reľovský, vykonať obhliadku stáda a chovateľských podmienok žiadateľa. Súčasťou obhliadky chovu je aj ohodnotenie importovaných zvierat podľa bonitačného kľúča platného pre dojnú plemena kôz na území SR. Predseda komisie zabezpečí účasť, aj písomné vyjadrenie zástupcov príslušnej RVPS a z obhliadky chovu vypracuje zápis.

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR

Zodpovedný: Ing. J. Šutý

- pretrvávajú

7. ŠR na základe žiadosti PD Veľký Lipník schvaľuje zrušenie registrácie ŠCH oviec plemena zošľachtená valaška v registri chovov PK po súhlasnom stanovisku MP SR o zrušení štatútu ŠCH oviec menovaného chovateľa. Predseda ŠR to dá chovateľovi na vedomie.

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR

Zodpovedný: Ing. J. Šutý

- splnené

8. ŠR pri ZCHOK schvaľuje uznanie štatútu RCH plemena nemecká čiernohlavá ovca chovateľovi AGROSEV s.r.o. Bottova 1, 962 12 Detva,

po doručení písomného stanoviska príslušnej RVPS.

- pretrváva do zaradenia importovaných zvierat do databázy ÚPZ

9. ŠR schvaľuje štatút RCH oviec plemena valaška (pôvodná valaška) chovateľovi SHR Jaroslav Roziak, ul. 11. marca 336/50, 96011 Zvolen

- splnené

10. ŠR odporúča PS SR š.p. Bratislava dopracovať metodiku výkonu KÚ u kombinovaných nadojných plemien (merino, nemecká čiernohlavá, romney marsh) tak, aby ju v prípade záujmu chovateľov bolo možné vykonávať ako u mäsových plemien.

Na vedomie: Ing. Martina Rafajová

11. ŠR schvaľuje uvedenie do obehu nových línii plemenných baranov podľa prílohy číslo 1 tejto zápisnice.

- splnené, realizuje sa

12. ŠR poveruje Ing. M. Rafajovú a doc. RNDr. M. Margetín, PhD vypracovaním metodiky pre stanovenie čiastkovej triedy PH pre barany a jahničky na základe výsledkov merania hrúbky podkožného tuku a hrúbky MLD ultrazvukom.

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR

Zodpovední: v texte

- pretrváva do 31.12.2010

13. ŠR poveruje Ing. A. Čapistráka vypracovaním nového systému hodnotenia plemena valaška (pôvodná valaška).

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR

Zodpovedný: Ing. A. Čapistrák

- splnené

K bodu 3:

Predseda ŠR informoval o novoprijatých žiadostiach chovateľov:

- PD Hranovnica, Hviezdoslavova 303, 05916 Hranovnica – žiadosť o zrušenie štatútu RCH oviec plemena ZV z dôvodu ukončenia chovu
- Fatimex s.r.o., Bôrická 103, 01001 Žilina – žiadosť o zrušenie štatútu RCH oviec plemena ZV a vyradenie chovu z registra chovov PK
- PD Kapušany pri Prešove, 08212 Kapušany 568 – žiadosť o zrušenie štatútu RCH oviec plemena M na farme Chmeľov z dôvodu presunu na farmu Nemcovce
- Rimava s.r.o., Družstevná 1145/1001, 98002 Jesenské – oznámenie o zrušení ŠECH plemien MxIF na farme Hodejovec
- MVDr. Jozef Malček, Rimavské Jánovce 386 – žiadosť o zápis plemenných oviec zo ŠECH Rimava s.r.o. Jesenské (farma Hodejovec) do PK
- Kozí farma Kozinka, Ing. Petra Pajasová, Mieru 298, 98022 Veľký Blh – žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena anglo-

núbijská koza

- Farma Jašov Vrch, Ing. Miroslav Medek, Jašov Vrch 168, 96225 Klokoč – žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena anglonúbijská koza
- Ing. Ivan Fazekaš, Ladice č.56, 95177 Ladice – žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena hnedá koza krátkosrstá
- AGROSPOL Hradová, spol. s r.o., Rejkova 90, 98061 Tisovec – žiadosť o uznanie ŠECH plemien ZVxLc – komisia poverená predsedom ŠR už vykonala obhliadku chovu, boli predložené potrebné doklady, komisia odporúča uznanie štatútu ŠECH na základe pôvodného ŠCH stádo 609 733 057. Pre ŠECH je potrebná nová menovka
- SHR Jaroslav Roziak, 11.marca 336/50, 96001 Zvolen – žiadosť o uznanie štatútu RCH oviec plemena SF
- PD Liptovské Hole so sídlom v Kvačanoch, 03223 Liptovská Sielnica – žiadosť o uznanie štatútu RCH oviec plemena pôvodná valaška

K bodu 4:

Prerokovanie podnetov zo zasadnutia VK pri MPSR

VK pri MPSR na svojom zasadnutí 10.9.2010 v Banskej Bystrici uzneseniami č.10 a 11 na základe návrhov niektorých členov VK odporučila ŠR pri ZCHOK prerokovať nasledovné návrhy:

- nepredvádzať na NT barany s mínusovými a nízkymi hodnotami PH za mliekovú úžitkovosť a plodnosť
 - je potrebné sa zaoberať zachovaním niektorých starých genealogických línii, hlavne u plemien ZV a C
- ŠR návrhy prerokovala a prijala opatrenia

K bodu 5:

Ing. Šutý

- odporučil doc. Gyarmathymu dôsledne kontrolovať zoznam chovateľov SZCH, ktorí sa hlásia na predvedenie capov na NT
 - požiadal ŠR o schválenie zásady posielat poštu členom ŠR len v elektronickej podobe -z ekonomických dôvodov
- Doc. Margetín – opätovne požiadal členov ŠR o pripomienkovanie návrhu materiálu tvorby syntetickej populácie oviec, ktorý bol každému elektronicky doručený

Ing. Mészáros – stručne informoval o problematike ozdravovacieho programu na scrapie pre r. 2011– požiadal o vypracovanie podkladov pre stanovenie nákladov na jeho realizáciu

Ing. Čapistrák predniesol návrh nového hodnotenia plemena valaška (pôvodná valaška). Vo svojom návrhu nepočíta s mliekovou úžitkovosťou ako selekčným kritériom. Preferuje sortiment vlny a pomer dĺžky podsady k pesíku. Svoj návrh opravil v prospech posunu sortimentov k sortimentu D

K predloženému boli nasledovné pripomienky:

- doc. Margetín – nie je proti KMÚ, ale nie ako selekčné kritérium, skôr by dal dôraz v se-

lekcií na exteriér, spresniť plemenný štandard a bonitačný kľúč o povolené farebné variácie, tvar rohov, bezrohosť, telesný rámec, iné typické exteriérové znaky

- Ing. Apolen – nie je za zisťovanie MÚ ako selekčného kritéria, netreba v bonitačnom kľúči
- Ing. Rafajová – navrhla zisťovať MÚ a používať ako selekčné kritérium
- MVDr. Keľo – MÚ sledovať v prípade záujmu chovateľa, ale len ako údaj informatívny, viac sa sústrediť na exteriér
- Ing. Mészáros – najskôr zväčšiť populáciu, potom sprisňovať kritéria
- Doc. Gyarmathy – MÚ nie ako selekčné kritérium, nesúhlasí so „zjemnením“ štandardu sortimentu vlny
- Ing. Reľovský – jednoznačne zisťovať MÚ a používať ako selekčné kritérium, aj keď s nižšou selekčnou váhou, treba pokračovať v tradícii predkov, ktorí chovali toto plemeno hlavne na mlieko
- Ing. Nemčok – navrhol ponechať prechodné obdobie 3-5 rokov na stabilizáciu populácie plemena, potom podľa záujmu chovateľov rozhodnúť o ďalšom postupe šľachtenia
- Ing. Šutý – je zástancom výkonu KMÚ ako selekčného kritéria, resp. na stanovenie určitého štandardu úrovne produkcie mlieka, súhlasí s názorom doc. Margetína na doplnenie bonitačného kľúča o spresnenie požadovaných resp. povolených exteriérových znakov, treba to doplniť aj do plemenného štandardu
- Ing. Reľovský – súhlasí s prechodným obdobím pre záchranu genofondu valašky, dôležitú úlohu môže zohrať pripravovaný vznik klubu chovateľ oviec valašky

K bodu 6:

Predseda ŠR poďakoval prítomným za vzornú a aktívnu účasť a zasadnutie ukončil.

ŠR prijala nasledovné uznesenia a opatrenia:

1. ŠR schválila návrh Ing. Šutého posielat poštu a inú agendu pre členov ŠR v elektronickej podobe

Termín: úloha trvalá

Zodpovedný: Ing. Šutý

2. ŠR jednomyselne schválila návrh na založenie plemennej knihy plemena anglonúbijská koza

Termín: do 30.11.2010

Zodpovední: Ing. Šutý, Ing. Machynová

3. ŠR schvaľuje, po zapracovaní pripomienok členov, predložený návrh nového hodnotenia plemena valaška (pôvodná valaška). Súčasne ukladá Ing. Čapistrákovi pripraviť návrh doplneného plemenného štandardu a bonitačného kľúča tohto plemena a elektronicky poslať členom ŠR na dodatočné pripomienkovanie.

Termín: do 31.1.2011

Zodpovedný: Ing. Čapistrák

4. Vypracovať analýzu – vyhodnotenie NT baranov za r. 2009 a 2010 ohodnotených baranov podľa plemenných hodnôt s dôrazom na počty baranov s mínusovými hodnotami PH.

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR
Zodpovední: Ing. Rafajová, Ing. Machynová

5. Vypracovať analýzu – aktuálne počty žijúcich plemenných baranov podľa líní a chovateľov pre plemená zošľachtená valaška a cigája

Termín: do najbližšieho zasadnutia ŠR
Zodpovední: Ing. Rafajová, Ing. Machynová

6. ŠR ukladá svojim členom pripomienkovať návrh tvorby syntetickej populácie oviec a pripomienky odoslať doc. Margetinovi

Termín: do 31.12.2010
Zodpovední: všetci členovia ŠR

7. ŠR schvaľuje zrušenie štatútu RCH a vyradenie stáda z registra chovov PK na žiadosť chovateľov:

- PD Hranovnica, Hviezdoslavova 303, 05916 Hranovnica – žiadosť o zrušenie štatútu RCH oviec plemena ZV z dôvodu ukončenia chovu
- Fatimex s.r.o., Bôrická 103, 01001 Žilina – žiadosť o zrušenie štatútu RCH oviec plemena ZV a vyradenie chovu z registra chovov PK
- PD Kapušany pri Prešove, 08212 Kapušany 568 – žiadosť o zrušenie štatútu RCH oviec plemena M na farme Chmeľov z dôvodu presunu na farmu Nemcovce

8. ŠR schvaľuje zrušenie štatútu ŠECH plemien MxIF a vyradenie stáda z registra chovov PK na žiadosť chovateľa Rimava s.r.o., Družstevná 1145/1001, 98002 Jesenské, farma Hodejovec.

9. ŠR v zmysle prijatých zásad pre uznávanie štatútu ŠECH pri zmene vlastníka schvaľuje žiadosť chovateľa MVDr. Jozef Malček, Rimavské Jánovce 386 (žiadosť o zápis plemenných oviec zo ŠECH Rimava s.r.o. Jesenské - farma Hodejovec do PK) s tým, že štatút ŠECH plemena M x IF bude komisionálne prehodnotený po uzávierke výsledkov KÚ v chove žiadateľa na jeseň r. 2011.

10. Predseda ŠR menuje komisiu v zložení Ing. Rafajová (predseda komisie), MVDr. Keľo, Ing. Apolen, Ing. Čapistrák na posúdenie žiadostí a obhliadku chovov žiadateľov Kozí farma Kozinka, Ing. Petra Pajasová, Mieru 298, 98022 Veľký Blh (žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena anglonúbijská koza) a Farma Jašov Vrch, Ing. Miroslav Medek, Jašov Vrch 168, 96225 Klokoč (žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena anglonúbijská koza). Presný termín uznávacieho konania v spolupráci so šľachtiteľkou ZCHOK Ing. Romaňákovou dohodne s chovateľmi predsedkyňa komisie.

Termín: do 20.12.2010
Zodpovedná: Ing. Rafajová

11. Predseda ŠR menuje komisiu v zložení Ing. Reľovský (predseda komisie), Ing. Šutý, Ing. Čapistrák na posúdenie žiadostí a obhliadku chovu žiadateľa Ing. Ivan Fazekaš, Ladice č.56, 95177 Ladice (žiadosť o uznanie štatútu RCH kôz plemena hnedá koza krátkosrstá). Presný termín uznávacieho konania dohodne s chovateľom predseda komisie.

Termín: do 20.12.2010
Zodpovedný: Ing. Reľovský

12. Predseda ŠR menuje komisiu v zložení Ing. Šutý (predseda komisie), Ing. Reľovský, Ing. Rafajová na posúdenie žiadosti a obhliadku chovu žiadateľa SHR Jaroslav Roziak, 11.marca 336/50, 96001 Zvolen (žiadosť o uznanie štatútu RCH oviec plemena SF). Presný termín uznávacieho konania dohodne s chovateľom predseda komisie.

Termín: do 20.12.2010
Zodpovedný: Ing. Šutý

13. Predseda ŠR menuje komisiu v zložení Ing. Šutý (predseda komisie), Ing. Reľovský, Ing. Čapistrák na posúdenie žiadosti a obhliadku chovu žiadateľov RD Litmanová (žiadosť o uznanie štatútu RCH oviec plemena pôvodná valaška – uznávacie konanie bolo v r. 2009 odročené) a PD Liptovské Hole so sídlom v Kvačanoch, 03223 Liptovská Sielnica (žiadosť o uznanie štatútu RCH oviec plemena pôvodná valaška).

Presný termín uznávacieho konania dohodne s chovateľom predseda komisie.

Termín: do 20.12.2010
Zodpovedný: Ing. Šutý

14. ŠR uznáva štatút ŠECH plemien ZVxLc chovateľovi AGROSPOL Hradová, spol. s.r.o., Rejkova 90, 98061 Tisovec. Komisia poverená predsedom ŠR už vykonala obhliadku chovu. boli predložené potrebné doklady, komisia odporučila uznanie štatútu ŠECH tvoreného na základe pôvodného ŠCH stádo 609 733 057. Pre ŠECH je potrebná vytvoriť novú menovku.

Termín: do 20.12.2010
Zodpovedná: Ing. Rafajová

Koncepcia chovu oviec na Slovensku pre obdobie 2006 – 2010 s výhľadom do roku 2013

V nasledujúcich riadkoch vám prinášame výťah z dokumentu Koncepcia chovu oviec na Slovensku pre roky 2006-2010 s výhľadom do roku 2013. Sú to navrhované ciele pre jednotlivé organizácie podieľajúce sa na chove oviec a súhrn za koncepciu. Každý z vás si môže vytvoriť svoj názor a porovnať dnešnú realitu s koncepciou.

11. NÁVRH OPATRENÍ

Pre zabezpečenie plnenia Koncepcie rozvoja chovu oviec na roky 2006 až 2010 navrhujeme realizáciu nasledovných opatrení:

1. Zo strany chovateľov

- 1.1. Za prvoradú a trvalú úlohu zvyšovanie produkčných a reprodukčných vlastností oviec. Zlepšovať chovateľskú disciplínu a optimálne chovateľské prostredie.
- 1.2. Zabezpečiť výživu bahníc počas zimného i pastevného obdobia vychádzajúc z potreby živín stanovenej v závislosti od štádia laktácie a produkcie mlieka. Vo výžive bahníc počas zimného obdobia využívať vo väčšej miere polobielkovinové a bielkovinové siláže a senáže a počas pastevného obdobia oplôtkovú pastvu na polointenzívnych a intenzívnych pasienkoch. Jadrové krmivo taktiež podávať s ohľadom na fyziologické štádium a úroveň úžitkovosti zvierat.
- 1.3. Modernizovať a intenzifikovať chov oviec, využívať výkonnejší biologický materiál, vo väčšom rozsahu dojať techniku a oplôtkové systémy. Využívať progresívne biotechnologické metódy riadenej reprodukcie (synchronizácia a stimulácia ruje, ranná diagnostika gravidity, umelá inseminácia).
- 1.4. Venovať osobitnú pozornosť dodržiavaniu protinákazových opatrení a neustále zlepšovať hygienickú úroveň chovu. Zabezpečiť identifikáciu a registráciu oviec a ich presunov v zmysle platnej legislatívy.
- 1.5. V selekcii upriamiť pozornosť na plodnosť (prednostný výber jahniat z viacpočetných vrhov, zvlášť u baránkov), produkciu mlieka a intenzitu rastu jahniat. V ŠCH a RCH vychádzať pri pripúšťaní z príparovacích plánov zostavených na základe údajov vedených v plemenných knihách. Osobitnú pozornosť venovať matkám baranov a matkám jahničiek.
- 1.6. Dodržiavať platné veterinárno – hygienické požiadavky pre výrobu ovčieho mlieka a ovčieho hrudkového syra a jeho predaj farmovým spôsobom v zmysle schválenej legislatívy.

2. Zo strany Zväzu chovateľov oviec a kôz

- 2.1. Zabezpečiť podľa požiadaviek chovateľov a trhového prostredia šľachtiteľskú prácu v chove oviec v zmysle platného záko-

na o plemenitbe hospodárskych zvierat.

- 2.2. Zabezpečovať odbornú činnosť garanta chovu oviec na Slovensku pri importe a exporte oviec a vykonávať odbornú konzultačnú činnosť v chove oviec.
- 2.3. Koordinovať tvorbu génových rezerv – chránených chovov u čistokrvných plemien ZV a C a tiež málopočetných resp. ohrozených plemien (pôvodná valaška).
- 2.4. Zabezpečovať propagačnú a osvetovú činnosť – organizovanie konferencií, seminárov na domácej a medzinárodnej úrovni, vydávanie odborného časopisu, elektronickou poštou podávať informácie na internete.
- 2.5. Organizovanie chovateľských dní (Demeťer, Ovenálie) aspoň jedenkrát do roka.
- 2.6. Organizovať odborné školenia pre ošetrovateľov oviec a manažérov poľnohospodárskych subjektov v tomto odvetví spoločne s organizáciami, ktoré priamo pôsobia na chov oviec.
- 2.7. Vytvoriť optimálne podmienky pre chovateľov počas prezentácie výstavy oviec a kôz na Agrokomplexe.
- 2.8. Sprostredkovať využívanie nových biotechnologických metód v praxi – insemináciu, rannú diagnostiku, a iné.
- 2.9. Pravidelne prehľadovať výsledky v plemenných chovoch v spolupráci s MP SR a vyhodnocovať ich.
- 2.10. Pripraviť návrh hygienickej príručky HACCP pre chovateľov na získavanie ovčieho mlieka a výrobu ovčieho hrudkového syra v salašných podmienkach po roku 2006.
- 2.11. Aktivovať spolupracovať s organizáciami, ktoré sa zúčastňujú pri tvorbe legislatívy a rozvoja chovu oviec (MP SR, ŠVPS SR, ŠPÚ SR, PI SR, VÚŽV, SZCH, SPU).
- 2.12. Spolupracovať s chovateľskými zväzmi v rámci EÚ (najmä Česko, Maďarsko, Poľsko, Rakúsko, Francúzsko), tiež s chovateľskými zväzmi z tretích krajín.
- 2.13. V rámci ZCHOK podporovať vznik a činnosť chovateľských klubov v závislosti od chovaného plemena, regiónu, chovnej oblasti a podobne.
- 2.14. Koordinovať podľa požiadaviek chovateľov a v súlade so schváleným šľachtiteľským programom a Výberovej komisie dovoz oviec a baranov špecializovaných dojných a mäsových plemien.
- 2.15. Vytvárať podmienky a presadzovať, aby se-

lekcia oviec v kontrolovaných chovoch sa opierala o genetické hodnotenie, a to vo všetkých ekonomicky dôležitých produkčných a reprodukčných vlastnostiach.

- 2.16. Neustále presadzovať a podporovať insemináciu, zriaďovanie inseminačných staníc resp. inseminačných punktov, predovšetkým pre dojnú plemenú oviec.
- 2.17. Pravidelne hodnotiť chovateľskú úroveň podnikateľských subjektov s chovom oviec a každoročne zverejňovať TOP 10. Osobitnú pozornosť venovať šľachtiteľským chovom.

3. Zo strany vedecko-výskumnej základne a Štátnej veterinárnej a potravinovej správy

- a) Vedecko – výskumná základňa
- 3.1. Riešiť výskumné úlohy, ktoré napomôžu k stabilizácii a následnej intenzifikácii chovu oviec. Ide predovšetkým o úlohy zabezpečujúce zvyšovanie úžitkových parametrov v plodnosti, produkcii mäsa a mlieka a o úlohy súvisiace s racionalizáciou systémov chovu pri rôznej produkčnej orientácii, zabezpečujúcich ich ekonomickú efektívnosť s prihliadnutím na trvalo udržateľné využívanie genetických zdrojov oviec a zachovanie biodiverzity.
- 3.2. Organizovať vedecké konferencie, sympózia a semináre (vrátane monotematických i oblastných) k aktuálnym problémom chovu oviec.
- 3.3. Úzko spolupracovať pri riešení aktuálnych problémov chovu oviec so samosprávnymi organizáciami, biologickými službami, inštitúciami VVZ a pokrokovými chovateľmi doma i v zahraničí.

b) Štátna veterinárna správa

- 3.4. Vytvoriť podmienky pre genotypizáciu všetkých plemenných zvierat vstupujúcich do reprodukcie (genotypizácia aj samičieho materiálu). Program eradikácie každoročne zabezpečovať v súlade s požiadavkami EÚ.
- 3.5. Dôraz praktickej veterinárnej činnosti klásť na systém diagnostiky, prevencie a terapie infekčných, nenákazlivých a parazitárnych ochorení v zmysle platnej legislatívy.
- 3.6. Dôsledne kontrolovať a usmerňovať chovateľov, aby zamedzili takým presunom oviec, ktoré by boli príčinou prenosu infekčných a parazitárnych chorôb.

4. Zo strany štátu

- 4.1 V adekvátnom rozsahu podporiť zo zdrojov EÚ a národných prostriedkov, v súlade s príslušnými nariadeniami a výnosmi aktivity smerujúce k rozvoju chovu oviec,

k zvyšovaniu ich úžitkovosti a ekonomickej konkurencieschopnosti odvetvia.

- 4.2 Subvenčne podporiť šľachtiteľskú prácu v chovoch oviec, rozširovanie kvalitného genofondu, výkon kontroly úžitkovosti, systém genetického hodnotenia oviec, zavádzanie biotechnologických postupov (napr. insemináciu), zavádzanie progresívnych technológií do praxe (napr. dojární, oplôtkových systémov).
- 4.3 Realizovať v chovoch ozdravovacie programy, najmä program eradikácie scrapie a finančne tento program podporiť.
- 4.4 Finančne podporovať organizovanie stretnutia chovateľov a výstavy s cieľom informovať chovateľskú verejnosť
- 4.5 V spolupráci s Ministerstvom školstva SR zistiť možnosti zabezpečenia systematického vzdelávania pracovníkov v chove oviec.
- 4.6 Podporovať zvyšovanie odbornej kvalifikácie ošetrovateľov v chove oviec.
- 4.7 Podporiť rozvoj chovu oviec pri zabezpečovaní rozvoja vidieka a agrotistiky s dôrazom na národné plemená oviec.
- 4.8 Priebiežne hodnotiť situáciu v chove oviec na Slovensku.

5. Opatrenia zo strany Štátneho plemenárskeho ústavu SR

- 5.1 Propagovať význam kontroly úžitkovosti v časopisoch, vo vedeckých článkoch, na medzinárodných konferenciách a chovateľských stretnutiach.
- 5.2 Publikovať výsledky kontroly úžitkovosti vo vedeckých článkoch, v časopisoch, na internetovej stránke a vo forme prednášok na medzinárodných konferenciách, domácich konferenciách a chovateľských stretnutiach.
- 5.3 Skvalitňovať výkon kontroly úžitkovosti modernizáciou prístrojov na analýzu ovčieho a kozieho mlieka, modernizáciou mliekomerov, skvalitňovať vedenie centrálnej evidencie údajov a následných výstupov.
- 5.4 Dodržiavať smernice a metodiky Medzinárodnej komisie pre kontrolu úžitkovosti zvierat (ICAR).
- 5.5 Zúčastňovať sa svetových kongresov Medzinárodnej komisie pre kontrolu úžitkovosti zvierat (ICAR), aplikovať závery vyplývajúce z týchto kongresov do výkonu kontroly úžitkovosti v praxi.
- 5.6 Rozšíriť výkon kontroly mliekovej úžitkovosti v podmienkach strojového dojenja v prípade záujmu chovateľov o rozbor mlieka na obsah somatických buniek, ďalej rozšíriť počet kontrolovaných vlastností súvisiacich s dojiteľnosťou bahníc (lineárny popis vemena a spúšťanie mlieka).
- 5.7 U nedojných oviec zaviesť v rámci kontroly úžitkovosti meranie podkožného tuku a MLT využitím ultrasonografie.

6. Opatrenia zo strany Slovenského zväzu chovateľov

- 6.1 Propagovať význam kontroly úžitkovosti v časopisoch, vo vedeckých článkoch, na medzinárodných konferenciách a chovateľských stretnutiach.
- 6.2 Publikovať dosiahnuté výsledky v kontrole úžitkovosti u chovateľov, členov SZCH.
- 6.3 Zapájať do kontroly úžitkovosti aj chovateľov s nižším počtom zvierat.
- 6.4 Zvyšovať úroveň plemenárskej práce u chovateľov s nižším počtom oviec a kôz.
- 6.5 Propagovať chov oviec a kôz, usporadúvať výstavy zvierat.

Vyššie uvedené opatrenia sú stanovené na celé obdobie koncepcie chovu oviec. Ide o činnosti, ktoré nie je možné jednorázovo uskutočniť, ale pre dosiahnutie úspechu je nevyhnutné priebežné plnenie opatrení všetkými zainteresovanými organizáciami.

12. SÚHRN

Chov oviec nepatrí medzi najvýznamnejšie odvetvie chovu hospodárskych zvierat avšak je to jedno z mála odvetví, kde došlo v posledných rokoch ku stabilizácii v počte chovaných zvierat. Význam chovu oviec je nielen v produkčnej funkcii (produkcií ovčieho mlieka, ovčieho hrudkového syra, ovčieho mäsa rôznych kategórií, vlny), ale v poslednom období je čoraz významnejšia mimoprodukčná funkcia chovu oviec. Vzhľadom na takmer neobmedzenú dostupnosť TTP, je nevyhnutné začať s racionálnym využívaním plôch, najmä v podhorských a horských oblastiach. Zachovanie kultúrneho rázu krajiny, ochrana životného prostredia, ale aj udržanie zamestnanosti na vidieku sú najdôležitejšími úlohami, ktoré môžu byť zabezpečené práve chovom oviec na Slovensku.

Veľkým problémom v chove oviec zostáva personál. V minulosti existovali rôzne stredné školy, v ktorých sa vyučovali odbory chovateľ oviec a kôz resp. ošetrovateľ (napr. Záblatie). V súčasnom období nie je tento odbor zaujímavý vzhľadom na fyzickú náročnosť na jednej strane a nedostatočné finančné ohodnotenie na strane druhej.

Chov oviec, to nie je len produkcia mlieka, jeho zvoz do mliekárni (čoraz zriedkavejšie) alebo výroba ovčieho hrudkového syra a jeho ďalšie spracovanie v mliekárňach, či produkcia jatočných jahniat (či už ľahkých alebo ťažších). V súčasnom období už nestačí len kúpiť zvieratá, kŕmiť ich, ošetrovať, dojiť a pod. Dnes je chov oviec čoraz viac administratívne náročnejší, je potrebné viesť presnú evidenciu, označiť narodeného jedinca pred premiestnením z chovu, viesť individuálny register na farme, ale aj presne zostavovať prípúšťacie plány, využívať plemenných baranov, zaradených do rizikových tried I.-III. vzhľadom na platný chovateľský program rezistencie na scrapie.

V prípade, ak sa zachová minimálne súčasný stav podpôr, t.j. podpora na bahnice a jarku vo výške cca 600 Sk, podpora na výkon kontroly

úžitkovosti, podpora na využívanie TTP, predpokladáme, že v roku 2010 bude celkový počet oviec 340 tis., čo je nárast o cca 20 tis. oviec počas štyroch rokov. Podobne aj u bahníc sa pri zachovaní doplatkov a štátnej pomoci počíta s miernym zvýšením počtu na 240 tis. kusov, čo je nárast o 7 tis. bahníc.

Zvýšenie počtov oviec, zlepšenie kvality chovaných zvierat sa prejaví v zvýšení produkcie, ale aj spotreby. Očakávame zvýšenie spotreby mlieka (vo forme výrobkov z neho) na 2,4 litra, t.j. o 0,4 litra viac, ako bolo v roku 2005. Podobný trend sa očakáva aj pri spotrebe mäsa, zvýšenie o 0,08 kg na obyvateľa za rok. Tento predpoklad vychádza aj z nevyhnutnosti zaradenia funkčných potravín do výživy obyvateľstva.

V posledných rokoch sú výraznejšie problémy nie pri výrobe produktov, ale pri ich odbyte. S oblasťou spracovania produktov z chovu oviec súvisí podpora originálnych a tradičných výrobkov ako aj podpora kultúrnych tradícií a regiónov, v ktorých sa tieto výrobky vyrábajú. V súlade s nariadením Rady (ES) č. 509/2006 z 20.3.2006 o zaručených tradičných špecialitách z poľnohospodárskych výrobkov a potravín a nariadením Rady (ES) č. 510/2006 z 20.3.2006 o ochrane zemepisných označení a označení pôvodu poľnohospodárskych výrobkov a potravín, bude realizovaná podpora poľnohospodárskych výrobkov a potravín ako ochranné zemepisné označenia (CHZO), označenia pôvodu (CHOP) a garantované tradičné špeciality (GTŠ).

Práve v tomto období je potrebné zachovať výrobu mlieka, mäsa, vlny, či rozšíriť využívanie TTP pasením oviec, nakoľko všetky tieto činnosti súvisia so zamestnanosťou ľudí na vidieku, zdravím obyvateľstva (funkčné potraviny), ale aj s využívaním prírodného potenciálu, infraštruktúrou, obalovou technikou, využívaním krmív dopestovaných v rastlinnej výrobe a pod.

Na príprave koncepcie sa aktívne podieľali spolu s pracovníkmi ministerstva pracovníci týchto organizácií:

SPU
SZCH
ŠPÚ SR
VÚEPP
VÚTPHP
VÚŽV - SCPV
ZCHOK

Podklady, ktoré boli použité pri spracovaní koncepcie je možná nájsť na stránkach:

www.mpsr.sk
www.vuepp.sk
www.vuzv.sk
www.zchok.sk
www.spusr.sk
www.svpssr.sk
www.szch.sk
www.apa.sk
www.europa.eu.int

Koncepcia chovu kôz na Slovensku pre roky 2006 – 2010

V nasledujúcich riadkoch vám prinášame výťah z dokumentu *Koncepcia chovu kôz na Slovensku pre roky 2006-2010*. Sú to navrhované ciele pre jednotlivé organizácie podieľajúce sa na chove kôz. Každý z vás si môže vytvoriť svoj názor a porovnať dnešnú realitu s koncepciou.

7. NÁVRH CIEĽOV

Pre zabezpečenie plnenia Koncepcie chovu kôz na roky 2006 až 2010 navrhujeme realizáciu nasledovných opatrení:

1. Zo strany chovateľov

- 1.1 Modernizovať a intenzifikovať chov kôz, vytvoriť systém spracovania kozieho mlieka a jeho odbyt v spolupráci s odbytovou organizáciou.
- 1.2 Využívať výkonnejší biologický materiál, vo väčšom rozsahu dojadu techniku a oplôtkové systémy. Využívať progresívne biotechnologické metódy riadenej reprodukcie (synchronizácia a stimulácia ruje, ranná diagnostika gravidity, umelá inseminácia).
- 1.3 Venovať osobitnú pozornosť dodržiavaniu protinákazových opatrení a zlepšovať hygienickú úroveň chovu. Zabezpečiť identifikáciu a registráciu kôz a ich presunov v zmysle platnej legislatívy v spolupráci a príslušnými organizáciami.
- 1.4 Zaraďovať plemenných capov do plemenitby na všetkých úrovniach chovu, a tak rozširovať kvalitný plemenný materiál na území SR.
- 1.5 Dodržiavať platné veterinárno – hygienické požiadavky pre výrobu kozieho mlieka a hrudkového syra, zvýšiť predaj farmovým spôsobom v zmysle schválenej legislatívy.

2. Zo strany Zväzu chovateľov oviec a kôz

- 2.1 Zabezpečovať propagačnú a osvetovú činnosť – organizovanie konferencií, seminárov na domácej a medzinárodnej úrovni, vydávanie odborného časopisu, elektronickou poštou podávať informácie na webovej stránke
- 2.2 Zabezpečiť podľa požiadaviek chovateľov a trhového prostredia šľachtiteľskú prácu v chove kôz v zmysle platného zákona o plemenitbe hospodárskych zvierat v spolupráci so SZCH
- 2.3 Vytvoriť optimálne podmienky pre chovateľov počas prezentácie výstavy na Agrokomplexe.
- 2.4 Zabezpečovať úlohy vyplývajúce pre ZCHOK z členstva v SPPK (zastupovanie Slovenska v odborných komisiách EÚ).
- 2.5 V rámci ZCHOK a SZCH Bratislava podporovať vznik a činnosť chovateľských klubov v závislosti od chovaného plemena, regiónu, chovnej oblasti.
- 2.6 Spolupracovať s chovateľskými zväzmi

doma i v zahraničí (v Česku, Maďarsku, Poľsku Rakúsku, vo Francúzsku, atď.).

- 2.7 Aktívne spolupracovať organizácií, ktoré sa zúčastňujú pri tvorbe legislatívy a rozvoja chovu kôz (MP SR, ŠVPS SR, PI SR, ŠPÚ SR, VÚŽV NR, SZCH, ZCHOK, SPU).

3. Zo strany vedecko-výskumnej základne a Štátnej veterinárnej a potravinovej správy a Plemenárskej inšpekcie

- a) Vedecko – výskumná základňa
 - 3.1 Riešiť výskumné úlohy, ktoré napomôžu k stabilizácii chovu kôz
 - 3.2 Zorganizovať vedeckú konferenciu, sympóziu alebo seminár k aktuálnym problémom chovu kôz.
 - 3.3 Úzko spolupracovať pri riešení aktuálnych problémov chovu oviec so samosprávnymi organizáciami, biologickými službami, inštitúciami VVZ a pokrokovými chovateľmi doma i v zahraničí.
- b) Štátna veterinárna správa a Plemenárska inšpekcia
 - 3.4 Dôraz praktickej veterinárnej činnosti klásť na systém diagnostiky, prevencie a terapie infekčných, nenákazlivých a parazitárnych ochorení v zmysle platnej legislatívy.
 - 3.5 Intenzívne kontrolovať dodržiavanie zákona o šľachtení a plemenitbe
 - 3.6 Kontrolovať plnenie požiadaviek centrálnej evidencie hospodárskych zvierat
 - 3.7 Dôsledne kontrolovať a usmerňovať chovateľov, aby zamedzili takým presunom kôz, ktoré by boli príčinou prenosu infekčných a parazitárnych chorôb.

4. Zo strany štátu

- 4.1 V adekvátnom rozsahu podporiť zo zdrojov EÚ a národných prostriedkov, v súlade s príslušnými nariadeniami a výnosmi aktivity smerujúce k rozvoju chovu kôz,
- 4.2 Subvenčne podporiť šľachtiteľskú prácu v chovoch kôz, rozširovanie kvalitného genofondu, výkon kontroly úžitkovosti, chov plemenných capov s vysokou plemennou hodnotou (predpokladaná požiadavka cca 400 tis. Sk/rok)
- 4.3 Podporiť zavádzanie biotechnologických postupov, progresívnych technológií na spracovanie kozieho mlieka, chov, ustajnenie a pasenie zvierat,
- 4.4 V spolupráci so príslušnými organizáciami rozšíriť propagačnú a osvetovú činnosť zameranú na kozie mlieko a mäso

5. Zo strany Štátneho plemenárskeho ústavu SR

- 5.1 Propagovať význam kontroly úžitkovosti v časopisoch, vo vedeckých článkoch, na medzinárodných konferenciách a chovateľských stretnutiach.
- 5.2 Publikovať výsledky kontroly úžitkovosti vo vedeckých článkoch, v časopisoch, na internetovej stránke a vo forme prednášok na medzinárodných konferenciách, domácich konferenciách a chovateľských stretnutiach.

Počet chovov a počet kôz zapojených do kontroly úžitkovosti

Tabuľka 1

Rok	Počet chovov	Počet kôz
2005	4	563
2004	3	377
2003	4	580
2002	6	803
2001	9	1 242
2000	13	1 701

Počet kôz v SR k 31. decembru s výhľadom do roku 2010

Tabuľka 2

Rok	Kozy a capy spolu			Kozy-matky		
	tis.	Oproti min. roku		tis.	Oproti min. roku	
	ks	tis. ks	%	ks	tis. ks	%
2000	51,4	0,3	0,7	36,6	0,5	1,3
2001*)	40,4	-11,0	-21,5	29,9	-6,7	-18,3
2002	40,2	-0,2	-0,5	29,8	-0,2	-0,5
2003	39,2	-1,0	-2,4	29,2	-0,6	-2,0
2004	39,0	-0,2	-0,5	28,5	-0,6	-2,2
2005	39,6	0,6	1,4	29,1	0,6	2,1
2006**)	40,0	0,4	1,1	29,5	0,4	1,3
2007**)	40,2	0,2	0,6	29,8	0,3	1,0
2008**)	40,5	0,3	0,6	30,0	0,2	0,7
2009**)	40,7	0,2	0,6	30,3	0,3	1,0
2010**)	41,0	0,3	0,6	30,5	0,2	0,7

Prameň: ŠÚ SR; *) Poľnohospodársky cenzus k 31.10.2001

***) Prognóza

- 5.3 Skvalitňovať výkon kontroly úžitkovosti modernizáciou prístrojov na analýzu kozieho mlieka, modernizáciou mliekomerov, skvalitňovať vedenie centrálnej evidencie údajov a následných výstupov.
- 5.4 Dodržiavať smernice a metodiky Medzinárodnej komisie pre kontrolu úžitkovosti zvierat (ICAR).
- 5.5 Zúčastňovať sa svetových kongresov Medzinárodnej komisie pre kontrolu úžitko-

vosti zvierat (ICAR), aplikovať závery vyplývajúce z týchto kongresov do výkonu kontroly úžitkovosti v praxi.

Vyššie uvedené opatrenia sú stanovené na celé obdobie koncepcie chovu kôz. Ide o činnosti, ktoré nie je možné jednorázovo uskutočniť, ale pre dosiahnutie úspechu je nevyhnutné priebežné plnenie opatrení všetkými zainteresovanými organizáciami.

Na príprave koncepcie sa aktívne podieľali spolu s pracovníkmi ministerstva pracovníci týchto organizácií:

SPU
SZCH
ŠPÚ SR
VÚEPP
VÚTPH
VÚŽV
ZCHOK

KONTROLA ÚŽITKOVOSTI

Plemenárske služby SR, štátny podnik priniesli novú službu vo výkone kontroly úžitkovosti mäsových plemien

V kontrole úžitkovosti (KÚ) oviec bolo k 30.6.2010 zapojených 54 055 bahníc v 198 chovoch. Mäsové plemená boli monitorované v 22 chovoch, z toho bolo 2 209 bahníc plemien charollais (CH); iledeFrance (IF); suffolk (S); oxforddown (OD); texel (T), berrichonneduCher (BE). Z daného počtu je 13 šľachtiteľských chovov (ŠCH) s 1 523 bahnícami a 6 rozmnožovacích chovov (RCH) s 146 bahnícami.

Ing. Štefan Ryba, PhD.
Ing. Martina Rafajová
Ing. Radovan Drozd

Ako vyplýva z predchádzajúcich údajov, zapojenosť bahníc mäsových plemien z celkového počtu bahníc je na úrovni 4,1%. Okrem špecializovaných mäsových plemien sa na Slovensku chovajú a sú zapojené do KÚ aj nedojné plemená s kombinovanou úžitkovosťou

a to plemená nemecká čiernohlavá (NC); romneymarsh (RM); merino (M). V KÚ je v 6 chovoch zapojených 1 114 bahníc.

U špecializovaných mäsových plemien a nedojných plemien s kombinovanou úžitkovosťou výkon kontroly úžitkovosti pozostáva v zisťovaní reprodukčných parametrov (% plodnosti, % oplodnenia a % plodnosti na obahnenú bahnicu) a vlastnej úžitkovosti

(váženie jahničiek a baránkov vo veku 80-120 dní). PS SR, š.p. pri-nášajú rozšírenie výkonu kontroly úžitkovosti u spomínaných plemien o ultrazvukovú diagnostiku hrúbky najdlhšieho chrbtového svalu (MLLT – musculuslongissimuslumborummetthoracis) a podkožného tuku (PT).

V tomto roku PS SR, š.p. prvýkrát uskutočnil meranie spomínaných parametrov u mäsových

plemien a nedojných plemien s kombinovanou úžitkovosťou. Meranie sa robilo nielen u samčieho potomstva v šľachtiteľských chovoch ale aj u samičieho potomstva v rozmnožovacích chovoch ako aj u potomstva v úžitkových chovoch zapojených do kontroly úžitkovosti. Nakoľko sa s touto službou len začína, je potrebné získať čo najviac údajov od čo najväčšieho počtu potomkov.

Meranie MLLT a PT sa robí pomocou ultrazvukového diagnostického prístroja ALOKA SSD 500. Meranie sa vykonáva na chrbte na

(pokračovanie na 38. strane)

Tabuľka č.1 - priemerné hodnoty za jednotlivé ukazovatele jednotlivých plemien

Plemeno	jahničky baránky	spolu	priemerný počet dní		priemerná váha (kg)		priemerná výška podkožného tuku (cm)		priemerná výška svalu (cm)	
Charollais	50	90	102	106	25,93	25,72	0,16	0,16	2,24	2,17
	40		108		25,74		0,16		2,08	
OxfordDown	69	69	95	95	21,63	21,63	0,16	0,16	1,83	1,83
	0		-		-		-		-	
Merino	86	113	86	104	29,12	30,42	0,29	0,29	2,26	2,28
	27		27		34,56		0,29		2,32	
Suffolk	120	199	104	104	26,37	27,45	0,20	0,20	2,13	2,18
	79		104		31,30		0,21		2,33	
RomneyMarsh	29	45	100	89	30,69	31,51	0,19	0,20	2,73	2,69
	16		88		33,06		0,21		2,63	
Nemecká čiernohlavá	2	6	127	124	28,25	26,00	0,14	0,12	1,98	1,68
	4		124		24,75		0,11		1,48	
IledeFrance	89	169	89	106	28,51	30,70	0,19	0,20	2,37	2,34
	80		80		32,33		0,20		2,39	
BerichonduCher	51	131	98	97	31,23	31,96	0,12	0,12	2,53	2,44
	80		97		33,12		0,12		2,60	
Texel	10	10	88	88	18,30	18,30	0,14	0,14	1,80	1,80
	0		-		-		-		-	
Askánske Merino	9	12	98	95	27,44	27,75	0,20	0,20	1,74	1,74
	3		97		28,67		0,20		1,72	

ZHODNOTENIE ČINNOSTI ZCHOK ZA UPLYNULÉ OBDOBIE

20. marca 1996 sa uskutočnilo valné zhromaždenie Zväzu chovateľov oviec a kôz. Čitateľom predkladáme znenie vystúpenia predsedu predstavenstva Ing. Jarolíma Augustína.

Redakcia

Vážené dámy a páni, vážení chovatelia!

Od zakladajúcej členskej schôdze konanej dňa 26. apríla 1994, kedy bola zrealizovaná myšlienka založenia združenia chovateľov "Zväzu chovateľov oviec a kôz na Slovensku" sa schádzame po prvý raz. Dovoľte mi, aby som zhodnotil činnosť ZCHOK za uplynulé dvojročné obdobie.

Ing. Jarolím Augustín,
predseda predstavenstva ZCHOK

Náš zväz prijal názov Zväz chovateľov oviec a kôz na Slovensku, právnická forma: družstvo, sídlo zväzu bolo určené na Výskumnom ústave živočíšnej výroby v Nitre. Prvé kroky iniciatívy predstavenstva boli zamerané na vybavenie všetkých potrebných náležitostí na zlegalizovanie - zaregistrovanie zväzu. Predstavenstvo sa zišlo 4 krát a

na všetkých zasadnutiach sa prejednávala problematika registrácie zväzu. Z objektívnych aj subjektívnych príčin sa registrácia v Nitre nedokázala zrealizovať. Preto sa predstavenstvo rozhodlo premiestniť sídlo zväzu do Banskej Bystrice, kde sa vytvoril úrad Zväzu. Zároveň bola prevedená zmena predsedu predstavenstva, tak aby bola možná bezprostredná komunikácia a operatívne riešenie problémov zväzu. Bol zriadený správny útvar s jedným pracovníkom na plný úväzok. Už v prvom roku predstavenstvo zväzu vyvíjalo iniciatívy na prezentáciu ZCHOK. Zväz sa zúčastnil na výstave AX 95 s expozíciou oviec a kôz a tiež boli predstavené mliečne výrobky z chovu oviec a kôz. Od prvého marca r. 1995 je sídlo ZCHOK v Banskej Bystrici na Mládežníckej ulici č. 36 v budove Výskumného ústavu trávnych porastov a horského poľnohospodárstva. V priebehu mesiacov marec, apríl a máj bol vybavený živnostenský list, výpis z obchodného registra Okresného súdu v Banskej Bystrici vrátane registrácie a registrácie na daňovom úrade. Od 23. mája 1995 bol zväz právne funkčný.

Predstavenstvo ZCHOK vrátane predsedu kontrolnej komisie v roku 1995 zasadalo 6 krát a účasť členov bola 80%. Na svojich zasadnutiach prijalo 47 úloh orientovaných na rozvoj chovu oviec

Z expozície chovu oviec na AX-95

Foto: Ing. D. Ochodnický, CSc.

a kôz, pripomienkovaním dotácií pre chov oviec a kôz, aktualizovanie koncepcie zabezpečenia výstavy AX 95, rozšírenie členskej základne, zabezpečenie účasti na nákupných trhoch, rozvoj ľudských zdrojov v ovčiarstve. Dávalo stanoviská k vývozným licenciam v roku 1996 a oprávneným vývozom jahniat.

Členovia predstavenstva sa zúčastnili jednania na MP SR a ŠVS ohľadne upresnenie veterinárno-hygienických požiadaviek pre získanie ovčieho mlieka a výroby syra. Na základe tohoto jednania boli vydané nové požiadavky na získavanie ovčieho mlieka a výroby hrudkového syra, ktoré sú náročné, ale chovatelia sa s nimi vysporiadali.

Členovia predstavenstva sa zúčastňovali nákupných trhov, kde zástupca zväzu oceňoval najlepšie zvieratá na nákupom trhu. Poznanky z nákupných trhov, konkrétne nepripustenie baranov na nákupné trhy boli prejednané na úrovni MP SR a ŠVS. Po prijatí pravidiel posudzovania potrebných vyšetrovaní boli zorganizované náhradné nákupné trhy. Takmer počas celého roka sa predstavenstvo zaoberalo rozvojom chovu oviec a aktualizáciou koncepcie do roku 2000. Celkom členovia predstavenstva spolu s pracovníkmi VÚO v Trenčíne dopracovali 20 regionálnych koncepcií rozvoja chovu v rozhodujúcich okresoch, ktoré boli prerokované so zástupcami RPIS a RPPK. Z členov predstavenstva bola vytvorená komisia, ktorá jednala na MP SR ohľadne problematiky nákupu kozieho mlieka.

Predstavenstvo ZCHOK iniciovalo prezentáciu chovateľov oviec a kôz na výstave AX 95. Naši chovatelia sa pri všetkej skromnosti slušne predstavili expozíciou zvierat, na ktorej bolo 96 ks oviec a kôz od jedenástich chovateľov.

Program rozvoja chovu oviec do roku 2000 podľa aktualizovanej a schválenej koncepcie navrhuje tomuto odvetviu podieľať sa

né Slovensko 14 595 ks a východné Slovensko 3 778 ks. Toto zvýšenie je obdivuhodné a mojim priáním je, aby v budúcich rokoch taký nárast bol aj v chove oviec. Aj keď chov kôz u nás bol v minulosti známy, v povojnových rokoch došlo k výraznému zníženiu chovu, veľkochovy kôz predstavujú nové odvetvie živočíšnej výroby. Opodstatnenosť veľkochovy z hľadiska chovateľských výroby. Opodstatnenosť veľkochovy z hľadiska chovateľských výroby. Opodstatnenosť veľkochovy z hľadiska chovateľských výroby. Opodstatnenosť veľkochovy z hľadiska chovateľských výroby.

Činnosť predstavenstva ZCHOK v roku 1996 bude naďalej orientovaná na vytváranie vhodných ekonomických podmienok pre podnikateľské subjekty rôznych foriem.

Ak mám byť konkrétny, v tomto roku by sme mali definitívne doriešiť problém ovčej vlny, aj keď je fakt, že to už dosť dlho trvá. Z komodit chovu oviec je na zväženie riešiť problém nákupnej ceny ovčieho hrudkového syra, ktorá je v súčasnosti nízka. V porovnaní s kravskou hrudkou, ktorú si mliekárni účtujú v cene 66.- Sk/kg, pričom jej výživná a nutričná hodnota je neporovnateľná.

Pre rozvoj chovu oviec sa musíme chovatelia zamýšľať nad kvalifikovaným ošetrovateľským personálom, ktorého každým rokom ubúda. Z toho dôvodu vyzývam všetkých chovateľov oviec,

aby vyvíjali aktivity na získanie žiakov do bačovskej školy, alebo ošetrovateľov na zaškolenie formou kurzov. Vzhľadom na to, že každý chovateľ má iný pohľad na rentabilitu oviec, predstavenstvo zväzu spolu s VÚO v Trenčíne v tomto roku vypracuje jednotnú metódu sledovania nákladov a rentability.

Predstavenstvo ZCHOK aj v tomto roku predpokladá prezentáciu našich zvierat na výstave AX 96. Je na nás, aby sme ich dôsledne pripravili a dôstojne sa reprezentovali. Pre chov kôz sa v tomto roku vypracuje návrh rozvoja v návaznosti na spracovateľské kapacity a odbytové možnosti mliečnych výrobkov, ale aj kozliat. Stálym problémom je však odfyt a cena vlny.

Úlohy, ktoré si kladieme sú náročné, ale verím, že za pochoopenia MP SR, pomoci VÚO v Trenčíne a Vás chovateľov sú splniteľné. Musíme si však uvedomiť, že úlohy, ktoré si predstavenstvo zväzu kladie a efekt z nich nie je len pre 94 členov, ale pre celú chovateľskú verejnosť. Preto rozšírenie členskej základne považujeme za prvoradú úlohu predstavenstva ZCHOK.

Vážení chovatelia, dovoľte, aby som na záver poďakoval za dobrú spoluprácu pracovníkom VÚO Trenčín, hlavne pánovi riaditeľovi Dr. Margetiniovi a pánom Ing. Michalíkovi z MP SR a Ing. Zvarovi zo Štátneho plemenárskeho ústavu Bratislava.

na zabezpečovaní potravinovej bezpečnosti štátu a zúčastňovať sa na krajínovom. Veď aká by bola slovenská krajina bez oviec a kôz. V aktualizovanej koncepcii sa predpokladá dosiahnutie stavov oviec do roku 2000 - 481 tis. ks, z toho 295 tis. ks bahnic. Predpokladané stavy je možné dosiahnuť z vlastnej produkcie len je potrebná cieľavedomá obnova. Tieto stavy treba považovať za minimálne, lebo v priaznivých rokoch sme na Slovensku chovávali už i viac ako 700 tis. ks oviec. Treba zobrať na vedomie skutočnosť, že na Slovensku máme takmer 600 tis. ha pasienkov, z ktorých keby sa len polovica využila pre chov oviec, stavy oviec by mohli dosiahnuť takmer 900 tis. ks.

K 31.12.1995 sa podľa štatistických údajov dosiahli stavy oviec 412 509 ks, z toho 283 419 ks bahnic. Podľa jednotlivých oblastí je zastúpenie oviec a bahnic nasledovné:

Kraj	Ovce spolu	z toho bahnic
ZSK	54 359 ks	28 836 ks
SSK	215 927 ks	150 318 ks
VSK	142 223 ks	104 205 ks

Ak sú tieto stavy oviec pravdivé, to znamená, že je to prvý rok od roku 1989, kedy sa nezaznamenal pokles stavov. Je viac ako pravdepodobné, že na zastavení poklesu sa prejavili poskytované dotácie zo štátneho rozpočtu na bahnice a jarky, zaujímavá cena veľkonočných jahniat a tiež dotácia na účely podpory zvyšovania ovčieho mlieka 3,5 Sk za jeden liter, resp. 14,5 Sk za jeden kg hrudkového syra.

V súčasnosti sa už ojedinele objavujú prípady obnovenia chovu oviec, resp. zvýšenia ich početnosti. V návaznosti na likvidáciu chovov znížila sa celková starostlivosť chovateľov o zvieratá a to najmä vo výžive a prikrmovaní koncentrovaným krmivom, veterinárnej starostlivosti a optimálnej reprodukcii, resp. zaraďovaní jahničiek do chovu. Na Slovensku je málo chovov, kde nie sú ovce prestamuté. Toto všetko vyústilo v zníženie úžitkovosti. Ak v roku 1989 bolo 108,7 ks narodených jahniat na 100 ks bahnic, v roku 1994 už len 88,9 ks. To isté môžeme hovoriť o úhyne jahniat, keď v roku 1989 bolo 5,6 % a v roku 1994 už 10,3 % z narodených. O pravdivosti údajov v úhyne jahniat môžeme pochybovať v obidvoch prípadoch. Odchov jahniat na 100 ks bahnic sa znížil zo 102,6 ks na 79,7 ks na 10 ks bahnic. Medzi rokmi 1989 a 1994 bol najnižší odchov v roku 1993 a to 71,8 ks.

Výroba ovčieho hrudkového syra v roku 1994 sa na Slovensku dosiahla u všetkých troch domácich plemien 8,7 kg na 1 bahnicu, čo je v porovnaní s rokom 1989, kedy sa dosiahla 11,4 kg, pokles takmer o 1/3. Najnižšia výroba syra bola zaznamenaná v roku 1992 a to 5,7 kg a pre lepší prehľad uvediem aj rok 1993 6,3 kg a rok 1991 6,8 kg.

Pre zaujímavosť treba zobrať na vedomie skutočnosť, že v roku 1995 sa do tržných fondov na Slovensku nakúpilo iba 1 600 ton hrudkového syra, čo predstavuje na bahnicu v priemere 5,7 kg, čo samo o sebe svedčí o nízkej chovateľskej úrovni v chove oviec a zároveň dáva dignál, že veľa chovateľov udržuje stavy iba preto, aby mohli dostať, resp. aby nemuseli vracať dotácie.

Pokles výroby syra na 1 bahnicu bol zaznamenaný aj vtedy, keď stavy merinských oviec prudko klesali a vývoj mal byť opačný. O striži vlny nebudem hovoriť, tá je v súčasnosti ekonomicky nezaujímavá, ale musíme robiť všetko preto, aby jej získanie nebolo aspoň stratové.

Liberalizácia nákupnej ceny vlny núti chovateľov oviec zaoberať sa reštrukturalizáciou chovu. Táto by mala byť v oblasti valašských a cigájskych oviec zameraná na mlieko a mäso a v oblasti merinských na mäso. Po vysporiadaní sa s vekovou štruktúrou oviec, výživou, prevenciou, by sme mali my, chovatelia postaviť chovateľské ciele a to vyrobiť na jednu bahnicu u valašky a cigájk 18-20 kg syra a dosiahnuť odchov jahniat na 100 bahnic 120 ks. Tieto ciele aj keď sa zdajú vysoké, ešte stále nedosahujú chovný cieľ oboch plemien. V chovoch merinských oviec je potrebné zabezpečiť typovú prestavbu na mäso a využiť mimosezónne bahnenie. O formách a metódach typovej prestavby by nás mali bližšie informovať odborníci z Výskumného ústavu ovčiarskeho z

Trenčína, ktorí sú tu prítomní.

Prudký pokles stavov oviec ovplyvnila nepriaznivá ekonomická klíma, či už odbúraním diferenciálnych príplatkov, zápomej dane, zníženie ceny vlny, ale aj odbytové problémy. Zvyšovanie vstupov výroby do prvovýroby spôsobilo zvýšenie nákladov v chove oviec. Podľa údajov, ktoré ste predkladali v roku 1994 cez RPIS na MP SR predstavovali náklady v chove oviec v prepočte na 1 bahnicu u dojnych plemien okolo 2 800,- Sk a stratu 1 000,- Sk. K uvádzanej strate mám však vážne pripomienky, nakoľko u dobrého chovateľa treba počítať:

s predajom 18 kg syra po 57,- Sk + 14,50 Sk príplatok	1 287,-
s predajom jahničiek, keď len po 75,- Sk	1 125,-
a dotáciou	600,- Sk/ks
výnos spolu	600,-
náklady	2 932,-
	2 800,-
	+132,- Sk

V tomto neboli započítané dotácie na pôdu. Keď rátať, že na ha pasienku sa uživia 3 ks oviec, potom pri priemerných dotácii 3 000 Sk/ha prípadne na ovcu 1 000,- Sk, čo dostane ekonomiku do inej polohy. Každý objektívne myslíaci človek musí priznať, že dotácie na pasienky sa nedostávajú preto, aby tam vrbce poletovali, ale preto aby sa tam pásol dobytok a ovce, čím zároveň zachováme ráz Slovenskej krajiny.

U oviec plemena merino strata predstavovala až 1 600,- Sk. Rok 1995 by mal byť v rentabilite chovu oviec prelomový aspoň u priemerných chovateľov. K tomu v nemalej miere prispeli dotácie na jarky, dotácie na mlieko, resp. syr a podstatne vyššie nákupné ceny veľkonočných jahniat.

Ovčia vlna tvorí samostatnú kapitolu našej problematiky. Liberalizácia zahraničného obchodu umožnila textilnému priemyslu nákup vlny zo zahraničia a tak domáca vlna zostala v skladoch na zásobách. Chovatelia vyvíjali snahu zrealizovať vlnu cez rôzne výrobky, ale nakoniec pristúpili na cenové podmienky, ktoré nám nákupcovia vlny ponúkli. Ceny, za ktoré sa nakupuje vlna u plemien oviec cigája a valaška sotva pokrývajú náklady na ostrihanie a roztriedenie.

Odbytu vlny sa predstaviteľstvo ZCHOK venovalo pravidelne v minulom roku a bolo nám zo strany SOS prisľúbené, že s nákupom vlny do pracovne Prutex môžeme počítať už koncom roka 1995. Žiaľ s nákupom sa nezačalo. Problém odbytu predpokladá, že poriešime v blízkej budúcnosti.

Prosil by som zástupcu SOS, aby sa tu záväzne vyjadril, kedy sa dá reálne rátať s nákupom vlny a za aké ceny. Ak problém nákupu vlny nebude v dohľadnej dobe vyriešený, musí predstaviteľstvo ZCHOK iniciovať vykonanie previerky na účelnosť poskytnutia dotácie na nákup pracovne vlny, ktorá sa vlečie už od roku 1992.

Subvenčná politika zo strany štátu je vo viacerých polohách. Na jednej strane zo strany chovateľov sa ozývajú hlasy, že dotácie na podporu rozvoja chovu oviec sú nízke a nepostačujú spolu s tržbami pokrývať vysoké náklady v chove oviec. Na strane druhej sa nedostatočne využívajú dotácie na účely podpory zachovania genofondu a rastu genetického potenciálu hospodárskych zvierat. Taktiež málo sa využívajú dotácie na účely podpory nákupu modernej poľnohospodárskej techniky a technológie. ZCHOK požadoval od MP SR dotácie na zvýšenie priemerného počtu bahnic oproti predchádzajúcemu roku o 300 - 500 Sk/ks (prírastková prémie), ktoré sa aj napriek snahe nepodarilo dostať do dotáčnych titulov. Vyjadrujem presvedčenie, že pri spracovávaní novely smernice o subvenciách pre rok 1997 sa nám to podarí. V súčasnosti pri subvencii 128 mil. na ovce a kozy je subvencovaných 213 tis. ks, čo nepredstavuje ani 50 % z celkového počtu oviec a kôz.

Posledné roky priniesli v chove kôz výrazné zmeny a po roku 1989 nastal ich nárast. Podľa štatistických údajov v roku 1987 bolo na Slovensku 9 398 ks kôz. Tieto sa chovali u drobných chovateľov. V 90-tych rokoch, po degradácii ceny ovčej vlny a modernému prílivu alternatívnej výživy, v mnohých prípadoch nahradil chov kôz chov oviec. Vzniklo množstvo veľkochovov a v súčasnosti k 31.12.1995 je na Slovensku 25 046 ks kôz. Veľkochovov je asi 70. Podľa jednotlivých oblastí západné Slovensko má 6 673 ks, stred-

Tabuľka č.2 – porovnanie výsledkov mäsových plemien a nedojných plemien s kombinovanou úžitkovosťou

plemená	jahničky baránky	spolu	priemerný počet dní		priemerná váha (kg)		priemerná výška podkožného tuku (cm)		priemerná výška svalu (cm)	
mäsové	389	668	96	99	25,33	25,96	0,16	0,16	2,15	2,13
	279		97		30,62		0,17		2,35	
nedojné kombinované	126	176	103	103	28,88	28,92	0,21	0,20	2,18	2,10
	50		84		30,26		0,20		2,04	

Obrázok č. 1 – Sonda na meranie MLLT a PT

Obrázok č.2 – ALOKA SSD 500

(dokončenie z 35. strany)

pravej strane medzi posledným hrudným a prvým bedrovým stavcom, je to na úrovni posledného rebra, ktoré je jednoduché nahmatať a morfológická stavba je v tejto časti tela jednoduchá, na dvojrozmernom ultrazvukovom obraze dobre čitateľná. Tuková vrstva nad chrbtovými svalmi má rovnomernú hrúbku. Z dôvodu správneho merania musí byť medzi sondou a povrchom tela zabezpečený neprerušovaný kontakt a správny prienik ultrazvukových vln. K zabezpečeniu správneho kontaktu je potrebné rozhrnúť vlnu na meranom mieste až sa nám ukáže koža a k zabezpečeniu dobrého prieniku ultrazvukových vln slúži sonografický gél.

Sonda sa prikladá na merané miesto v 45 stupňovom uhle k stavcom. Po priložení sondy na určené miesto, sledovaním na obrazovke nastavíme sondu tak aby bolo zreteľne vidieť príslušné tkanivá a obraz „zmrazíme“. Po zmrazení vykonáme merania hrúbky PT a MLLT.

Výsledky merania MLLT a PT

Merania MLLT a PT boli vykonané na šestnástich poľnohospodárskych podnikoch u 6 mäsových

plemien a 3 nedojných plemien s kombinovanou úžitkovosťou. Všetky merania sa vykonali v priebehu mesiacov apríl až jún. Zmerala sa 844 zvierat z toho 515 jahničiek a 329 baránkov. Samotné merania prístrojom ALOKA SSD 500 boli vykonávané počas váženia zvierat plemenárskym zootechnikom medzi 80 až 120 dňom života zvierata.

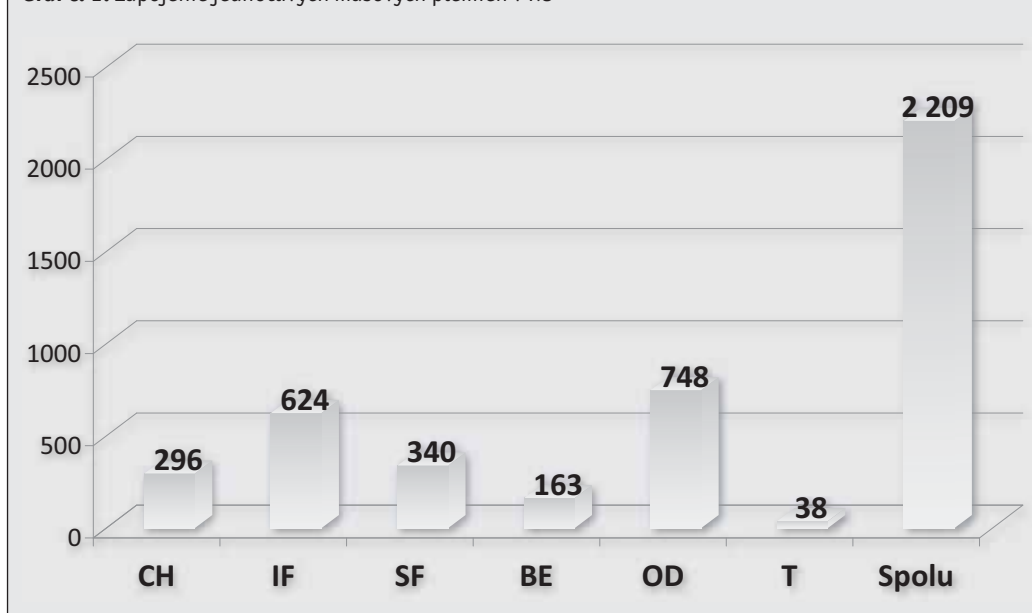
Podľa výsledkov meraní môžeme skonštatovať, že priemerný vek v akom boli zvieratá merané je 101 dní (za všetky plemená spolu), priemerná hmotnosť pri meraní bola 27,14 kg, priemerný výška podkožného tuku bola 0,18 cm a priemerná výška svalu 2,11 cm. Z nameraných výsledkov vyplýva, že najvyššia výška meraného svalu MLLT je u plemena Romney Marsh (2,96 cm), pri priemernej výške podkožného tuku 0,20 cm a hmotnosti jahniat 31,51 kg v 89 dňoch veku.

Pri porovnaní mäsových plemien a nedojných plemien s kombinovanou úžitkovosťou konštatujeme, že lepšie parametre dosahujú mäsové plemená - priemerná výška svalu 2,13 cm, priemerná výška podkožného tuku 0,16 cm pri priemernej hmotnosti 25,96 kg (priemernej veku 99 dní).

Záver

Z dostupnej literatúry je zrejmé, že využitie techniky ultrasonografie je jednou z efektívnych možností pri posudzovaní jatočnej hodnoty in vivo pre potreby selekcie zameranej na zlepšovanie mäsitosti a tučnosti produkovaných jatočných jahniat. Meraním hrúbky MLLT a PT sa dostávame k objektívnym informáciám o mäsovej úžitkovosti a úrovne odchovu mäsových jahniat a jahniat nedojných plemien s kombinovanou mäsovou úžitkovosťou. Tento rok sme začali minimálne štvorročnú cestu získavania informácií, ktorou sa dopracujeme k dostatočnému počtu zozbieraných údajov (hrúbky MLLT a PT) potrebných na začatie výpočtu plemenných hodnôt aj za tento ukazovateľ. □

Graf č. 1: Zapojenie jednotlivých mäsových plemien v KÚ

Demeter 2010

Demeter 2010

